ANUL XXVIII
15
(1 248)
Sîmbătă
12 aprilie
1986
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SALA DE LECTURĂ

65 DE ANI DE LA FĂURIREA P.C.R.

MENIREA CULTURII

În actul întemeierii de acum 65 de ani — făurirea Partidului Comunist Român — se adună întreaga noastră istorie și el, acest act, este momentul exponențial al unei mari și inconfundabile conștiințe politice, revoluționare. Rădăcini adînci urcă spre el, îi premerg evenimente, idei și idealuri pe filiera și în miezul cărora graviteză însăși cultura. Orizonturile ei politice și sociale, flacăra vie a dragostei de patrie și de popor. Intelectualitatea a găsit în ideile partidului un punct sigur de sprijin și o cauză care i-a luminat destinul creator. Pentru că la o mare creație, la o operă revoluționară creatoare chema, îndemna și mobiliza partidul, la împlinirea unor țeluri nobile de dreptate, de libertate națională și socială chema, unea și descoperea energii nebănuite, dintr-o perspectivă care era a luptei, a dăruirii, a patosului, a încrederii neabătute în victorie și în drumul lung, neobosit către aceasta.

Intelectualitatea, creatorii de literatură și artă au avut și au de aceea în politica partidului un spațiu larg de referință și un mod al propriei identități. Partidul a făurit unitatea de luptă și acțiune, a angajat cultura, i-a insuflat forța și prospețimea acestei unități, întreaga sa ființă și întregul său crez. Istoria consemnează și relevă în logica sa date esențiale ale acestui uriaș și sensibil demers care este angajarea culturii și el nu este, desigur, decît unul din unghiurile din care putem privi și privim azi propria noastră societate. Această ridicare în relief economic și social pe care o trăiește în plenitudinea sa țara și această ridicare în relief moral sub semnul principiilor și democrației noastre socialiste, revoluționare, pe care o trăiesc oamenii, edificîndu-se sub raportul propriei lor condiții și în lumina propriei lor personalități. Literatura și arta n-au fost și nu puteau fi străine de tot acest proces prin a cărui dinamică s-a întregit și a dobîndit orizonturi noi de reflecție însăși personalitatea creatoare. Congresul al IX-lea al partidului este un moment decisiv în această privință și el face arcul de boltă al întregii noastre actualități.

Primenitor în spirit, revigorator în tradiții, înnoitor ca perspectivă, Congresul al IX-lea al partidului și, în emblema propriei sale istorii, ca destin și vocație, printr-un consens ce ne întemeia ca voință și forță de acțiune, cel căruia i se încredințau prerogativele conducerii supreme, tovarășul Nicolae Ceaușescu, aducea și aduce în permanență de atunci acel suflu vital, de adevărată renaștere națională prin care istoria ne-a devenit și biografie și criteriu și faptă de muncă, faptă de gînd și creație, și realitate prin care se relevă însuși modul nostru de a fi.

Despre acest suflu vital vorbesc toate deschiderile noastre către realitate, întoarcerea către propriile noastre cerințe și posibilități. Despre acest suflu vital vorbesc toate ctitoriile unei epoci pe care o numim cu numele și opera conducătorului partidului și țării, vorbesc toate deschiderile în materie de gîndire și creație. Moștenirea înaintată a trecutului face parte dintre acestea și este poate cel dintîi și mare semn al întoarcerii spre noi înșine, este poate cel dintîi și mare act al confirmării ideii de ființă națională. Dar este și actul care ne așează în perspectiva, el leagă prezentul de viitor.

Cultura, literatura și arta au avut și au în acest sens un cuvînt amplu de spus, o conștiință vastă a luminat din temelii un edificiu care e al istoriei unice și care leagă prin el și conjugă toate timpurile existenței. **Moștenirea pe care a pus-o în valoare Epoca Nicolae Ceaușescu a dat sens și durată de epopee culturii, manifestării spiritului creator.** S-au pus în circulație valori care țin de patrimoniul național și s-a îndreptățit ca sursă, ca izvor veșnic viu al inspirației realitatea în tot ceea ce are ea mai complex, mai reprezentativ și mai durabil ca operă conștientă, inspirată și condusă de partid, a întregului popor. Semnificații largi au decurs și decurg de aici și ele alcătuiesc, în lumina orientărilor, a tezelor și principiilor secretarului general al partidului, un adevărat program al construcției de conștiință spre care literatura și arta sînt chemate să împlinească un rol activ, deosebit.

Menirea culturii, s-ar putea spune, și-a găsit — ceea ce prin esență îi era necesar — energia, simțul și universul său proiectiv. Printr-un climat în care prezentul și viitorul revendică virtuți de eroi implicați, înfăptuitori, și nu de simpli contemplatori ai idealurilor oricît de înalte ar fi, nu doar de mesageri ai acestora, ci de oameni ai faptei, ai voinței de a face totul pentru binele țării și al poporului, de oameni ai conștiinței ca și al sentimentului datoriei împlinite.

Momentul sărbătoresc pe care îl reprezintă cei 65 de ani de la făurirea partidului, moment omagial de profundă cinstire a unui drum eroic și glorios, ne implică solidar, cu toată ființa și ne întemeiază pe mai departe, sub semnul unei epoci care se exprimă în cel mai înalt grad, și în toate domeniile de activitate, prin creație.

Luceafărul

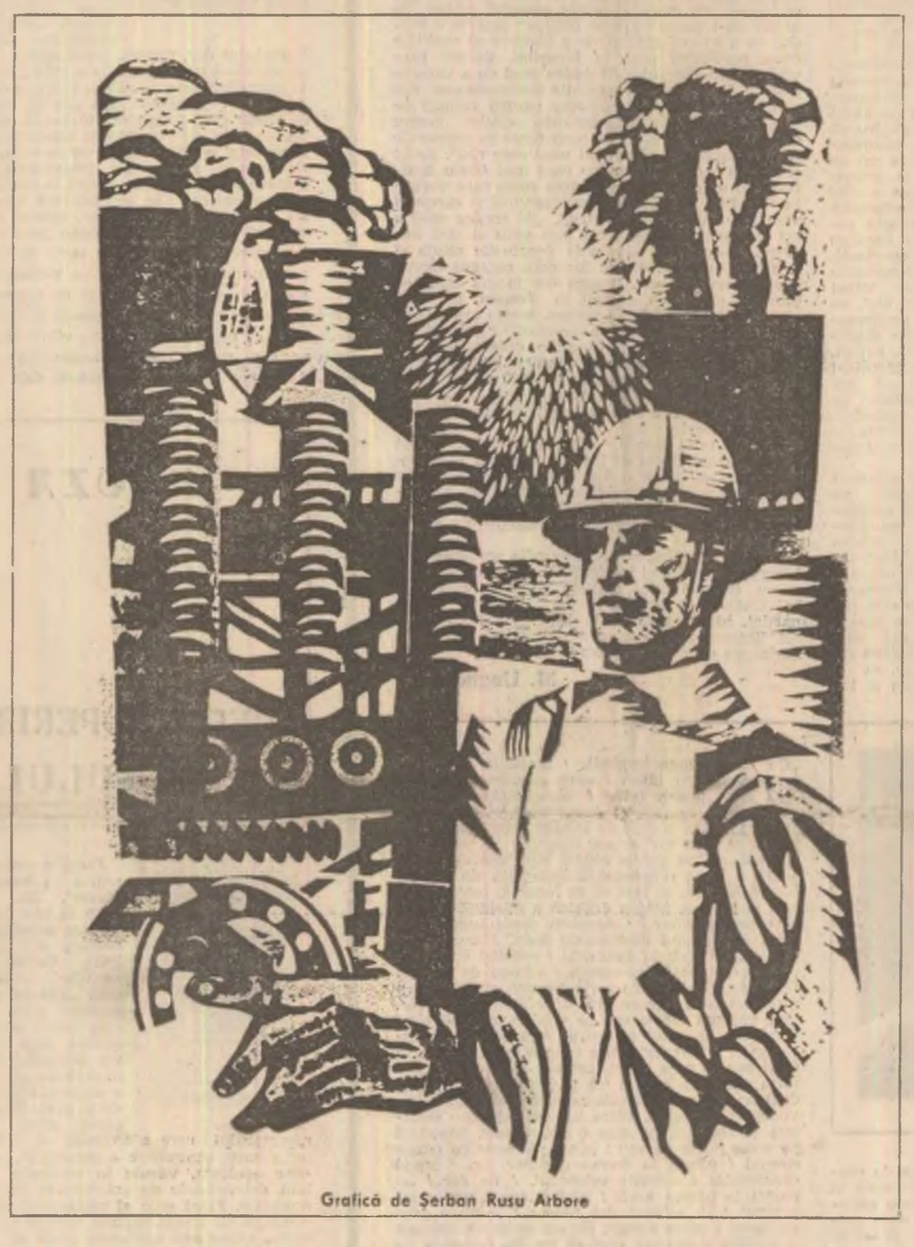

Grafică de Șerban Rusu Arbore

SETEA DE REAL

Ce minunate cuvinte pot fi puse în pagină, cu referire la această „specie", „subspecie", „gen de frontieră" și alte etichete asemănătoare, pe care epiderma aclimatizată a autorilor le suportă cu scepticism și noblețe ! Dar dacă-i să stăm strîmb și să judecăm drept, și unii dintre autorii de reportaj s-au lăsat să patineze, lent, pe o pantă a comodității de expresie, de invenție, deloc justificată, mai cu seamă după marea deschidere pe care Congresul al IX-lea al partidului a provocat-o în toate sferele de activitate, implicit în lumea scrisului și deloc în ultimul rînd a acelui scris care satisface, și tinde să satisfacă, pe deplin, **setea de real** a milioanelor de cititori de cotidian, de revistă, de carte și, desigur, de spectatori ai micului și marelui ecran.

Lamentările celor care practică, din vocație, reportajul, nu-și mai au rostul, zadarnic am repeta, pentru a mia oară, că este (sau nu este) vorba de o... Cenușăreasă etc., nimic nu trage în balanța timpului dacă n-are consistență, valoare ; așadar, simplele vorbe se dezintegrează de la sine, pe cînd textele prețioase rămîn și dobîndesc statutul care li se cuvine (desigur ajutate și de un dram de noroc, sinceri să fim!). Un lucrū merită să fie stabilit cu precizie: dispunem de o realitate complexă, dinamică, diversă ca un ochi cu mii de fațete. Scopul primordial al reportajului a fost, este și va fi : **să dezvăluie** tipuri umane, situații complexe, rezolvări dialectice (prin înfruntarea contrariilor), în sfîrșit, și deloc în ultimul rînd, să depună mărturie pentru un segment de timp și de spațiu, adică să **documenteze.** Încă în urmă cu aproape o jumătate de secol, George Călinescu arăta: „Se abuzează la noi de expresia ironică **documentar,** voindu-se a se sugera că unde e document nu e artă. Invers e adevărat : că unde nu e document nu e artă, deoarece ca suprarealitate romanul documentează, neapărat, simulînd o ordine istorică, fictivă, adăugată. Cînd un roman nu documentează, nu există". Desigur, spusele lui Călinescu se referă, strict, la roman, însă cine ar putea susține că reportajul **nu trebuie** să documenteze ? Ar fi complet aberant ! Dar reportajul este și el o suprarealitate care simulează „o ordine istorică, fictivă, adăugată" ?! Reporterul, neîndoielnic, nu se mulțumește să copieze realitatea, ci „s-ar putea spune că el a și conceput-o, a orchestrat-o, a restructurat-o, a demontat-o și a montat-o din nou" în conformitate cu viziunea sa particularizată și după tehnici mereu altele (colaj, montaj cinematografic, suspens, alternarea de planuri temporale etc). Un alt mare scriitor român, prozator și poet de excepție (ceea ce nu l-a împiedicat, deloc, să fie și un remarcabil publicist, inclusiv reporter), Ion Vinea, se referă direct la reportaj atunci cînd afirmă, în anul de grație 1926, așadar exact cu șase decenii în urmă : „Reportajul, astăzi, a devenit un gen literar. Foiletonul, romanul de aventuri ca și povestirea realistă fac parte dintr-însul, cu acest mare avantaj pentru cititor că o asemenea literatură mai este și adevărată. Unui reporter nu i se cer astăzi mai puține însușiri decît unui romancier pe care trebuie să-l egaleze deopotrivă cu **fantezie** și simț de observație. Firește, există două moduri de comentatori și de reporteri, în gazetărie... Veți zice, poate : literatura de imaginație va fi întotdeauna, superioară, reportajului realist prin chiar esența ei... Dar există oare literatură de pură imaginație ? S-a înțeles, poate, prin gazetărie, genul inferior al informației stricte, al comentariului mărginit și banal... Atunci întrebarea care învrăjbește cei doi termeni, pe temeiul unei asemănări superficiale, nu mai are rost : sau gazetar, sau scriitor, este tot atît de absurd, în acest caz, ca : sau copist — sau călăreț, muzicant — sau scriitor... În acest caz, problema se reduce la o chestiune de **vitalitate** — admițînd că talentul presupune vitalitate ! Poți fi orice și totodată, scriitor, dacă după o zi de muncă zilnică mai păstrezi energia să reîncepi, în celălalt sens..."

În citatul din Ion Vinea „dilema" e strălucit expusă și rezolvată cu o undă de humor care dorește, desigur, să sublinieze, tocmai, inutilitatea ei. O frază merită să fie subliniată cu două linii groase: „DAR EXISTĂ OARE LITERATU-

Mihai Stoian

Continuare în pag. a 7-a

Cultura socialistă și valențele spiritului revoluționar

Cine întreprinde acum, în preajma sărbătoririi gloriosului jubileu al celor 65 de ani care au trecut de la actul istoric de o excepțională însemnătate pentru destinele noastre naționale și sociale — făurirea Partidului Comunist Român — o sinteză asupra culturii noastre socialiste va observa numaidecît că realitatea vie, dinamică a acestei culturi impune prin ea însăși, un adevăr cu valoare de axiomă. Anume, așa cum în toate domeniile vieții noastre politice, economice și sociale, în toate operele creației materiale și spirituale, **partidul se impune ca sintetic și esențial centru vital al întregii societăți** tot așa, în anii revoluției și construcției socialiste, dar mai cu seamă în perioada glorioasă pe care, cu cea mai aleasă mîndrie și emoție o numim **Epoca Nicolae Ceaușescu,** principiul fundamental al conducerii și îndrumării permanente, efective de către partid și destinelor culturii și artei noastre chezășuiește și legitimează orizonturile noi, inconfundabile, toate valorile perene, reprezentative care le dau relief și identitate.

Mai mult, viața a demonstrat pe deplin că și conducerea și îndrumarea de către partid a creației artistice și culturale este o latură inseparabilă, organică, o expresie directă a creșterii și manifestării plenare a rolului său conducător în societatea românească.

Radicala și cutezătoarea deschidere operată de Congresul al IX-lea al partidului, din inițiativa și cu contribuția decisivă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, în ansamblul teoriei și practicii revoluționare a avut și pentru cultura și arta noastră un efect profund benefic, a îmbogățit în substanță și formă, în conținut de idei și în semnificații estetice majore cîmpul lor de manifestare și afirmare. În mod cu totul deosebit este meritul secretarului general al partidului nostru de a fi înțeles ca nimeni altcineva că îndrumarea și conducerea de către partid a creației literare și artistice nu se poate realiza doar prin metode administrative, ci într-un mod nou, viu, profund revoluționar. Faptul că de la Congresul al IX-lea încoace, la toate congresele și conferințele naționale ale partidului, problematica specifică a culturii și artei are un loc distinct, bine precizat în documentele programatice înscrise la ordinea de zi, participarea secretarului general al partidului la marile evenimente din viața uniunilor de creație, întîlnirile frecvente cu toate categoriile de oameni de cultură și artă sînt tot atîtea **elemente definitorii ale acestui stil novator, revoluționar în care este condusă și îndrumată creația literar-artistică.** În impresionanta arhitectură a operei teoretice a tovarășului Nicolae Ceaușescu, problemele creației literar-artistice au un loc distinct, bine definit așa-încît partidul, întreaga noastră societate, dispun de o concepție originală, profund științifică și deose-

Șerban Cioroiu

Continuare în pag. a 7-a

SUB SEMNUL CONGRESULUI IX

MARELE PATRIMONIU

Două recente publicații de maximă importanță din opera lui N. Iorga readuc în prim-plan problema modului cum noile generații de cercetători și marele public (pentru care N. Iorga este un mit, mai degrabă decît un autor de cărți citite) dobîndesc accesul la o colosală moștenire, rămasă în timpul vieții autorului mai degrabă în afara accesului obștesc. Cineva a spus, la vremea respectivă, că N. Iorga este cel mai celebru și cel mai **necitit** autor român, și nu greșea, astfel încît putem afirma fără a exagera cu nimic : destinul **operei** lui N. Iorga începe abia în anii noștri, cînd **savantul** devine tot mai prezent în conștiințe, estompînd imaginea **omului** de extraordinară, dar și atît de contradictorie prezență.

Noul orizont cultural datorat Congresului al IX-lea al P.C.R. a deschis o etapă nouă și în direcția valorificării lui N. Iorga.

Valoarea uriașă, de neînlocuit, a operei științifice a lui Nicolae Iorga pentru cultura română, constă mai ales în două trăsături definitorii.

În primul rînd, în faptul că a creat **un mod românesc de a reflecta istoria universală,** nu numai egal oricărui alt mod, propus de savanții altor culturi, dar **superior** tuturor celorlalte prin capacitatea de cuprindere a devenirii umanității, ca pe o „dramă" unitară, în care se încearcă a se face fiecăruia partea lui. Firește, pionier al unei viziuni globale asupra istoriei universale într-o vreme cînd ea se confunda încă cu istoria cîtorva mari state din Occidentul Europei, urmărind deci o „întreagă refacere a istoriei Europei" **(Paralelisme și inițiative de istorie universală la români,** București, 1939), N. Iorga nu a reușit să atingă perfecțiunea unei sinteze clasice. Dar el a pus cu cea mai mare acuitate o problemă pe care nici astăzi istoriografia universală nu a rezolvat-o. Și a lăsat-o moștenire **marii tradiții a istoriografiei românești,** tradiție de valoare universală, creată de Ureche, Miron Costin, Stolnicul Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir, Gh. Șincai, și ridicată la înălțimea metodelor și exigențelor moderne de Hasdeu, A. D. Xenopol și mai presus de toți, de N. Iorga.

El a lăsat acestei tradiții — deci noilor generații ce se vor simți în stare să întindă „arcul lui Ulisse" — „cartea reprezentativă în istoria Umanității" care este atît de imperfecta, dar pînă acum unica, în felul ei, **Essai de synthese de l'histoire de l'humanité,** în patru volume, a cărei **traducere în limba română** devine necesară, după ce s-au tipărit magistralele traduceri ale **Istoriei vieții bizantine și Bizanțului după Bizanț** precum și vechea traducere, recolaționată cu originalul german, a primei sale sinteze de **Istoria românilor,** compusă pe cînd abia trecuse de 30 de ani.

Dar importanța și mai mare — o repet și au mai spus-o atîția înaintea mea ! — rămîne traducerea **capodoperei** lui Nicolae Iorga în calitatea sa de „istoric al Umanității", cartea încă nelipsită de pe masa specialiștilor și încă nedepășită de multele tentative similare, cu mult mai prejos — și ca valoare și ca amploare — de aceea dată lumii savante de istoriografia românească: **Geschichte des Osmanichen Reiches.** E timpul să se pornească și de către specialiștii români o traducere — ediție însoțită, de eminenții turcologi pe care-i avem, cu o prezentare adnotată și adusă la zi, din care să aflăm cît de mare osmanolog a fost N. Iorga.

Nu e vorba numai de un orgoliu de conaționali ai celui mai mare istoric al otomanilor, după Cantemir și Hammer, ci este vorba în primul rînd de **conștiința de sine a poporului român.** Fiindcă multiseculara confruntare a românilor cu expansiunea otomană este cel mai mare rol de istorie universală pe care l-am jucat în evul mediu și pînă cînd, după Revoluția franceză, în „secolul națiunilor", rostul nostru în istoria europeană și universală a dobîndit noi valențe, deschizîndu-se spre noi azimuturi. Nu se poate spune că știm cu adevărat ce este istoria poporului român în istoria universală, nici chiar cei ce vor citi recenta traducere a **Lucului românilor în istoria universală,** dacă nu se cunoaște istoria celui mai mare imperiu continental după cel roman și înaintea celui al țarilor. Dacă nu vom urmări, cu sufletul la gură, încleștarea românilor cu el și **biruința** finală a românilor asupra lui. Și nimeni nu ne-a arătat această cum a făcut-o N. Iorga. Cine cunoaște cît de cît numeroasele „Istorii ale Imperiului otoman" și ale Turciei moderne care apar fără încetare în Europa și S.U.A., dovedind actualitatea extraordinară a acestui capitol din istoria universală, nu va lua în ușor cele scrise mai sus. Poate că din nici o istorie parțială nu se învață astăzi mai mult, pe toate meridianele, ca din Istoria otomană și a confruntării Europei cu ea. Și iarăși, din nici o alta nu se înțelege mai bine ce a însemnat poporul nostru în lupta Europei pentru păstrarea propriei identități. Să nu mai amînăm deci această datorie față de N. Iorga și de noi înșine. Desigur, întreprinderea este grea, „editorii" nu mai pot fi, în cazul acesta, nici dactilografele și nici mulții traducători din franceză. Dar greutatea sarcinei nu-i diminuează urgența.

★

Dar pentru ca Nicolae Iorga să devină cu adevărat un slujitor de dincolo de zare al cauzei culturii românești de azi și de mîine, mai este nevoie de ceva : de editarea acelei părți din opera sa unde nu eruditul cărturar — printr-o alcătuire aparte a minții sale fenomenale — i se vărsau mormanele de fișe în pagină (dînd acel stil greu accesibil cui nu se supune unui destul de lung exercițiu de adaptare) ci extraordinarul orator și gînditor, creatorul „realismului organic" românesc pentru cuprinderea și înfățișarea fenomenelor **vieții** istorice și spirituale a Umanității, este prezent și ni se înfățișează ca model și modelator al minții noilor generații.

Există în Nicolae Iorga **doi** oameni : unul care compune la masa de lucru și altul care creează „pe viu" avînd în față un auditoriu. Opera lui **scrisă,** cu excepția celei jurnalistice și a memorialelor de călătorie (în direcția cărora s-a alergat totdeauna, ca fiind mai ușor de ajuns) ni se înfățișează de o lectură difi-

Dan Zamfirescu

Continuare în pag. a 7-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Trei generații

Spunea cineva că atunci cînd întîlnim oameni deosebiți în cale, să marcăm acea zi cu o piatră albă. Mi s-a întipărit acest lucru în minte și în multele drumuri pe care le-am făcut nu am încetat să marchez o întîlnire sau alta cu asemenea pietre din care nimeni, niciodată nu va ciopli vreun monument. Dar poate că ei nu de monumente au nevoie, și nici nu se grăbesc să și le revendice. La ciția dîntre ei aș vrea să mă opresc acum, pe ciția aș vrea să mi-i amintesc pentru simplul fapt că prin tot ceea ce au făcut, prin proiectele lor, ei au conștiința existenței lor. Mai întîi este Blinda M. Frant, oșean, venit de peste munți să se stabilească într-un sat din Moldova. La 85 de ani ai săi se ține încă bine, mă provoacă să-i aflu vîrsta și e mîndru că nu-i ghicesc anii, că-i asigur că nu arată nici măcar a optzeci, la vîrsta lui, ce știu eu, fiecare zi, ce spune el, fiecare oră contează și are gust de miere. Familia lui se laudă cu 30 de nepoți și 14 strănepoți, așa să știu eu, îmi spune răsucindu-și mustața. I-ar trebui o zi din viață, îl cred sau nu ?, să mi-i enumere pe toți, după nume, familie, și ce hram poartă fiecare.

Vă place numele Amalia ? O femeie cu numele acesta am întîlnit într-o altă zi, lucrase la citeva baraje din țară, am găsit-o pe cîmp îngrijorată la gîndul că mai multe tone de beton, atît de necesare unei fundații ar pu-

Areta Șandru

Continuare în pag. a 7-a

ACASĂ

De din vale de Rovine...

Știindu-mă fascinat de istoria veche, de matca motivelor poetice, legendelor și miturilor românești, prietenul Ciprian Zaharia, acest nou Domentian care-a reintrodus Bistrița lui Alexandru cel Bun în circuitul valorilor moderne, după o jumătate de mileniu de plutire în uitare, îmi trimite cartea sa **Iosif Mușat I** (în curs de apariție) ca să-mi vrăjească două nopți de aprilie. Încă din copilărie, care-i țara mirării flexibile, nu înțelegeam un lucru : de ce din lungul șir de voievozi ai Țării Românești, singurul pe care manualele îl numeau „cel Mare", ridicîndu-l lîngă steaua lui Ștefan, domnul Moldovei, este doar Radu cel Mare? ! În schimb, cel ce-și zicea „Io Mircea Voievod" și care-a întins hotarul Țării Românești pînă la Marea cea Mare și a făcut din Țara Românească unul din cele mai de seamă state europene ale timpului, era doar Mircea cel Bătrîn ! ? De ce-ar fi, deci, Radu vodă „cel Mare", iar Mircea numai „cel Bătrîn ?". În școală, nici un profesor n-a știut să-mi dea răspuns la întrebarea-mi obsesivă (considerată și insolentă), fapt care, prin timp, m-a aliniat părerii celor care susțin că trecutul e mult mai imprevizibil decît viitorul. „Cel Bătrîn" i-au zis și Grigore Alexandrescu în „Umbra lui Mircea la Cozia" și Mihai Eminescu în „Scrisoarea a III-a".

Cum îl numeau cei din vechime ? Radu cel Mare, ctitorul Mănăstirii Dealului, unul din urmași la domnie, i-a zis cel dintîi așa cum se cuvine : „velikij Io Mircea voevod", adică „Marele Io Mircea Voievod". Apoi ce plină de riuri bogate și adînci și despicătoare de veacuri sună în gura lui Matei Basarab zicerea ca o detunătură în bronzuri solemne : „Bătrînul Mircea Voievod cel Mare". Un cronicar turc îl numea „regele regilor creștini din vremea sa", iar turcologul german Leun-

Fănuș Neagu

Continuare în pag. a 3-a

CRONICA LITERARĂ

M. EMINESCU: «Opere» XIII

XI

Preocuparea politică străbate întreaga viață a lui Mihai Eminescu ca un fir roșu și a o mărgini doar la ciția ani este desigur o greșeală care s-a făcut. Școala, care a însemnat și mai înseamnă încă optica lui Titu Maiorescu asupra poetului și a vieții lui, împarte pe Mihai Eminescu în două : cel care a scris poezii și cel care a scris articole de gazetă, propunîndu-ne o fractură acolo unde există o continuitate. Este o întrebare dacă gazetăria s-a ridicat pe trunchiul poeziei și dacă nu cumva poezia s-a ridicat pe trunchiul ideilor care stau la temelia gazetăriei eminesciene, idei pe care fără iscusite demonstrații le putem evidenția de-a lungul întregii lui cariere intelectuale, este adevărat cu intensități diferite.

O etapă a gazetăriei lui, cea mai plină, se încheie cu articolul despre [Serbarea guvernamentală] care a avut loc la descoperirea statuii lui Ștefan cel Mare la Iași în 1883. Este unul din cele mai vehemente și mai grăitoare articole scrise de Mihai Eminescu de-a lungul întregii lui cariere gazetărești. Poetul scrie : „lumea bună n-a venit la serbare". Și : „Societatea ieșeană în înțelesul adevărat al cuvîntului s-a abținut cu totul de la serbare, lăsînd cîmp deschis lumii oficiale și oficioase". Eminescu vrea să vadă în asta o delimitare de rosettiști și de demagogia lor deșănțată. „Și la ce să fi venit oare ? S-audă pe d-nii Cariagdi, Grădișteanu și C.A. Rosetti vorbind despre Ștefan Vodă a cărui istorie o cunosc tustrei la un loc atît pre cît cunoaștem noi istoria Chinei ? S-auză pe D. Verussi, pictor de profesie și ofițer al stării civile din grația stăpînirii, zicînd că un scaun din Vinătorii Neamțului e tronul lui Ștefan cel Mare ?

Ce ascunde întreg articolul despre serbarea guvernamentală de la Iași, ca și seria de articole și extrase din presa străină care-i urmează și cu care, practic, se încheie una din cele mai importante etape ale gazetăriei eminesciene ? Nu despre Ștefan cel Mare, invocat cu energie și majestate de poet în paginile articolului, este vorba, ci de contemporanii care exploatează figurile mari ale trecutului.

Mihai Eminescu a fost atunci la Iași, dar nu s-a dus la dezvelirea statuii. Liberalii, la putere, au conceput o festivitate exclusivistă, eliminînd practic de la ea pe mulți din cei îndreptățiți. Actul era jignitor și plin de semnificații. Sub pretextul grijii pentru securitatea regelui, prezent la ceremonie, s-a alcătuit o adunare care a confiscat pentru ea sărbătorirea lui Ștefan cel Mare. Poporul, marele public era pur și simplu îndepărtat de la o pomenire, care-i aparținea în primul rînd. Faptul că la această adunare au luat cuvîntul Cariagdi și C.A. Rosetti, clienți permanenți ai articolelor lui Mihai Eminescu, din **Timpul**, a fost luat de poet ca o ofensă, adusă nu atît lui, cît lui Ștefan cel Mare, văzîndu-se în partizana și aroganta manifestație din jurul statuii de bronz întruchiparea insolenței păturii bugetivore și superpuse. Negrele lui preziceri erau confirmate într-un mod cum nu se poate mai grăitor. Iată fondul real al problemei. Reconstituirile superficiale au explicat absența lui Eminescu de la marea sărbătoare fie pe seama unei întîlniri prelungite cu Ion Creangă, fie pe seama unui declin premonitoriu al sănătății. Adevărul este că exclusivismul organizatorilor, formula achizitivă a acestei demonstrații liberale, care lua pentru Eminescu un caracter profanator, l-a îndepărtat pe poet de la serbare. Articolul e de altfel limpede. Lumea bună n-a fost acolo, pentru că nu putea să fie de față la sacrilegiul discursurilor demagogice. Este un act de voință nu de abulie. Eminescu a luat în schimb parte la adunarea de la Iacob Negruzzi de acasă unde a citit **Doina**, al cărei sens antirosettist se învederează mai bine în acest context. Privite dinspre resorturile politice ale momentului, care angajau pe mai toți oamenii de cultură importanți, chestiunea se prezintă altfel decît în biografiile romanțioase sau romanțate dedicate lui Mihai Eminescu. Este posibil ca el să fi avut aici, cu acest prilej, sentimentul înfrîngerii, sentimentul inutilității, să fi fost cuprins de deprimare. Uriașa memorie a poetului, vie, activă, intelectuală a integrat evenimentul în propriu-i sistem de referințe și trăiri. Aici, în acest tablou interior, „sărbătoarea guvernamentală" de la Iași constituia, desigur, pandantul nefericit, al unei alte sărbători a lui Ștefan cel Mare, făcută altă dată, de oameni mai tineri și mai curați.

Sărbătoarea de la Putna a fost un moment crucial al existenței lui Mihai Eminescu, pe atunci nu poetul cunoscut mai tîrziu, ci studentul, care prin energia, inteligența și entuziasmul său a determinat sărbătorirea lui Ștefan cel Mare la Putna, într-un nord de Moldovă încorporată pe atunci Imperiului austro-ungar.

Biografia politică a lui Mihai Eminescu nu începe la **Timpul**, nu începe la **Curierul** din Iași, ci în studența lui vieneză, de unde pleacă generoasa idee a întrunirii românilor din mai multe state în jurul mormîntului lui Ștefan cel Mare unde a venit o mulțime de popor, ca și reprezentanți de seamă ai vieții politice și intelectuale românești a vremii. Acesta era drumul ales de tînărul Eminescu.

Dulcea Viență, cu valurile ei albastre, nu era numai un loc de petreceri, după cum pentru generația pașoptiștilor, pe care o admira pentru ardența ei Eminescu, nici Parisul nu fusese. Temelia cugetării politice a lui Mihai Eminescu în acest interval vienez capătă un contur definitiv.

Cine are îndoieli, să privească articolele din 1883 ale poetului și să le compare cu cele trei din **Federațiunea** din Pesta apărute la 1870 : **Să facem un congres, În unire e tăria, Echilibrul** și va regăsi pe Eminescu întreg cel din gazetăria **Timpului** aici în aceste articole de tinerețe. „Trebuie să înceteze aceste referințe de dominați și dominatori. Trebuie să fim puși pre picior de națiune egal îndreptățită față cu națiune egal îndreptățită. E timpul să ni se răsplătească și nouă sacrificiele cari le-am adus secol cu secol a acestei Austrie care ne-a fost vitregă și acestor Habsburgi pe carii îi iubim cu idolatrie fără să știm de ce". Sînt rînduri de la 1870 care nu spun altceva decît au zis-o altele din **Timpul** după 10 ani. În cel de-al doilea articol, tot despre drepturile românilor din Austria, Eminescu scrie: „A aștepta să culegem fructele semănate de alții e nedemn și periculos. Căci să ne aducem aminte cum că nimeni în Austria nu e obligat a se face apărătorul drepturilor noastre în afară de noi înșine." Apoi : „Să ne grăbim a ne declara solidari cu națiunile nemulțumite ale Austriei". În **Ecuilibrul** în care Eminescu cel tînăr de tot se implica în marea dezbatere a drepturilor sociale și politice revendicate de popoarele asuprite ale imperialei monarhii austro-ungare se teoretizează asupra originii formulei de stat și de drept, asupra justificării ei pentru a scoate de aici concluzia îndreptățirii românești, față de abuzul guvernanților unguri ai Transilvaniei. Sînt rînduri-program scrise la douăzeci de ani, dar care vor străjui întreaga lui activitate politică de mai tîrziu.

„Un popor — oricum ar fi el — are dreptul de a-și legitima trebuințele și tranzacțiunile ce rezultă neapărat din cele trebuințe, reciprocitatea relațiunilor sale ; într-un cuvînt : legile unui popor, drepturile sale nu pot purcede decît din el însuși. Alt element străin esențial diferit de al lui, nu-i poate impune nimica". Acesta e modul de a se organiza și de a legifera al vechilor state românești pînă la fanarioți, despre care vorbește în Timpul. „Al doilea mod de a impune e acela de a face din principie transcendente, din cerințe ale omenirei, mijloace pentru scopuri de o altă natură. Astfel preotimea evului mediu esplica evangheliul astfel încît făcea ca popoarele să îngenunche și sub jugul unui rege rău". Acest al doilea mod este cel pe care mai tîrziu Eminescu îl va combate la partida roșie care vorbea în România în numele liberalismului și căreia îi vom zice mai bine rosettistă. „Al treilea mod e cel mai simplu, deși cel mai greu și mai nedrept. Ți-arogi cu insolență drepturile altuia și te susții în proprietatea lor prin puterea brută, proprie ori străină". Acesta era modul fanarioților pe care-i va vesteji în **Timpul**, dar mai ales la 1870, în climatul vienez, acesta era modul uzurpator și abuziv al guvernanților unguri de a ține poporul român în afara drepturilor ce-i revin. Modelul teoretic al gîndirii politice eminesciene este format încă din 1870 și nu va fi părăsit niciodată de Mihai Eminescu. La **Timpul** Poetul nu va face decît să dezvolte aceste principii de tinerețe.

„Legile unui popor, drepturile sale nu pot purcede decît de la el însuși". Aceasta este deviza fundamentală a lui Mihai Eminescu în temeiul căreia și-a scris toate articolele, a combătut pe rosettiști și fanarioți, a apărat țărănimea și orice categorie producătoare din statul român.

Cunoaștem, pînă acum, biografia sentimentală, biografia literară și intelectuală a lui Mihai Eminescu. Biografia lui politică, de care doar Mihai Gafița s-a ocupat cu adevărat, deși numai parțial, începe însă de la 1870 și reprezintă un tot. Tiparul maiorescian al biografiei lui Mihai Eminescu este astăzi anacronic.

M. Ungheanu

VIAȚA CĂRȚILOR

POEZIE

NATURALEȚE ȘI ARTIFICIU POETIC

Se observă în volumul *) de debut al foarte tînărului poet Dinu Olărașu o fervoare a comunicării specifică ultimei generații lirice. Autorul cultivă un discurs poetic amplu și mozaicat în care semnificațiile se coagulează aleatoriu. Neîndoielnic este faptul că o astfel de lirică, gen „puzzle", pigmentată cu ironii și efecte prozodice demonstrează existența unei conștiințe moderne a limbajului dar, uneori, insuficienta supraveghere stilistică poate duce la o risipă de cuvinte și la gratuități formale. Dinu Olărașu e de fapt un adolescent proaspăt ieșit „de pe poarta dulce de liceu" cum singur mărturisește, aflîndu-se în perioada în care descoperă libertatea tentantă a limbajului poetic, lăsîndu-se cu voluptate purtat de cuvinte și asocieri imprevizibile („cu citá plăcere schlopătez din cuvînt în cuvînt"). Frenezia comunicării se transformă uneori într-un soi de teribilism inofensiv, poetul simțind nevoia să evadeze din canoane prin expresii rebarbative : „farfuria cu supă de ortografie și punctuație / mi se varsă pe picioare" — divulgîndu-și astfel alergia față de convenții. Autorul simte cum „iarba vocalelor îi crește în oase", ceea ce înseamnă o nevoie vitală de exprimare verbală, nu însă și de iluzionare prin cuvînt, deoarece mai toate poemele sale demontează realul cu o caustică luciditate, versurile descompun mecanismul iluziei cu un soi de ipocrită candoare : „limpede limpede tiranul gînd la paralele lucrează / vă voi dezvălui prețul exact al stelei mele căzătoare / într-un peisaj lingvistic două căprioare în manieră / expresionistă sînt impușcate în cap / și un susur se înalță din izvoare". Poetul ne oferă astfel de „peisaje lingvistice" în care naturalul și artificialul coexistă într-un regim insolit, voit eclectic. Briza de nonconformism atinge și marile teme pe care autorul le persiflează cu jovialitate lexicală folosind, nu rareori, clișeele ironice ale generației sale. Faptul că mai toate finalurile de poem sînt expediate sau dau senzația de improvizație vine tot din intenția autorului de a solemniza discursul liric prin „ratări" premeditate, poemele stau astfel sub semnul oralității, par a nu se lua în serios ca produse finite artistic. Este însă un „joc" prin care poetul evită confesiunea directă în favoarea spectacolului formal. Și totuși cele mai bune creații sînt acelea în care „emoția aruncă „poduri, sincerități firave peste cuvintele goale" generînd nuclee de autentică poezie : „după noaptea în care turle de monastire în sinii iubitei am săpat / cîtă vrajă cîtă vrajă privighetoarea de metal va destrăma / hai vino poveste cu adevărat". În aceste invocări ale miraculului existențial vedem adevărata vocație poetică a lui Dinu Olărașu, poet care aspiră la originalitate deocamdată prin expansiune lingvistică surdinizîndu-și sentimentele cu pudoare. Bănuim că, odată trecut de faza aleatorismului formal, va înțelege că centrul de greutate al liricii sale se află în tulburătoarele imagini biografice transfigurate afectiv : „numai teama de propria frumusețe mă scoate la paradă / numai tu mamă mă aștepți la colțul străzii / pînă ce oamenii tot trecînd peste surisul tău / devii stradă". Prin contrast, cîteva formulări excentrice cad în penibil datorită lipsei cenzurii verbale : „singele a făcut plinul la un peco de emoții" sau „dumnezeu la lecția de twist întîrzie necuviincios". Dacă ar fi să relevăm însă o particularitate a acestui poet în formare, ea constă în inteligența captării bunăvoinței cititorului printr-un soi de tandră colocvialitate în care pulsează unda romantismului adolescentin : „e genial chiar lîngă noi numărul casei ce doarme / și zborul păsării de pe cap cînd bate vînt / și instinctul de autodistrugere al toamnei în frunze / și cîte cititorule drag și nesuferit geniale nu sînt."

Pe măsură ce va căpăta experiență poetică, Dinu Olărașu va ști să înfrunte cu mai multă rigoare „nămeții de cuvinte" spre folosul indiscutabilei sale sensibilități lirice.

Alexandru Horia

*) **Dinu Olărașu : „Dăruit eternității pe fereastră", Editura „Albatros", 1985.**

PROZA

REDESCOPERIREA SATULUI

După o carte de proză scurtă („**Noaptea după ploaie**", Ed. „Albatros" 1977) și una de reportaje („**Între solstiții și echinocții**", Ed. „Eminescu", 1981), **Eugen Mihăescu** ne oferă primul său roman, „**Țăranii de platină**", al cărui titlu, cam bizar, este foarte metaforic, trimițînd spre artificialitatea țăranului care se îndepărtează de sat pentru a răspunde tentației vieții de la oraș. Se simte în această carte experiența reporterului care a dobîndit de-a lungul anilor o bună cunoaștere a oamenilor, a preocupărilor acestora, văzute în contextul noilor relații determinate de accelerarea dezvoltării industriale. Firul epic al romanului este simplu : o echipă de zilieri colindă orașele în căutare de lucru, lăsîndu-și nevestele acasă să desfășoare, cum pot, munca agricolă. La început totul pare a merge bine. Oameni veseli, buni de muncă, cei din „echipa Patriarhului" nu sînt deloc stingheriți de colindătoarea lor existență, ba, ascultîndu-le glumele care vin la tot pasul, dau sentimentul că sînt fericiți. Cu o onomastică hazlie, dar stridentă, apelînd parcă prea mult la unele anecdote (e drept, uneori, spectaculoase) din limbajul jargonal, acești „țărani de platină" creează impresia unui grup omogen. Diferențele dintre ei pot fi considerate superficiale, căci ele nu se regăsesc în gesturi, în comportament sau vorbire. Toți curg în aceeași matcă, vorbesc aceeași limbă, trăiesc aproape aceeași viață prin mașinile care îi duc la lucru sau în dormitoarele comune : ei rămîn, cu toate acestea, niște țărani, chiar dacă s-au îndepărtat de tradiție și obiceiuri.

În cea de-a doua parte a cărții, personajul central al cărții este președintele cooperativei agricole de producție, Grigore, care, avînd nevoie în sat de brațe de muncă, își îndreaptă privirea spre echipa Patriarhului, „convocată" la o discuție hotărîtoare. Intriga ce se naște de aici sporește dinamica romanului, acțiunea fiind mult mai interesantă și, în felul acesta, mai puțin monotonă. Apar, astfel, observații psihologice, trăirile sînt mai intense, frizînd uneori drama interioară. „Patriarhul" și oamenii săi, obișnuiți de-acum cu banii, încearcă să negocieze condițiile în care vor reveni în sat, însă nu reușesc să-l înduplece pe Grigore (poate cel mai interesant personaj al cărții). Conflictul acesta — să-i zicem, principal — dintre Grigore și echipa „Patriarhului", determină întreaga țesătură de relații dintre personaje, ei fiind atît suportul epic al cărții, cît și fondul său dramatic. Țăranii aceștia de tip nou sînt așteptați la împrăștierea ingrășămintelor, ca un semn că acceptă să revină printre oamenii satului. A doua zi însă, ei își relau munca prin alte părți, chiar dacă familiile lor ar dori să-l asculte pe Grigore. Destrămarea echipei va începe odată cu plecarea unor tineri la niște cursuri de calificare și atunci, mînați de un gînd al tuturor, nemărturisit însă, urcă într-o mașină frigorifică întorcîndu-se acasă.

Autorul posedă tehnica unei bune scrieri, așa încît, dacă în prima parte a romanului, folosindu-se de experiența povestirilor publicate anterior, conturează un personaj colectiv, caracterizat de un limbaj șugubăț, în cea de-a doua, cînd se apleacă mai mult asupra gîndurilor pe care le au eroii săi, observîndu-le reacțiile și trăirile în diferite situații, reușește să scoată la iveală pagini solide, capabile să susțină o arhitectură interesantă, durabilă. El cîștigă pe teren analitic. Proza lui Eugen Mihăescu, inspirată din noua viață a satului, se dovedește receptivă la soluționarea problemelor de ordin sociologic, iar romanul „Țăranii de platină" poate fi considerat una dintre cele mai interesante cărți, pe această temă, scrisă de un tînăr autor, mai ales pentru faptul că materia văzută realist își află rezolvarea în consonanță cu necesitățile unei construcții estetice.

Ion Spânu

*) **Eugen Mihăescu : „Țăranii de platină", Editura „Eminescu", 1984**

DAN ROTARU

«Grădină suspendată»

•

«Invitații la dragoste»

Un caz de creație în marginile unei tradiții verificate e, în lirica românească de azi, și acela al lui Dan Rotaru. „Mirele zăpezii" (1980), de exemplu, cultiva ritmuri eminesciene de acest fel : „Mă doare / umbra / pe care calci, / cînd de mine / te-apropii". Alte întorsături erau curat argheziene, indicînd îndemnări în direcția unui modernism substanțial : „Să furi un glas și să mă strigi plîngînd / Să fie toamnă-n jur și toamnă-n gînd / Să cadă ploaia, să îți steargă chipul / cum șterge marea-n joaca ei nisipul / Din plînsul tău în urmă să rămînă / doar o vocală moartă în țărînă". Bacoviene, în sfîrșit, erau alcătuiri de acest fel : „Ascultă / iubito, / cum bate poemul / în porțile lumii / precum într-un burg / pe care-l deschide septembrie / acum / cînd toate / în toamnă / încep / și se scurg", unde se adunau toate alegoriile autumnale, ca și plînsorile post-simboliste, aci fără viori. În totul, liricul nu se rezuma la astfel de exerciții de îngrădire școlastică și dădea semne că înaintează în intuiții proprii, rezultate din absorbirea unei poetice depușă tradițional. Ceea ce îi dădea o muzică originală era, mai întîi de toate, un ton suav, exprimîndu-se prerafaelit în declarațiuni : „Vine apoi vremea / să-mi bată-ntre coaste / o flacără / sau o floare pictată de-o fată / cu plete muiate-n amurg / Veniți și aduceți ceva / Să astupăm toate oglinzile / pe unde trupurile noastre / în lume se scurg ! /.../ Poate, / într-o zi mă vor ucide / merii / cu fructe mari, / fantastice / de nea". El era un zugrav de pînze în culori acvatice, ajunge la o transparență sentimentală și cîte un „Poem suav" lasă să se întrevadă un fel de reacție petrarchistă ca în fața unei femei adorată în genunchi : „Cu gestul tău faci toamnă pe pămînt. / Din umbra ta se-ntîmplă un luceafăr. / Caleasca pleoapei tale prin cuvînt / mă poartă, și mi-e frig, și nu mă apăr".

Adoratie e pretutindeni și în „Invitații la dragoste" (1983, Editura „Scrisul Românesc") unde poetul a păstrat acest erotism de extaz, pe care îl amesteca, totuși, cu un straniu lirism al încremenirii : „Uite, se lasă toamna peste noi / îngheață sîngele în poezie / Și urma ta e-un simbure de-abis / iubirea ta e-un strop de veșnicie". Poetul nu se ferea de cuvinte mari și nici de o ritmică bătută cu piciorul, de o vehemență destul de extravagantă pentru niște „invitații la dragoste" : „Sînt cel ce poate fi salvat de o frunză. / Sînt cel care calcă pe covoare de fum, / Duc visul în palme, mă sprijin de frunte / cum trupul mi-l sprijin de drum / Și ce dacă vine sfîrșitul de lume? / Și ce dacă noi am visat să iubim? / Nespuse rămîne-vor toate, asemeni / femeilor pe care adeș le mintim". O „Puritate repetată" era văzută prin ingenioase suciri alegorice : „Imaginez din nou o dimineață în care / soarele să fie punct la un capăt de vers. / Mi-e sufletul, iubito, ca o tablă de unde / cineva c-un burete chipul tău ți l-a șters". Sînt aci nu putine voci, recognoscibile pentru cine cunoaște lirica românească, și în acest modernism temperat și eclectic se puteau amesteca ușor Nichita Stănescu și Eminescu. „Începe-mă tu / să mă împrumuți gîndului ! (Du-mă cu tine în somn / Și-n visare ! / Fă-mă să-nțeleg / de ce în seara aceasta / luna din sufletul nostru răsare / Te repet cu gîndul / clipă cu clipă / și gîndul mă doare / La tine pe masă / e tîrziu într-o floare".

Nu acestea sînt productiile cele mai izbutite și s-ar zice că poetul dăduse înapoi față de „Grădină suspendată". (Ed. „Cartea Românească" 1984), care e deocamdată cea mai de seamă colectie a lui de poezii. Cum bibliografia însiruită cronologic e, poate, și un efect al întîmplării, s-ar putea prezice o evoluție în temeiul acestor alcătuiri și nu pornind de la „Invitații la dragoste", acelea mai puțin limpezite. Și în „Grădină suspendată", cele mai multe creații sînt tot enigmatice, pornind de la o reprezentare a femeii care modernizează petrarchismul prin invazia unei realități străine de medievalitate însă păstrînd peste tot adorația față de o „donna angelicata" aci mai rustică : „Ierburi înalte îți mîngîie mersul / de călciiul tău / se sfarmă corăbii. / Cînd împarți orașul / în trei / cu sinii, / la subțiori îți cresc / cuiburi de vrăbii". Îndemnurile către un soi de ecologism, în gustul Adrian Păunescu, sînt și aci, atîta doar că poetului nu-i stă bine lirismul direct : „Cu timpla mea împiedic / mașinile să care / toți trandafirii lumii / spre gropile de fum, / Aud cum țipă-n mine / decapitată-o floare / ce i-a ieșit în joacă // unui tramvai în drum". Peste tot sînt schițe de modernizare care ar fi putut să dea un' lirism disolutiv și, cu toate acestea, nu au dat și atunci cînd poetul desfășoară o lume orășenească împinzită de o civilizație haotică, el lasă să se ivească, între asfalturi și metale, planta arhaică a misterului : „O, zarurile vecinilor ! / Aplecați peste lume, / cu ochii îmbrîncind camioanele mari, / aruncă un zar. / Cum stau în genunchi / sorbind cu țigara orașul / ai crede că-mpart / sunete de orgă. / Între două aruncări / grija trecerii străzii / și-a copilului bold / ce se uită-n reviste. / Cum cîștigă vreunul cîte-o oră le vînd / semafoarele-s verzi / și un secol se scurge / se scurge / printre mari limuzine". Este reacția unui rural, cu sentimentul unei ordini secrete a lumii, și poetul a rămas în esență (ca și Mircea Florin Șandru) un suflet al naturii care presimte, în spice, vitalitatea cîmpiei. Etica lui vine dintr-o realitate țărănească, pe care o proiectează citeodată pe mari pînze de mit : „Cai pleznesc cu cozile cîmpul / ploaia ia forma urmelor lor, / biciul căruțașului / apropie orizontul. / Pe cer / au pornit la păscut norii / pînă-n seară vor paște seninul / În tabloul din perete / se-aude cum strugurii / pling vinul". De aci se poate extrage o intuiție a poeziei care să nu fie impresie de moment și nici adeziune pur culturală ; și, după toate datele, a ieșit. Poetul pornește de la ideea că literatura stă închisă, ca o matrice, în realitate ; apoi, el pune sub observație momentul creator și se arată atins de maladia poeziei, trăind numai prin aceasta. Însă este o comunicație teoretică și ceea ce pare a fi aci vital e în realitate un concept de vitalism și e prea puțin a spune că peste o frunte „cade / un incendiu de buze" spre a comunica dezlănțuirile de energii. În fapt, el ajunge la un lirism de aluzii, întemeiat pe sugestii ale simțului curent, cultivînd un imagism moderat. Imaginația lui cade sub regimul unui suflet lilial, în al cărui văzduh plutesc păsări misterioase, polen, frunze fătăcitoare împinse de vînt și se aud bătînd aripi tainice. Zăpada „iernii", roua, luminările aprinse, plutirile, cupele crinilor și poemul ca o ploaie spălînd sufletul sînt acum însemnele poeziei și acest lirism are drept rezultat o categorie de condiție aparent „minoră" (conținînd „romanțe", balade și „versuri de toamnă"), putînd totuși să înainteze, prin caligrafie în profunzime : „Pașii merg înainte, / toamna rănește copacii / soarele salută / zilnic / cuvîntul / Sînt o haină / a mării aruncată-ntre scoici / corpul / mi-l împrăștie vîntul".

E o poezie adînc subiectivă, apropiată de „jurnal" și de „album" și ocazională în sensul biografiei care determină creația precum incidența unui fenomen natural ; poetul liricizează atunci cînd stările sufletești ajung la cunoștința spiritului apt să înțeleagă creația. Și totuși, el nu rămîne la „naivitatea" exprimării directe, voind să facă literatură dintr-o materie care și-a lustruit, prin exercitare în urma experiențelor tradiționale, înfățișările. Cu „Grădină suspendată", tradiționalismul liricii lui Dan Rotaru individualizează un poet.

Artur Silvestri

De din vale de Rovine...

Urmare din pag. 1

clavius, din vremea Renașterii: „principe între creștini cel mai viteaz și cel mai ager". Zugravii de la Cozia, apoi cei de la Argeș și Bolnița Coziei, muindu-și pensulele în vinul florilor de deasupra Tablei lui Traian, în timpla Oltului, l-au dăruit nemuririi ca pe un tînăr cavaler cruciat, de altminteri singurul învingător dintre ei. Pentru că Mircea cel Mare e singurul voievod creștin care a obținut o victorie împotriva unei ordii otomane, conduse de însuși sultanul — și poate cel mai teribil dintre ei — Baiazid. Prin biruința de la Rovine (aflăm azi, datorită cercetărilor lui Ciprian Zaharia, că bătălia s-a dat la 17 mai 1395 și nu la 10 octombrie 1394, cum greșit au socotit pînă acum istoricii, cu excepția fabulosului Hasdeu), Mircea cel Mare a fixat Țara Românească în mîndria și respectul Europei, creîndu-i un nou statut politic, ajungînd în cele din urmă să arbitreze chiar urcarea la tron a urmașilor lui Baiazid.

Cînd unii din cei de demult i-au zis doar Mircea cel Bătrîn (cronicarul Radu Popescu), ei se refereau cu siguranță la Mircea Voievod, cel care fixase vatra și zarea istoriei noastre, ci nu la un bătrîn vlăguit, secat de puteri, și cred că nici la Bătrînul văzut doar ca patriarh înțelept și resemnat, sau idol fără supuși. Grigore Alexandrescu și Mihai Eminescu, în genialele lor creații, au împrumutat termenul cronicarului Radu Popescu spre a zidi în conștiința urmașilor vechimea, țăria pămîntului nostru, gloria, înțelepciunea neamului românesc. Dar noi sîntem datori să-l așezăm în constelație alături de Ștefan cel Mare, ca pe biruitorul nu numai al sultanului Baiazid, ci și al tuturor îndoielilor noastre, căci el ne-a croit Destinul de slavă și dăinuire, el e cel ce-a oprit în malul Dunării pulberea păgînătății și pietrea noastră. Întunericul ca o noapte ținînd cinci sute de ani la sud de Dunăre n-a putut urca și la nord de marele fluviu pentru că n-a găsit cărare pe spada marelui domn. Și-atunci de ce numai „cel Bătrîn"?.

Hasdeu și apoi Xenopol i-au păstrat în nemurire numele, numele cel aurit de Matei Basarab : Mircea cel Mare. Dar în 1901, Onciul, în „Convorbiri Literare" impune diamantul mai puțin șlefuit, cu ape mai scăzute și mai rare : Cel Bătrîn. Vor sorbi din această clătinare (ce păcat!) P.P. Panaitescu și C.C. Giurăscu. Și-mi vine să cred că este singura biruință nedreaptă a Poeziei, pentru că cei trei s-au sprijinit în toiagul de „cel Bătrîn", subjugați de monumentele Eminescu și Alexandrescu. La 600 de ani de la urcarea pe tron a lui Mircea cel Bătrîn, eu aș dori ca istoricii (în genunchi iertare Alexandresculu și Eminescului) să ni-l redăruiască sub adevăratul său nume : Mircea cel Mare.

Ciprian Zaharia, întemeindu-se pe izvoare descifrate de Hasdeu și ignorate de ceilalți istorici — data morții despotului sîrb Constantin, fiul lui Dejan Dragaș, căzut în luptă în ziua de 17 mai 1395, în formidabila înfruntare „de la Argeș", cum o numesc cronicile otomane — așează în întreaga ei măreție figura lui Mircea cel Mare și bătălia de la Rovine. Căci, lăsînd să persiste prin veacuri eroarea că ea a avut loc pe 10 octombrie 1394 și nu la 17 mai 1395, istoricii îl fac pe Mircea cel Mare să dispară o bucată de timp din cronica neamului. Cum oare ar fi putut semna un tratat de alianță, pe picior de egalitate, un Sigismund de Luxemburg, rege al Ungariei și viitor împărat al Germaniei, cu un ieșit din istorie ? ! cu o persoană nereprezentind nimic? ! Eroarea fundamentală, care a dăinuit pînă în zilele noastre, e că Mircea cel Mare s-a bătut cu turcii la Rovine (pe Argeș) și abia după aceea a încheiat un tratat de alianță cu Sigismund pentru ducerea aceleiași bătălii.

Adevărul, demonstrat temeinic de Ciprian Zaharia, atîrnă de amarul vieții și rigoarea logicii : întîi a fost încheiată alianța 7 martie 1395 — și apoi a avut loc bătălia, indiferent că împăratul (pe atunci rege) a ajuns în Țara Românească numai în clipa cînd turcii erau pleavă vinturată.

Încheind, spre zori, cartea lui Ciprian Zaharia, am întins mîna și am scos din raft volumul lui Grigore Alexandrescu :

...Mircea ! Îmi răspunde dealul : Mircea !
Oltul repetează.
Acest sunet, acest nume valurile-l priimesc.
Unul altuia îl spune ; Dunărea se-nștiințează,
Și-ale ei spumate unde către mare îl pornesc.
Sărutare, umbră veche !
primește-nchinăciune
De la fiii României care tu o ai cinstit :
Noi venim mirarea noastră la mormîntu-ți a depune ;
Veacurile ce-nghit neamuri al tău nume l-au hrănit.

BREVIAR

■ **IMPREVIZIBILUL ÎN EPICĂ.** Un comentator al procedărilor din cuprinsul prozei, Grigore Smeu, care a dat o interesantă contribuție despre „imprevizioli" în epică, comentează în acest fel în „România literară", un episod dintr-un roman al lui M. Tunaru, unde „imprevizibilul" se manifestă spectaculos: „Lucrînd la institutul **Spectral**, un accident de laborator — în timp ce analiza un ulei nociv — îl silește să plonjeze de la etaj, cuprins de flăcări. Întîmplarea face ca eroul să cadă într-o basculantă cu nisip ce tocmai se oprise în fața semaforului pe roșu. Care semafor se nimerise în dreptul ferestrei pe care sărise Vecerdea. De! A avut omul noroc".

■ **UN FRAGMENTARIUM.** Făcînd, în recentul volum „Prin usa abia întredeschisă" o lectură repede din „Atlasul istoric românesc", Nicolae Manolescu descoperă, cu entuziasm, că „românul e născut sub munte". Hașdeu avusese această revelație (și o demonstrase) acum mai bine de o sută de ani.

■ **LIMBĂ ȘI LITERATURĂ.** Ca și în alte rînduri, semnalăm nr. 3 din 1985 al revistei **Limbă și literatură** care vine și acum cu cîteva contribuții demne de o menționare, cu totul interesante pentru studiul istoriei literare de azi. E, mai întîi, o contribuție — a lui **D. Velciu**, aducînd o „ipoteză nouă cu privire la autorul Cronicii anonime brîncovenești". Cel care ar fi conceput această cronică ar fi un boier, pe nume Constantin Strîmbeanu; argumentele aduse de D. Velciu sînt ingenioase și merită o analiză mai de amănunt decît se poate face într-o simplă consemnare. Apoi, documentele prezentate de Ion Negură, reunite sub titlul „izvoare bibliografice din adolescența lui Eminescu". La întrebarea „Cînd a tradus G. Coșbuc **Divina comedie**" un răspuns este încercat de Gh. Chivu. Alte studii privesc domeniul stilistic, precum acelea dedicate de Viorica Diaconescu „Semanticii nonanimatului în proza călinesciană". Alte rubrici conțin „observații asupra regionalismului", (Adriana Stoichițoiu), dezbateri privind „pronumele interogativ relativ", (Elena Berea Găgeanu), și asupra „Sintaxei și părților de vorbire nereflexive", (Ion Diaconescu). Ca de obicei, sumarul revistei e completat cu recenzii, a căror utilitate este indiscutabilă.

■ **CHILIM DE COVURLUI.** Într-o publicație precum este „Tomis", e de remarcat cîte o cercetare în totul serioasă precum e aceea, apărută nu demult, a lui Eugen Holban și dedicată etnografiei din zona Covurluiului. Etnologul a întreprins studii atente și a ajuns la concluzia sigură, care merge în sensul creativității locale. Chilimul de Covurlui, comparat cu acela anatolian, dovedește, de pildă, o extracție arhaică : „Formele ce le relevă, de la acelea a căror arhaicitate le înrudește cu motive similare din străvechi culturi și pînă la ornamentele care aparțin începutului de secol XX — cu modificări morfologice evidente, demonstrează că reprezentarea chipului uman i-a preocupat dintotdeauna pe locuitorii acestor meleaguri. În plus, unele săpături arheologice efectuate chiar în zona Covurlui au scos la iveală un bogat material ceramic pictat, cum ar fi cel din cultura Cucuteni. În inventarul vechilor culturi, au apărut în număr mare și figurine antropomorfe". Astfel de contribuții trebuie promovate mai degrabă decît adnotațiile conjuncturale și a căror durabilitate e discutabilă.

■ **ÎNDEMNĂRI CĂTRE O „ISTORIE NOUĂ".** Un solid articol din „Flacăra" (nr. 8) al lui Florin Constantiniu, intitulat „Istorie și demografie", semnalează, cu entuziasm dar și cu argumente, începutul unui serial care apare în „Transilvania", începînd cu nr. 11/1985 al acestei reviste. Cercetarea, aparținînd unui tînăr medievist, Alexandru Diță, cunoscut cititorului din paginile „Luceafărului", urmărește o imagine a „Banatului la 1774", și adună, cum zice autorul cu modestie, „contribuții demografice și statistice". Alexandru Diță e, ne amintim, și un cercetător preocupat de documentele de istorie literară căci lui îi aparține o probă hotărîtoare în polemica purtată (în 1983, în „**Luceafărul**"), de Dan Zamfirescu cu Al. Piru pe tema întîiului prozator român.

Catagraf

65 DE ANI DE LA FĂURIREA P.C.R.

CĂRȚI ȘI EROI CONTEMPORANI

Facerea unei lumi noi

Roman dedicat epocii de început a victoriei comuniste din patria noastră, **Facerea lumii** este, din punctul de vedere al construcției românești, o remarcabilă realizare. Eugen Barbu surprinde momentul marilor convulsii sociale într-o narațiune perfect echilibrată, stabilind profunzimi, prim-planuri, reliefuri cărora nu le lipsește nici forța, nici tensiunea desfășurării, cu toate că autorul folosește, pentru o nuanțare a obiectivității, stilul indirect liber. Neliniștile timpului, polarizarea socialului în jurul evenimentului politic, apariția tinerei puteri populare într-un moment aparent amorf, cristalizarea conștiinței ei la dimensiunea întregii societăți, fac subiectul cărții. Trebuie să dăm dreptate autorului că este vorba de o „facere" a unei lumi, cuvînt plin de sensuri, dar și de multiple rezonanțe, preferat celorlalte, din aceeași familie semantică („făurire", „realizare", „genează" ș.a.), pentru că exprimă mai bine caracterul ei popular, oprind totodată înțelesurile pentru un anumit moment, azi depășit în sensul edificării societății pe coordonatele atunci doar proiectate.

Epoca este privită din numeroase perspective, scrierea, pe măsură ce avansează, dobîndește caracter de frescă, caleidoscopul social fiind reductibil, în cele din urmă, la imaginea a două lumi. Prima vine din clocotul secular al acestui popor, urcînd spre descoperirea demnității și definirea propriei constiințe, cealaltă, este a unei burghezii vlăguite, așteptînd un miracol, care se îndreaptă, la propriu și la figurat, spre periferia vieții.

Pentru descrierea celei dintîi, Eugen Barbu apelează la biografiile exemplare ale comuniștilor Filipache, Matei, Pintea, Bălan, descifrînd în sufletele lor aspirațiile și energiile proaspete ale clasei celor mulți. Pentru cea de a doua, după cum ne obișnuise în **Principalele** și, mai recent, în **Săptămîna nebunilor**, romancierul uzează cu rafinament de o imagine crepusculară, prezentînd o lume cu izuri, obosită și încercănată de vicii (Paul, Manicatide, sculptorul Denise, Bazilescu, Burcea, Vasilescu), ducîndu-și viața în jurul arenelor de curse, a barurilor sau evocînd somnolent genealogii ilustre. Efectul stilistic se face în astfel de pagini remarcat, însoțit fiind adesea, ca o prelungire de ecou, de superbe descrieri picturale ale naturii decrepite.

Dar ceea ce se află, ca primă izbîndă, în roman, sînt eroii comuniști, prezentați ca o galerie de tipuri, acei comuniști ai „facerii lumii", oameni cu o uriașă experiență de viață și luptă, învățînd din mers problemele capitale ale societății pe care o clădesc, cu atît mai responsabili cu cît pe umerii lor se află destinele unui întreg popor. Dintre eroii comuniști un loc central ocupă Filipache și Matei, asupra cărora autorul stăruie biografic mai mult, impunînd prin ei personaje de factură nouă, conștiințe cu accentul pus pe ideea devotamentului față de partid.

La Filipache ni se pare important drumul, la început anevoios, spre clarificare. Eroul, aflăm, provine dintr-o numeroasă și modestă familie din marginea Bucureștilor. Pentru că șansa la existență în familia sa este minimă, personajul este un vitalist, iubește cu ardoare viața, dar înțelege, pe măsură ce se maturizează, că a trăi pentru a exista este prea puțin. Devenit muncitor și pus în fața adevărurilor exclusiviste ale lumii capitaliste, Filipache, după un stagiu printre cei care doreau schimbarea societății prin revolta pasivă, teoretică, face cunoștință, prin intermediul bătrînului Bălan, cu adevărații luptători, comuniștii. Resorturile intime ale sufletului său se ilumineză în timpul ilegalității, personalitatea sa se întregește, printr-o autentică experiență și pregătire politică făcută în închisorile regimului capitalist. Devenit, după Eliberare, director al tipografiei în care lucrase ca simplu muncitor, el își îndreaptă toate eforturile în sensul revoluției pe care o cerea partidul. Drumul nu e deloc simplu, ci presărat de greutăți pentru că acum sarcinile sale directe se referă în primul rînd la formarea noii societăți, la marile transformări care vizează sufletul și conștiința semenilor săi, muncitorii. Reconstrucția începe din temelii : „Se adunau aproape o sută de oameni, într-o sală înghesuită, prost luminată, cei mai mulți moțăiau pe băncile scrijelite ale unei școli care dimineața primea alți elevi" pentru a recupera un handicap de generații, în focul continuu al revoluției.

În fața situațiilor de tot felul, personajul se încarcă de inițiative, modificîndu-și fondul structural în sensul cerințelor momentului : „Multă vreme crezuse că acțiunea este o alcătuire de gînduri și fapte, rezultatul mereu perfecționat al voinței ce aduce simțirea spre generozitate. În jurul său, în vremea aceea, se învîrteau destui indivizi suspecți. Ceea ce înțelese foarte repede Filipache fu faptul că nu ajungea numai să nu dormi decît foarte puțin, să alergi de colo pînă colo, cerînd, uneori implorînd, alteori luînd cu forța ceea ce nu ți se dădea — nu, astea toate nu ajungeau, mai trebuia să acționezi repede, să nu lași timp farfaralelor să întunece mințile altora, cu minciuni. Totul nu dură decît pînă în primăvară, cînd războiul se termină și în țară începu marea deposedare treptată, marea luptă, care făcu din Filipache cel pașnic, omul umil și înțelept care-și alegea vorbele de două ori înainte de a le rosti, un om al dracului, cum se spunea pe vremea aceea, un agitator furibund, hotărît să termine o clipă mai devreme cu indolența celorlalți și cu lipsa lor de a înțelege situația reală".

Devotamentul total, puterea exemplului, o anume clarviziune în tot ceea ce face, expusă cu obstinație în fața birocrației anchilozate, toate sînt explicate prin forța interioară a comunistului, capabilă să îndrume și să adune noi energii : „Așta îl făcu un orator foarte bun, foarte prețuit, deși nu se putea lăuda pînă atunci că e un bun vorbitor, dar sub cuvintele lui simple exista o adîncă conștiință a misiunii sale sociale de comunist, și asta birui indiferența celor ce-l ascultau în sălile de mese ale uzinelor unde era trimis să vorbească și să recruteze agitatori. Mulți își lăsară tihna de acasă și îl urmară, și el se simți neobosit pe atunci, nu-l mai putea dobori nimic, nici boală, nici extenuare". Deși se lovește de multe inconveniente, deși face greșeli neintenționate, Filipache reușește să schimbe în întregime viața tipografiei dar mai cu seamă produce o importantă mutație în conștiința muncitorilor, a forței colective, care spre finalul romanului îl apără conștientă de cascada cuvintelor dușmănoase, de reaua credință insinuată de Anghel și Burcea în fața adunării generale. Se dovedea astfel, cum spune autorul, „primejdia mortală de a înfrunta un om cinstit... o organizație solidă, un partid care a înfruntat o teroare nemaipomenită". Aceștia sînt zorii unei lumi noi, care nu mai suferă minciuna și prefăcătoria, vorba fără acoperire, consfințind o primă îndeplinire a misiunii comunismului.

Un alt tip de comunist ne propune Eugen Barbu în paginile romanului prin Matei, omul-torță, consumîndu-se cu fervoare în măreția timpului prezent, în idealurile construcției sale, personaj opus Evei, fiica lui Filipache, care spre deosebire de Matei (cei doi aparțin generației tinere a „facerii lumii") nu-și poate depăși egoismul de a-și trăi tinerețea, pentru că nu are răbdarea așteptării „acelui viitor fericit". Lungul ei drum către sine, și, deci, către o adevărată implicare în social, se sfîrșește în momentul dispariției din viață a celui care i-l arătase vizionar. Moartea lui Matei, care trebuie interpretată ca o jertfă eroică a revoluției formării conștiințelor devine, pentru Eva, o vină tragică.

Facerea lumii este romanul acelei epoci din istoria contemporană, fără de care nu putem avea imaginea drumului parcurs de societatea socialistă din țara noastră. Puterea de observație a autorului, prezentarea amplă a mediilor și fenomenelor de clasă, dublată de o mare capacitate de sinteză, sînt rezultatul unui roman social a cărui doctrină stă și azi în centrul creației lui Eugen Barbu, acest admirabil prozator al literaturii române noi.

Lucian Chișu

Geta Mermeze : Constructori

Morala și densitatea umanului

În atenția creației noastre românești se află, printre altele, și legitimarea psiho-sociologică a densității personajelor; este vorba de părăsirea sau/și revoluționarea unor convenții ale genului. Desigur, e permisă *clișeul eroului liniar*, care își desfășoară chemarea într-o lume rarefiată, fără alunecări morale, blocaje, tentații sau ezitări, cu triumf sigur după asperități minore. Însă, chiar și în unele producții recente — reușite estetic și pătrunzătoare sub raport social-istoric — se face simțită prezența unui soi de convenționalism : în măsura în care personajele sînt (sau se fac ele însele) ușor și evident definite sau definibile *doar* prin citeva dominante psihovalorice, traiectoria lor interioară și exterioară este previzibilă, împlinirea e urmărită prin evoluție selectivă, căci scăpările și/sau petele de constiință nu lasă urme, intră pe nesimțite într-o uitare salvatoare, dacă nu cumva sînt justificate contextual de autorul însuși, pentru a nu fi bănuit de idealizări irelevante și greu credibile. Cititorul familiarizat cu acest nou cod romanesc nu mai poate fi surprins și captat decît de culoarea locală a plăsmuirii și, eventual, de inteligența narativă și fina stilistică. Fără îndoială, talentul prozatorului asigură performanțele pe linia izbutirii estetice a lumii operei, însă, cu toate acestea, în jurul personajelor plutește suspiciunea — mărturisită sau nu — de a fi „ceva" în mare parte deja știut. Un salt în direcția creșterii credibilității psiho-sociologice îl pregătesc romanele care lasă înăuntrul și înafara eroilor principali o doză de indeterminare, ca un fel de a le restitui complexitatea omenească a vieții. Asemenea creații se lasă conduse de obișnuita observație că viața efectivă se revarsă dincolo din marginile ideilor care o călăuzesc. Un punct de rezistență în această discretă orientare a romanului nostru actual îl prezintă Francisc Păcurariu, mai ales cu volumul *Tatuajele nu se lasă la garderobă*.

Francisc Păcurariu scrie *un roman-anchetă*, dar nu cu recuzită reportericească : el pune în practică o subtilă *descentrare* a interesului și atenției fixate, de obicei, pe succesiunea temporală a faptelor eroului principal. De aceea, în prim plan se află, în egală măsură, și autorul însuși, preocupat de clarificarea modului în care ar putea scrie un roman-simultaneist. Firul narativ în jurul căruia se deapănă componentele imaginarului romanesc este simplu : Onisifor Suciu, fost ministru, pensionat în grabă și imprevizibil, cînd încă se credea în putere și necesar, dorește să-și aniverseze cei șaptezeci de ani în orașul din Nordul țării unde a început ca ziarist și a ajuns prim-secretar, orașul transilvan la ridicarea căruia a avut merite în anii grei ai începutului constructiei socialiste ; își pune în alertă foștii subalterni locali, stabilește invitații și protocolul, autorul este trimis înaintea datei stabilite, probabil pentru posibila imortalizare a momentului și a eroului între pe locurile faptelor exemplare. De fapt, Francisc Păcurariu întocmește dosarul lui Onisifor Suciu, face radiografia unei angajări. Textura epică este întortocheată, stufoasă, labirintică, în așa fel încît autorul invită la o lectură activă, participantă : logica narativă aparține planului receptării ; în text, ea este efectiv anulată prin interferență, suprapunerea sau contopirea axelor temporale și a filoanelor experiențiale. Onisifor e prezentat puțin ; cu toate acestea, despre el este mereu vorba ; așa-numitele personaje secundare ies în evidență, sînt urmărite atent, de la gesturi, chip, la amintiri și păreri, dar, cu toate acestea, lumina rampei caută să lumineze trecutul de gînduri și fapte ce aparține lui Onisifor Suciu. Romanul apelează la multiple lupe care focalizează judecățile spre acest personaj.

Om al faptei, Onisifor Suciu nu pregetă, în sinea sa, ca să-și asume răspunderea pentru toate actele, indiferent de consecințele pe care acestea le-au provocat ; e conștient de faptul că binele și răul îi aparțin și-l definesc deopotrivă. El, în fața propriei judecăți, nu are două ipostaze — de făptuitor al binelui și, pe de altă parte, de om care, pus în anumite situații, a produs unora suferință —, ci doar una singură : *cea de ființă voluntară și dedicată, cu bună credință, noului ideal social*. Face parte dintre cei care au pus temeliile pe care clădesc noile generații ale orașului din Nordul transilvan. A descîlcit istoria cu evaluări ferme. Unitățile sale de măsură nu puteau fi sufletești, căci sensibilitatea se lasă ușor impresionată și ingenuncheată.. Aici se află *nodul gordian* al calităților și defectelor sale. Desfacerea acestui nod nu are loc la festivitatea amintită, căci ea nu decurge după așteptări : oamenii cu răspundere ai județului sînt în treacăt, se grăbesc la treburi, mulți lipsesc și, în locul lor, zelosul Borțig aduce „umplutură", tămîierile îl scîrbesc, mai ales cînd vin din partea lunecosului Hristu Papahagi s.a.m.d. De fapt, e greu să ne dăm seama dacă în sărbătorirea sa Onisifor vedea, pe lîngă lauda meritată, și partea de condamnare morală, așa cum cred toți ceilalți că ar fi normal să fie. E greu, pentru că, într-adevăr, el se vede unitar în tot ce a gîndit și făcut, dar, se pare, e la fel de convins și de faptul că rău, cît și unde a fost, nu trebuia evitat : în consecință, nu are nevoie din partea celorlalți decît de confirmarea că ceea ce a făcut atunci pe aceste locuri *trebuia* făcut. Or, exact acest lucru refuză să accepte ceilalți în modul lor de a vedea, pricepe și judeca acele timpuri revolute.

Romanul lui Francisc Păcurariu decodifică atent resorturi psihologice și continuturi sociologice dispersîndu-le apoi în forța de atractie a conturului omenesc prin care se (auto-)definește și este definit Onisifor Suciu. Ipoteza interpretativă este de ordin mai general : actele umane, orientate în scopuri motivate, întrucît sînt înfăptuite în medii și situații omenești concrete — bogate în determinații, și autonome, totuși, în măsura în care cunoașterea lor este parțială, incompletă —, au și efecte neintenționate, imprevizibile, nedorite și de nedorit. Iată, dar, că deciziile lui Onisifor au putut avea consecințe nefaste pentru mulți, de multe ori fără ca el să fi urmărit în mod expres aceasta. Mai mult, evoluția însăși a unor segmente de realitate se dovedește atît de surprinzătoare, neașteptată, încît fenomenele ce le populează se îndepărtează sensibil de cele plănuite ca legitime. Semnificativă este, astfel, imaginea deplorabilă a Scorovistei, unde Onisifor a inființat prima colectivă din județ : viile sînt tăiate, sătenii au devenit navetiști, nu prea mai are cine munci pămîntul ș.a.m.d. — iată o stare de fapt pe care activistul Onisifor Suciu nu numai că nu a dorit-o, dar nici nu și-o putea imagina, iar acum, cînd o constată, refuză să o accepte, o consideră ca o umilire nepermisă. Ipoteza menționată permite și interpretarea firii lui Onisifor : fixarea idealului — și a criteriilor valorice aderente — în personalitatea sa într-o manieră fermă și în termeni de acțiune a condus la osificare și îmbătrînire psihologică : scăderea simțitoare a capacității de a învăța în contact cu realitățile *efective*, ba, mai mult, taxarea acestora ca netipice, vulgare, impure și neputincioase, trebuind să fie tratate cu mijloace forte pentru a le ridica la nivelul așteptărilor. Iată de ce o răfuială a lui cu propriul trecut nu e posibilă. Rămîne claustrat în propriile-i măști, care sînt efecte nedorite ale mentalității revolutionare romantice și ale gustului puterii căpătat între timp : calculul în gesturi, distanța și răceala protocolară, siguranța, orgoliul de a fi așteptat, condus, înconjurat de admiratori pe care îi disprețuiește, dar, mai ales, masca omului care joacă tare, atrofiind astfel visătorul din el însuși care se vede în ipostaza de rătăcitor medieval ș.a.m.d. Din aceleași motive, a erijat sentimente și resentimente în argumente cu puteri de decizie asupra destinului unor oameni, unii chiar foști prieteni.

Onisifor Suciu este creionat de Francisc Păcurariu în ipostaza sa omenească multidimensională și pluridimensionată : nu întîmplător la înmormîntarea sa cel care suferă cumplit este fostu-i șofer, Costică Șerb, adică omul care i-a cunoscut, ca nimeni altul, oboseala nopților nedormite, frugalitatea meselor și multimea cafelelor în șirul zilelor de teren, patimile mari și vibrația sufletească uitată, deliberat, cînd era vorba de hotărîri. Fiul său, Sergiu, și iubita acestuia, Delia, firi independente, puternice, iau viața pieptiș, se călesc în lumea șantieristă, dar nu pentru a abdica de la rosturi mai înalte, ci doar pentru a nu le fi apăsată și presată viața de funcția și prestigiul tatălui. Apariția unei alte generații, care încearcă în alți termeni, cu altă optică sensibilă, proba schimbării realității.

Onisifor Suciu este un personaj croit dintr-o cromatică omenească bogată, complexă, ieșită din obisnuitele canoane românești ; el ilustrează un factor moral, este o expresie a moralei înțeleasă ca densitate a umanului.

Vasile Macoviciuc

Antologia «Luceafărul»

POEȚII ȘI PARTIDUL

Visul țării

-Și, iată, se-așează istoria noastră
Cinstită zăpadă a acestui veac
Din ea crește grîul, ca o dăinuire
Pruncii noștri, liberi ochi își fac

Un popor veghează ningerea luminii
Drept unit în gîndul care l-a născut
Un bărbat rostește tot ce sîntem azi
Și-l simțim al nostru, și ne este scut

Ceaușescu-nseamnă-n limbă românească
Dor și demnitate, visul țării treaz
De-a urca în glorii, de-a zidi acasă,
Casa omeniei într-un timp viteaz,

Ninge peste țară cu o sărbătoare
Stăm, păduri de inimi, la Carpați visînd
Visul țării noastre, visul României,
El ne e temeiul de-a voi visînd.

Nicolae Dan Fruntelată

Celui ce înflorește Țara

Ai adus în brațe Pace pentru Țară,
I-ai dat tot întinsul și cu șoapte moi
I-ai vorbit de viața noastră, de iubire,
Pacea este-n țară, astăzi stă la noi.

Gloria, de-asemeni, ți-a văzut în fapte
Dragostea de neamul care l-ai iubit,
Ți-a dat tot înaltul să-l ai prin veacuri.
La întreg poporul tu l-ai împărțit.

Viitorul nostru, ce era departe,
L-ai văzut cum este, a-nțeles cum ești,
Te-a văzut doar pe tine, tu i-ai dat iubire
La întreg poporul vieții românești.

Care altu-n lume, dornic de lumină
Ar fi fost să fie pentru țară-astfel ?
Care toate-aceste bogății de seamă
Nu le păstra oare numai pentru el ?

Pentru-aceste fapte, demne de istorii,
Multă sănătate și-mpliniri suvoi
Lingă-acea cu care luminezi în viață
Și ți-a stat alături sprijin la nevoi.

La mulți ani cu cinste, dragoste, mîndrie,
Fii cu cîntul nostru simbol tuturor,
Du-ne înainte inima de flăcări
Veghe pentru țară și acest popor !

Virgil Carianopol

Eroul

Țara mereu naște un erou
Carul istoriei să-l mîne
Și pot dispare munți, orașe, mări
Doar țara veșnic rămîne

Țara mereu naște un erou
Și-l urmează tot poporul,
El luptă pentru bine și dreptate,
El trasează pe hărți precise viitorul.

Clădim case, fabrici, flori și cărți
Cît pe pămîntul acesta o să fim.
Țara noastră are un erou
Și în fiecare zi îl sărbătorim.

Mara Nicoară

Partid și țară-i una

lubesc mai mult dintre mai mulți, un om,
lubesc dintre mai mulți, mai mult, un om
dar nu vor sta nicicînd în cumpănire
cei ce egali se trag dintr-o iubire.

Partidul, patria sînt nume în unire-adică
sînt parcă miez de soare și brațe-n timp, de stîncă
istoria le spune de mii de ori egal
și pentru ele-nalță, zvelt, arcul triumfal.

Unirea în unire își dă măsura-ntreagă ;
a fost, pe noi, această vibrare să ne-aleagă
Să înălțăm Columna, să punem temelii ;
partid și țară-i una spre anul două mii.

Florin Costinescu

Patria și Partidul

E patria Columnă și poartă de sărut,
Coloană infinită și cuib de vulturi treji,
Partidul e prezent și-a fost de la-nceput,
Destinul creator de luptători viteji.

Cîntăm cu toții astăzi la început de mai,
Grădina înflorită de zîmbete pe buze,
Cînd soarele mîngîie acest picior de plai,
Și-o inimă de tînăr în razele-i difuze.

Să-i punem țării petale de aur în corole,
Și viitorul falnic să fie farul ei,
Căci e partidul raza și forța creatoare,
Și a avut și are la sînu-i bravi eroi.

Imn de mai

Mi-a înflorit copilăria-n suflet,
În anotimpul mugurilor păsări,
Acum cînd ziua sărbătorii,
Inundă țara de la munți la șesuri.

Și în cununa partidului eternă,
Vedem un chip al patriei prezente,
Cînd încrustăm cu brazde vremea,
În strălucirea dragostei ardente.

Întruchipați în munți și în cîmpie,
Sărbătorim partidul tineresc,
Și-ți dăm onorul scumpă Românie,
Armata noastră-a celor ce muncesc.

Țara

Ești gîndul ce mă mîngîie pe frunte,
Sărut pictat pe buze de ulcior,
Letopiseț în cîntec de cuvinte,
Brodat cu firul românesc de dor.

Ești brațul nostru răscolind ogorul,
Cu grîu cioplit în marea împlinire,
Cum dinspre secoli ți-a făurit poporul,
Statura ta întrată-n nemurire.

Este partidul raza adîncilor trăiri,
Ce-a ctitorit drumul nou spre mîine,
Făclia vie aprinsă de martiri,
Mărețul viitor al Daciei latine !

Tărîm de veșnicie

Ne înrudim cu munții sub arcul peste timp,
Călăuzind sămînța în spice de eroi,
Pe un tărîm de veșnicie mirific anotimp,
De strămoșească brazdă rodul iubirii noi.

Elena Greculesi : „Sub mândre flamuri"

Prin munți și prin cîmpie, prin codri de poeme,
Ne întîlnim martirii prin file de istorii,
Pe plaiul de Moldovă de Olt sau ardelene,
Uniți în cîngătoarea de tricolor a țării.

Eroilor — un Mircea, un Ștefan, un Mihai,
Lui Ceaușescu, luceafăr drag în lume,
Le dăruim iubirea acestui mîndru plai,
Urmîndu-le exemplul în drumul către mîine.

Valentin Bontaș

Ion Pacea : „Șantier naval"

Tinerețea Partidului

Șaizeci și cinci de ani în glia țării
Și veacuri multe-n inimi — roșu jar —
Ți-au însemnat tăria ființării
De tînăr, falnic, maiestuos stejar.

Ți-e rădăcina-nfiptă-n sol adîncă
Și simți azurul proaspăt lîngă umăr ;
În trupul tînăr cu tării de stîncă
Din inimă-ți cresc cercuri fără număr.

Cînd ne-avîntăm încrezători în larg,
Voința noastră cu a ta e una.
Ne ești cîrmaci, și far, și-nalt catarg
Spre comunism, spre viitor, spre-ntotdeauna.

Ilie Bădicuț

Pămînt cu plopi

Puterea Bărăganului n-o știe
Decît un soare singerînd pe cer
Și poate zvelta noastră ciocîrlie
Rănind cu zboruri sufletu-mi stingher.

Sînt un sentimental. E-adevărat.
Dar cum să nu iubesc acest pămînt,
Cînd știu țăranul care l-a arat
Cu lacrima, rostogolită-n cînt.

Eu sînt născut în zodia cu lună
A Leului din falnicii Carpați,
Eu sînt născut în zodia străbună
De-acest pămînt cu plopii legănați.

Ca azima cea dulce

Cît nesfîrșite-s plaiurile tale,
Pămînt străbun din Bărăganul sfînt,
Eu nu voi înceta să mi te cînt
Urcînd, în steagul tricolor, spirale.

Ca azima cea dulce, aburită,
E zarea ta, pămîntul meu durut,
Tu m-ai născut și tu m-ai renăscut,
Din tine mi-a fost clipa zămislită.

Cocor sfios între oraș și țară
Și, uneori, chiar albatros am fost,
Adevăratul, simplul adăpost,
Îl simt tot în țărîna-ți milenară.

Radu Cange

65 DE ANI DE LA FĂURIREA P.C.R.

ion dodu bălan

Sîntem pădure fără moarte...

Sîntem pădure fără moarte,
Cu sufletul răsfrînt în toate.
În brazii înalți, urcînd spre cer,
În cremenea ce geme-n ger.

În frunza plopului din vale,
Zbuciumăm dor și plîngem jale
Și-n florile de pe morminte
Lăsat-am lacrimile sfinte.

La rădăcini de vechi izvoare,
Sădit-am dorul ce ne doare
Și-n apa limpede, sprințară,
Răsfrînt-am dragostea de țară

S-o poarte riurile-n Mare
Ca să se-ntoarcă și mai mare,
Purificată-n cer senin,
Peste-o dumbravă de crin,

Peste vechi păduri de fagi
Unde dorm rudele dragi,
Înfrățite cu pămîntul,
Să nu ni-l spulbere vîntul...

. . . . . .

De dincolo de daci și timp,
Mai vechi ca zeii din Olimp,
Sîntem aici, pădure deasă,
Și n-am plecat nicicînd de-acasă.

Ne-o spun brazii și stejarii,
Cum ne-au spus-o cronicarii,
Uricarii și diecii,
Mărturii pentru toți vecii,

Ne-o spun frunzele din cetini
Cu limbajul lor de prieteni,
Ne-o șoptesc riul și ramul,
Glia ce ne ține neamul...

Nu mor eroii niciodată

Ingheț. Ninsoare. Intins pustiu,
Ajunge trenu-n Sibiu...
Și de pe-o stradă cu-amintiri
Mi-apare lancu în priviri ;
Cu fluier după șerpar,
Stors de jale și-amar,
Cu cismele roase toate
Cu sarica ruptă-n spate
Și cu dorul ars în piept
Căută-un Institut de Drept
Pentru fiii de români,
Pui orfani printre străini,
Și o baie, sus la Vidra,
Să-și spele neamul obida.
Caută, caută, amărit,
Lupta lui nu s-a sfîrșit !
Și prin vintul ce plîngea
Se părea că se-auzea :
– „Nu poți stinge soarele
Cu toate ulcioarele,
Nu poți opri Mureșul,
Chiar de bați cu iureșul
Împotriva undelor,
În ritmul secundelor.
Revoluția-ncepută
Nu s-a stins, deși înfrîntă
Pentru-o vreme incilcită...

Își poartă românii-n piept,
Facultatea lor de Drept.
Și n-au somn și n-au hodină
Pîn' stau în țară străină..."

Vîntul venea din Feleac,
Din suflet de neam sărac,
Și ofta și gemea tare,
Plîngea România Mare
Pentru-o tristă-nstrăinare,
Peste nefirești hotare
Cum au fost în '40
Și n-or să mai fie-n veci...

Ingheț. Ninsoare, Străzi pustii,
Fost-a lancu prin Sibii
Tu să știi, române, știi...
Și pe urma lui să fii !

Fiecare arbore veghează

george băiculescu

Băiețelul se afla la fereastra vagonului. Lîngă el o bătrînă — desigur, bunica, gîndeam — cu față slabă, brăzdată de riduri și ochi mici, vioi și neliniștiți. Privea — nerăbdătoare, neastîmpărată privire! — cînd la peronul ticsit de lume, cînd la băiețel. Avea un chip frumos, de bătrînă care-și trăise existența într-un mod cinstit și demn, fără ocolișuri și ascunzișuri, impăcată, mulțumită de viața pe care o dusese. Pe peron, chiar sub fereastra vagonului, se aflau un bărbat tînăr — trăsături aspre, sigure, ascunzînd acea notă de frumusețe bărbătească care place femeilor — și o femeie — tînără și ea, mult mai tînără decît bărbatul, îmbrăcată într-o rochie de moar alb, încinsă peste mijloc c-un șiretel din același material, dar de culoare bleu. Amîndoi arătau bine, dar nu asta — cred — este important. Ceea ce-i adusese la gară, sub fereastra vagonului — citeam în privirile și descifram în gesturile lor — părea un fapt banal, unul din acele fapte sau întîmplări banale ale vieții care au totuși darul — într-un fel — de a neliniști, creînd o bucurie tandră.

Trecuse de miezul nopții. Era cald. O zăpușeală moleșitoare, rămasă de peste zi, plutea în aerul încins, îmbîcsit de mirosuri de cărbune ars, de uleiuri și unsori. Mă aflam pe peron, pe o bancă: stam liniștit sau, cel puțin, așa lăsam impresia: că stau liniștit și privesc peronul și călătorii — *eu-însumi-eram-un-călător-trecător-prin-vreme:* prin cea de ieri sau prin cea de-acum? Sau și prin una și prin cealaltă? Mă asociam călătorilor, de fapt unora dintre ei, veniți parcă din alt timp, stînd în vagoane sau pe peron și așteptînd plecarea trenurilor și — îmi place să cred — dumneavoastră ați înțeles ceva din această scurtă punere în temă.

Așadar, stam liniștit pe bancă: simțeam doar o ușoară tulburare și palmele puțin umezite, de neînțeles, deocamdată, pentru dumneavoastră. A, băiețelul? Dacă-l mai văzusem? Firește, îmi părea cunoscut, sînt convins că-l mai văzusem. Dar unde? Unde și cînd? În zilele noastre sau departe, în timp? Îl cunoșteam, îi știam pînă și glasul — ei, aici i-aici: vă rog să fiți atenți, să nu-mi imputați mai tîrziu faptul că scriu la derută, să duc, cum se spune, cititorul. Da, același păr bălai și ciufulit, aceiași ochi iscoditori, mici și negri ca două mășline. I-aud vocea, și ne-aud și-acum vocile noastre de copii sunînd, în zbenguiala și-n joaca noastră, ca niște clinchete de clopoței: văd apele limpezi, albastre ale riului zbătîndu-se, acolo unde ne scăldam, în bulboane mici, abia ajungîndu-ne la piept, și-aud un vuiet strident, înfricoșător, venit de dincolo de munți, micșorînd din clipă-n clipă distanțele între cer și pămînt, prăvălindu-se dureros peste noi și zbenguiala noastră, înăbușindu-ne vocile — clinchete de clopoței — devenite deodată țipete care aveau să sperie satul. Pe ulițele strimte, stîrnind nori de praf, alergau desculțe spre apele riului femeile: le-aud strigătele disperate, apoi plînsetele înăbușite, înecate în sughițuri scurte și le văd — pentru a cîta oară? — purtînd în brațe trupurile mici, goale pe care le sărutau în neștire, izbucnind din nou în strigăte sfîșietoare. Și, iată, în aceeași clipă, adusă în prim-plan, ca-ntr-o peliculă de film, o văd pe Maria lu Nechifor al Radei; îi căzuse bășmăluța, făcînd să i se reverse părul bogat, negru ca mura peste umeri și peste chipul ei frumos, puțin măsliniu, de creolă parcă: *plîngea. Umerii ei mici, firavi și rotunzi, îmbrăcați într-o bluză ieftină, din pînză de in, tremurau înfiorați, cuprinși de febra unei bucurii noi, nemaiîntîlnită, sau pe care o trăise cîndva, cu mult timp în urmă.*

— Nechifor, dragul meu!...

Plînsul venise ca un fapt simplu, de descătușare și eliberare. Nechifor, bărbatul ei, pe care-l iubise c-o dragoste statornică și-l așteptase cu încredere, se întorsese, în sfîrșit! Lungul coșmar al așteptării, al zilelor fără liniște și al nopților fără somn, luase sfîrșit. Se afla în brațele lui și ea, Maria lu Nechifor al Radei, înțelesese că brațele lui nu mîngîiaseră de multă vreme trup de femeie: le simți pătimașe, avide, puternice: în toți acești ani nu osteniseră, își păstraseră puterea, parcă anume pentru clipele acestea de întîlnire, pentru această îmbrățișare. Maria, tînăra lui nevastă, „plăpîndă și delicată, cu chip frumos de creolă, cu focul dragostei și al dorului urzînd în ochii ei albaștri, se ghemuise în pieptul lui, în haina lui neagră, tocită, roasă de prea mult purtat în care rămăsese încă zăpadă înghețată, aruncată de viscol în drumul lui spre casă. Aerul din cameră se primenise într-o mireasmă proaspătă de rășini de brad înghețat și de fin umed, peste care se topise fulgi mari de zăpadă. În soba din cărămidă, văruită în alb, vreascurile și lemnele de fag se încinseseră și ardeau duduind și aruncînd prin crăpăturile plitei și prin ochiurile sparte, firișoare de lumini incandescente. În întunericul serii, abia împletit în ferestre în plase de pătanjen, acest joc de lumini era frumos ca-n basmele copilăriei, spuse de bunicile noastre la gura-sobei. Maria lu Nechifor al Radei nu văzu jocul acesta de lumini, sau nu-l luă în seamă. Ghemuită în pieptul bărbatului, în strînsoarea brațelor lui, îi simțea respirația adîncă, uniformă, bărbătească — respirația bărbatului ei. Așa cum, nu peste mult timp, contopiți într-o drugoste fierbinte, amețitoare, avea să i-o simtă din nou.

Acum plîngea. Pentru prima dată, în toți acești ani, plîngea; în rest, în tot acest timp, avusese mîndria, demnitatea ei de femeie, de nevastă a bărbatului ei, avusese tăria și găsise puteri — puterile acelea de care, în momente grele, le mai găsim, dovedindu-ne nouă și altora că nu sîntem slabi și lași, că ne putem păstra neștirbită mîndria și demnitatea nelăsîndu-ne învinși — găsise puteri și rezistase.

— Nechifor, dragul meu! șoptea ea cu buzele arse de vifor, de așteptare și de dor. Te-ai întors, dragul meu! Știam că-ntr-o zi, bărbatul meu se va întoarce...

Bărbatul și femeia spuneau ceva băiețelului; ce, nu știu, n-auzeam. În zarva aceea de pe peron, în vuietul acela continuu, ca un zumzet de albine într-un stup, de voci neînțelese, de strigăte și chemări grăbite, de semnale stridente de locomotive, nu se putea descifra nimic. Desigur, îi spuneau ceva, dar zarva, zumzetul, vocile neînțelese care pluteau greu, obositor în aerul încins, amestecau cuvintele bărbatului și ale femeii, le topeau în spațiul înăbușitor al peronului, în forfota și efervescența lui, în graba și nerăbdarea călătorilor.

Băiețelul, să tot fi avut vreo șase-șapte ani, sau șapte-opt, rîdea tot timpul. Gesticula din mîini, în semn că-nțelesese ce-i spuseseră cei doi de pe peron sau că, pur și simplu, nu-l interesa, nu-i păsa de vorbele lor. Bătrîna dădea și ea din cap, aprobînd: cei doi n-aveau motive să fie îngrijorați! Băiețelul mergea doar la ea, la bunică, în satul acela de sub poala muntelui. Acolo, un timp, poate trei-patru săptămîni, sau o lună, poate chiar două, pînă sub toamnă, cînd începe școlile, va sta fără grijă, va hoinări, se va juca în voie...

Pădurea era bătrînă, cu arbori uriași și scorburoși, de fag. Aerul tare, mirosind a frunze putrezite și a ferigă crudă, înțepa nările, înviora. Era după prînz. Obosit de peste zi, soarele scăpata leneș spre asfințit. Pentru o clipă, Ana apăru în lumina unei raze; Andrei abia avu timp să-i deslușească silueta de vis. Apoi fata dispăru, pierzîndu-se în desișul arborilor, în hățișurile încurcate.

— Ana-aaaa! Ana-aaaaaa !...

Strigătul sparse nemilos liniștea. Se lovi de arbori, de pietrele muntelui și se întoarse prelungit, multiplicat, într-un ecou slab, îndepărtat :

— A-aaaa ! a-aaaaaaa!... Ana-aaaaa!... a-aaaaaaa...

Apoi se stinse cu totul. Liniștea se așternu din nou, adîncă și tainică.

Nici o grijă: *acolo,-tu-ești-tu;* cel mai frumos și mai inteligent copil din lume! (În treacăt fie spus, toți nepoții sînt foarte inteligenți și, ce să mai discutăm?, foarte frumoși!). Iar bunicii — ehe! bunicii sînt, în adevăr, bunici ! Totdeauna înțelegători, puși pe concesii. Nu-ți cunoști încă prietenii? Nu-i nimic, ai să-i cunoști. Uite, dacă vrei, ți-i prezint: dumnealui este Ionică, cel cu pălăria mică, iar cel de lîngă ei, Firfirică; celălalt este Costică, fratele lui Dumitrică. Hai, dați-vă mîinile, uite, ce frumos te primesc! Și-acum, cu toții în pădure; e vremea fragilor, tocmai s-au copt. Nu, nu trebuie să te sperii că n-ai coșuleț! Costică și Dumitrică, fratele lui, răsucesc din coajă de mesteacăn niște coșulețe — doamne-doamne, cofițe nu altceva!, să tot aduni fragi în ele!

— Tii, te va întîmpina bunica văzîndu-ți coșulețul plin. Tu le-ai cules?

— Eu, bunică, ai să răspunzi mîndru. Ia, ia de mănîncă! Ia, bunică, să vezi ce gustoase sînt, ce aromă au !

Și bunica, gustînd din cireșe :

— Tii, ce aromă! Bravo, bravo, te laudă ea apoi. De mult, n-am mîncat fragi așa gustoase! De tare mult timp...

De tare mult timp nu mai venise acasă.

— Te-ai întors, dragul meu! șopteau buzele ei arse de dor.

Atît putuse spune; apoi o podidise plînsul. Acum știa, înțelesese: Nechifor, bărbatul ei, pe care-l iubea și pe care-l așteptase cu credință în ziua întoarcerii, nu va mai pleca, nu-va-mai-fi-luat-niciodată-de-acasă. *Coșmarul luate sfîrșit. Simțea noua fericire apropiindu-se, pătrunzînd în inima ei odată cu bărbatul în casă. Chinuit de incertitudini și de coșmaruri, sufletul ei se descătușa de ceva greu, se liniștea. O cuprinsese o liniște profundă, de început de timp și de lume, punînd stăpînire pe toată ființa ei firavă și delicată. Trăia un simțămînt nou, de reînnoire — primăvară timpurie, primenită în miresme proaspete. Intrase într-o nouă primăvară, trăia de-acum acest anotimp nou, așteptat de oameni cu răbdare și încredere, cu nădejdi într-o lume mai bună și mai dreaptă, care avea să-nceapă. Pe colinele Moldului, de sub zăpezi, se iviseră trupurile zvelte, plăpînde ale ghioceilor — balerine într-o fantezie alb-verde — ghioceii albi ai acestui timp nou, înălțîndu-se avizi de viață spre zbaterile cerului sidefiu. I se părea că întinerise. De fapt era încă tînără. Uitase însă de tinerețe, o pierduse undeva pe drumul aspru al vieții. Acum, totul va fi altfel, gîndeu, altfel și altcum, așa cum, cîndva, fusese... Sau, nu; va fi altfel, așa cum nu mai fusese. Nopțile vor fi nopți și zilele vor fi zile! Vor fi și de-aici înainte nopți de smoală, fierbinți, vor fi și de-aici înainte nopți și zile cu ploi și lapoviță, cu viscole aspre, suierînd printre arborii bătrîni de fag, prin coclaurii munților. Dar nu vor mai fi cele care au fost! Acelea? S-au scurs în scocul neiertător al timpului rămînînd gravate adînc în amintiri, în suferințe și în conștiința ei. De-acum nu va mai tresări la fiecare zgomot, la fiecare trosnitură a lemnului din grinda casei; nimeni nu va mai bate în geamuri și în tocurile ușii c-o violență grosolană, brutală, care-i răcea sufletul și-i înghița sîngele în vine. Și nu va mai fi nici strigătul, vocea aspră și poruncitoare :*

— Deschide, femeie! Deschide!...

— Atențiune! Trenul pleacă peste cinci minute... pleacă...

Nu, nu-i trenul vostru. Nu vă grăbiți, mai aveți cîteva minute, cinci, șase sau zece, naiba știe! Nu cunosc exact ora cînd trenul vostru va pleca. Nu mai știu acum, dar știam, aveam și eu cîndva ora mea de plecare... El, da! Seara, bunica îți va da să mănînci brînză cu smîntînă și mămăliguță caldă, sau un pahar cu lapte acru, bătut în putinei — ia, ia, c-altfel visezi la noapte țigani! A doua zi te trezești cu razele soarelui năvălind jucăușe și fierbinți peste tine: începe o nouă zi, tot frumoasă, cu soare puternic și cu multă lumină. Sau, poate, o zi ploioasă — o, sînt și acolo destule zile în care plouă! Ba, citeodată, se țin lanț, două, trei zile la rînd, de te miri că nu se mai termină. Începe prin a fulgera și a tuna, casele se cutremură, munții se clatină, pădurea vuiește. Fulgerul alunecă ascuțit — sabie despicînd cerul în două. Bate și un vînt puternic, arborii se clatină, aplecîndu-se cînd într-o parte, cînd în alta, mai-mai să-și lase din rădăcini... Prin curte, bunica zorește să prindă niște pui și niște boboci de rață pentru a-i astruca-n cotețe, la adăpost. Rațele măcăie, puii chiancănă speriați, fugind care încotro. Bunica-i blagoslovește cu niște vorbe mai acătării, iar tu privești de la geam și rizi în hohote cînd vezi că biata bunică dă după un pui care-i face șicane; cînd zice că tocmai a pus mîna pe el, să-l prindă, tocmai atunci, blestematul de pui — țiști!, îi scapă... Lăsînd prin văzduh fișii de lumini orbitoare, fulgerele se-ntețesc: tunetele devin mai puternice, casa se zguduie din temelii și, deodată, începe să toarne cu găleata. Udă leoarcă, bunica intră în casă. Prin curte, apa se scurge în șiroaie, adunîndu-e în drum, în izvoare tulburi, ce se rostogolesc bolborosind, ducînd cu ele pietre, pămînt, ierburi și crengi; spală curtea, drumurile, potecile...

Poteca îngustă urcă spre Piatra Craiului, printre arborii de fag, bătrîni și scorburoși. Puiul ce căprioară a dispărut; l-a înghițit noaptea, cu visele și tainele ei.

— Ana-aaaaa ! Ana-aaaaaaaa!...

— Liniște. Nici un răspuns. Nici ecoul nu se mai întoarce. Cu spaima nopții în el, aleargă încă.

— La Piscul Ciinelui, Culaie! Miine, la prinz, unde șoseaua-i sugrumată de stînci!

Grigore Mina : „Victorie"

— Știu, nene Marin!

— Unde, tată ?

— Taci, nu-i treaba ta, Andrei. Dormi, e tîrziu.

Nu poate dormi. Ochii se închid și se deschid. Pe pereți aleargă umbre sicîitoare, într-un joc de fantasme.

— Au și tancuri, se retrag. Sînt în panică, în dezordine.

— Nene Marin, pe-aici nu vor trece!

— Din urmă vin două regimente de-ale noastre...

— Și noi ?

— Îi atacăm din flancuri, Culaie, noi și cei de la Fabrica de cherestea. Ai grijă, Mihuț să fie gata cu oamenii la prinz.

— Nici-o grijă! Cu tovarășul Radu ai vorbit?

— Sigur, celula de partid a hotărît...

Șoaptele au rămas, dăinuie într-un fund de memorie. Apele Dâișoarei Mici se zbat zgomotos, alunecă printre stînci, grăbind spre cele ale Dâișoarei Mari. Pădurea tremură, arborii foșnesc adînc. Frusina lui Lae Cocostîrc își strigă bălatul, pe Petrică. O dată, de două, de trei ori. Petrică n-aude. Frusina are chef de vorbă. Vorbește cu a lui Boscornoate, cu Caterina. Și Caterina are chef de vorbă. O știe toată Dâișoara, și cea de jos și cea de sus. Tot timpul umblă turmentată. De-atunci, de cînd a fost chemată la Dâișoara de Jos, la primărie. I s-a spus: „Caterino, Boscornoate al tău nu mai e!". A ascultat o clipă. Apoi a plecat tăcută, cu pași tîrșiți, neștiind pe unde-i calcă picioarele. Cîteva zile n-a mai văzut-o nimeni. Se închisese în casă. Singură. Acum trăncăne cu ța' Frusina, verzi și uscate. A băut iar ceva.

— Îl luară, fă!

— Pe cine, Frusino?

— Pe Culai Amarie!

— Cine ?

— Jandaru cu niște frîți. Cică...

Nu mai aude. Frusina se apleacă la urechea Caterinii. Șoptește ceva.

— Ptiu! face Caterina, clătinîndu-și capul. Arză-i-ar focul... un foc să-i ardă...

Vorbele femeilor — ascuțite, tăioase — lovesc nemilos. Picioarele desculțe aleargă pe drumeag în sus, spre inima muntelui. Vîntul adie mai tare, crengile fagilor foșnesc. Arborii bătrîni defilează amețitor. Drumeagul urcă, șerpuește neîntrerupt, parcă duce spre capătul lumii: și el aleargă, aleargă...

— Nein!...

Ploaia trece, ploaie de vară, trecătoare. Cerul se înseninează, iese din nou soarele, disc dogorîtor de foc. Apa girlei din marginea satului se limpezește, soarele o încălzește de zici c-a fost pusă la fiert, în ceaun, pe pirostrii. Și-atunci, să te ții scaldă! A, nu știi de girlă? Ei, sigur! Trece chiar prin marginea satului, la cîțiva pași de casa bunicilor. Da, e foarte limpede și caldă, caldă ! Dacă are și pește? Păi, cum altfel? Să te mint? Se poate una ca asta? Cu Ionică și Firfirică, cu Lenuța și Crenguța, și cu toți ceilalți — hopa-hop, într-un picior, din livadă, hai la scaldă! Apa-i limpede și fierbinte: zarva, strigătele voastre de bucurie se aud pînă-n sat. Goi-goluți, cu trupurile ude, scurgîndu-se de pe ele șiroaie subțiri de apă, ieșiți din girlă și, cu cîte-o pietricică lipită de urechi — pietricele albe, sidefii sau albastre, roșietice sau mov, anume alese din prund — săriți într-un picior, unul după altul, făcînd un fel de cerc și strigînd :

Auraș păcuraș,
Scoate apa din urechi
Că ți-om da parale vechi...

Da, chemați, aurașul să scoată apa din urechi. Și aurașul vine. Aurașul n-a murit. Trăiește, așa cum trăiește și jocul cu el, cu săritul într-un picior...

Picioarele îi erau grele, parcă aveau prinse de el bucăți de plumb. Se trezea în ploaia rece, amestec de lapoviță și ninsoare, împinsă pe drumul plin de hîrtoape și noroaie, ce cobora muntele. Casa rămînea în urmă, înghițită de smoala nopții. Nu se zărea nici un dram de lumină, la toate celelalte case lămpile fuseseră stinse de cu seară.

Desene de Gheorghe Vcsilescu Popa

film

Filmul document

Speranța (1979) și **Labirintul** (1980) — două momente din istoria mișcării comuniste și muncitorești din țara noastră, transpuse în film de regizorul Șerban Creangă ; primul, dedicat lui Ștefan Gheorghiu — al cărui nume îl poartă astăzi cea mai înaltă școală de partid a României, care înființa cu decenii în urmă, la Ploiești, prima școala muncitorească, unde alfabetul se învăța odată cu principiile socialismului și comunismului ; **Labirintul**, reconstituind momente dinaintea primului război mondial, surprinde eforturile pe care Siguranța și oficialitățile timpului le fac pentru compromiterea mișcării muncitorești în fața opiniei publice ; un „atentat" împotriva primului ministru Ionel Brătianu, pus la cale de fapt de Siguranță, este atribuit mișcării muncitorești care trebuia astfel decapitată ; procesul deschis „atentatorilor" vrea să devină un proces făcut ideilor socialiste și comuniste, dar se transformă într-un rechizitoriu împotriva celor care încearcă să oprească mersul istoriei.

Încă de la început, mișcarea socialistă a fost privită ca un pericol potențial de partidele de guvernămînt ale vremii ; la 1889, după anul mișcărilor țărănești, P. P. Carp lua cuvîntul la Cameră ca să spună cu ironia și realismul suficient al boierului **născut** și nu **făcut** : „Cum că nu toate visurile socialiștilor pot fi realizate, aceasta n-am nevoie s-o mai spun. Dar nu aș vrea ca partea legitimă a revendicărilor lor să fie cîștigate în luptă cu noi, ci împreună cu noi, ca o operă pașnică a înțelepciunii tuturor..." Și mai departe : „De-aceea, domnilor eu cred că clasele dirigente au datoria de-a lua în mîna lor rezolvarea problemelor sociale...". Cum au fost „rezolvate" aceste probleme sociale, de „clasele dirigente", o știm prea bine ; și totuși, nimeni altcineva decît ele nu trebuia să se ocupe de rezolvarea acestor probleme — mai ales socialiștii și apoi comuniștii, care cereau răsturnarea ordinii nedrepte ; că soluția ar putea fi „opera pașnică a înțelepciunii tuturor", s-a dovedit a fi o utopie ; represiunea a devenit singura cale de a înăbuși revendicările și filmele lui Șerban Ceangă după scenariile lui Mihai Creangă, Ion Pavelescu și Șerban Creangă ne dau o idee despre mijloacele folosite ca represalii — de la cele mai brutale, la cele mai rafinate, adaptîndu-se din mers creșterii și maturizării mișcării muncitorești.

Ceea ce scenariștii și regizorul reușesc mai ales, este un inefabil și convingător parfum de epocă, de la primul plan al portretelor vii, pregnante și pînă la personajele de fundal ; decorurile și costumele impun la rîndul lor o atmosferă, dar mai ales situațiile, specifice epocii, oamenii și felul lor de a gîndi, dau o imagine convingătoare a societății românești de la începutul secolului ; rămîn memorabile chipuri cunoscute ale mișcării muncitorești precum Ștefan Gheorghiu, I.C. Frimu, sau N.D. Cocea, în interpretarea lui George Șofrag, Virgil Andriescu și Tudor Gheorghe ; li se adaugă o galerie întreagă de tipuri și caractere pe care le propun mai întîi scenariile, inteligent preluate regizoral și de cele mai multe ori jucate cu virtuozitate de o echipă omogenă de actori din care sînt de remarcat Val Săndulescu, Florin Zamfirescu, Valeria Seciu, Carmen Galin, George Constantin, Octavian Cotescu, Constantin Codrescu, Gabriel Iencec, Gelu Colceag (Speranța) și Ștefan Sileanu, Florin Zamfirescu, Luminița Gheorghiu, Gelu Colceag, Dana Dogaru, Carmen Galin, Gelu Nițu (Labirintul).

Filme de un înalt profesionalism, cu o imagine care pe alocuri atinge virtuozitatea (Florin Paraschiv). **Speranța** și **Labirintul** sînt totodată documente convingătoare despre lupta și speranțele celor care au pregătit epoca de astăzi.

Nicolae Mateescu

muzică

Idei contemporane

Muzica zilelor noastre, în special cea destinată scenei lirice și coregrafice, mărturisește clar preocupări tematice generoase. Un lucru este evident aici, deoarece el este evident și într-o suită de partituri excelent reprezentată numeric și, în primul rînd, valoric : nu se poate vorbi de tematism, de generozitatea unor idei, de luptă revoluționară, de crez patriotic, de ardentă înflăcărare pentru idealuri și viziuni de noblețe ale sufletului uman fără ca aceasta să „introducă în scenă" personaje.

Care este specificitatea unor asemenea situații scenice, unde muzicii i se cere să „însufletească" un scenariu generos ? Pentru aceasta, ne vom îndrepta direct la cel mai dificil, mai „incomod" exemplu cu putință : baletul. În lipsa cuvintelor, muzica trebuie să suplinească aproape totul, ei revenindu-i rolul de a transmite un mesaj nobil-revoluționar. Să luăm ca exemplu un balet „omologat" ca atare : **Văpaia** de Mircea Chiriac. Subiectul este inspirat din lupta Partidului Comunist Român pentru o viață mai bună, mai dreaptă, autorul oprindu-se aici la momentele din ilegalitate. Nu vom reproduce subiectul întrucît ne preocupă „tehnologia" anunțată mai sus, exemplul ales punîndu-ne la îndemînă un excelent material „pentru demonstrații". În primul rînd, autorul operează cu **situații dramatice** ; cu alte cuvinte, muzica se calchiază, ca etos (la care se ajunge prin varii procedee componistice, asupra cărora nu insistăm ; trimitem pentru aceasta la amplul studiu-portret publicat de noi în „Muzica" nr. 5 din 1985) după momentul dramatic respectiv, acesta putînd fi conflictual, de tranziție, liric, de „expunere" de idei etc. În al doilea rînd (mai bine zis al doilea strat al muzicii), autorul creionează **personaje** : ele sînt însoțite de leit-motive, „mlădiate" însă orchestral după situația în care personajul acționează. Al treilea strat (mai puțin evident aici însă prezent în alte lucrări invecinate tematic) prezintă aluzii, conotații, uneori citate tale-quale dintr-un amplu repertoriu-specie a cîntecului social : **cîntecul de masă** sau **cîntecul muncitoresc**. Aceasta ar fi structura unui asemenea tip de lucrare ; evident, valoarea ei constă în îmbricarea meșteșugită a elementelor pe care o analiză temeinică le poate reconstitui.

Studiul lui Vasile Donose, **Muzica secolului XX (limbaj, gîndire, sensibilitate, comunicare)**, tipărit în culegerea **Evoluția artei și exigențele receptării** (Ed. Meridiane) are o deosebită valoare de cadru ideatic : „Dar ce poate fi mai valoros pentru o operă de artă dacă nu capacitatea ei de a fi, într-un fel, seismograf al epocii, document psihologic și moral asupra timpului ?" — se întreabă autorul (întrebare evident retorică). Am reprodus-o deoarece ideea conținută reprezintă punctul de plecare al oricărei viziuni estetice avînd ca obiect muzica secolului XX. „Există o criză a muzicii secolului XX ? Răspunsul nu poate fi decît afirmativ" și ... „ceea ce pare a salva esteticește fenomenul sonor al acestui secol este calitatea lui de instrument de cunoaștere". Făcînd această afirmație, autorul rezumă importante gînduri pe marginea acestei capitale fenomenalități artistice (asupra unora dintre interpretări îmi îngădui să am altă concepție ; felul în care însă este „decupată" realitatea muzicală mi se pare inatacabil). Studiul are clar un caracter de sinteză și aici rezidă un merit important : acela de a privi, printr-o „grilă" ideatică neoscilantă, o polimorfă realitate, oferindu-i o interpretare generală care se susține.

Viorel Crețu

65 DE ANI DE LA FĂURIREA P.C.R.

— Mișcă, muiere! Lua-v-ar dracu... Comuniști! Mama voastră de idioți!

Continua tăcută drumul, cu bărbatul în uniformă în spate, cu povara existenței tirită prin zloata, prin viscole și lapoviște. Venea apoi beciul murdar, umed și întunecos, cu miros acru de mucegai și gunoaie, cu șobolani mișunînd în toate părțile. Iar după aceea, începea chinul întrebărilor. Unde-i? Ce știi de el? Unde activează? Pe cine mai cunoști dintre comuniști?...

Ce știe de el? Știu și ei despre el, dar nu știu totul. Vor să afle de la ea ceea ce nu știu. Nechifor! Omul, bărbatul ei... Știe; e prins într-o luptă dreaptă, să schimbe lumea, să schimbe dimpreună cu alții ordinea asta veche. Știe că luptă pentru demnitate, pentru adevăr. Adevărul, zicea Nechifor, e tot ce rămîne curat, neschimbat, fără a fi murdărit de noroi. Ce știe despre bărbatul ei? Asta știe. Unde-i? Nu mai știe unde-i. Țara-i mare: a plecat la oraș, să lucreze la fabrică. De-acolo, cine știe? N-a mai dat pe-acasă, asta știe!

— Minți! A mai fost, știm c-a fost!

— Nu, n-a mai fost, eu-nu-l-am-mai-văzut-de-cînd-a-plecat.

— Minți, tună vocea. Unde-i acum? În ce oraș se află? Sub ce nume lucrează?

De unde să știe sub ce nume lucrează? De unde?

Pumnul lovește în masă. Tresare. Apoi lovitura cade în obrazul palid, tremurînd. Se clatină. Trebuie să nu cadă... Doamne, dă-mi putere să nu mă prăbușesc, să ajung iar acasă! Ana... De-o fi să se întîmple ceva... Dumnezeule, numai să nu cad, să nu mă prăbușesc!

— Nu știi, ă? Nu vrei să răspunzi? Lasă, nu-i greu...

Un nou pumn; totul se încețoșează, fereastra aleargă, aleargă, ușa aleargă după fereastră, masa, scaunele, încăperea...

Nu, băiețaș, jocul cu aurașul n-a murit! Atunci a fost altceva... Acum e noapte, a trecut de miezul nopții, trebuie să se arate — transparente, răcoroase — zorile. Atunci era ziuă, ziuă albă, strălucitoare. Era tot în vară, în august, și era arșiță. Soarele dogora puternic, apa girlei clocotea, iar prundișul ne ardea picioarele subțiri ce se afundau în el. Eram vreo șapte-opt băieți și fete, nu mai țin minte exact cîți, în orice caz eram mulți, băieți și fete, și ieșeam din apă așa cum venisem pe lume, goi-goluți și, cu pietricelele acelea frumos colorate la urechi.

Chemam aurașul, el venea de fiecare dată; niciodată n-a fost să nu vină. Numai atunci... Cerul s-a întunecat deodată, s-a lăsat greu peste crestele munților și peste arbori și peste casele mărunte, văruite în alb, iar soarele, mare și rotund — disc de foc, frumos, fierbinte, dogoritor de fierbinte — s-a ascuns, pierzîndu-se în scamele reci ale întunericului. Văzduhul se cutremura, aerul fierbinte vibra puternic, înfiorător. Peste sat, peste acoperișurile de șindrilă ale caselor au zburat speriați, goniți de păsări de pradă, porumbeii satului, porumbeii noștri, albi, albi ca spuma laptelui; zburau înspăimîntați, neliniștiți, nesigur, care încotro, se loveau unii de alții, căutau să se ascundă undeva, nu găseau unde și, atunci... o, atunci!, urmăriți prin văzduhul încremenit de păsările de pradă, cu semne negre, încîrligate pe aripi — semnele morții — se rostogoleau năuciți, bezmetic, ca niște gheme. Vuietul se auzea undeva pe-aproape, în preajma noastră, îi simțeam apropierea, simțeam filfiitul greu al aripilor negre: noi, cei șapte-opt, sau opt-nouă, sau nouă-zece, sau cîți eram, băieți și fete, continuam jocul sărind într-un picior unul după altul...

Se oprise speriat, cu inima bătînd iute, iute lîngă un fag coșcovit, cu scoarța plesnită.

— Nein! Vorpești!

Glas aspru, poruncitor; înfige în el un cuțit ascuțit.

— Und Mihuț? Und oament?

Cel care strigă este un bărbat înalt, slab, osos, c-o puzderie de pistrui pe față. Nervos, grăbit. A transpirat. Învîrte în mînă, cu mișcări sigure, un pistol mic, lucînd metalic.

— Vorpești?

Își aude bătăile inimii. În fața omului în uniformă spălăcită, prăfuită, se află tata. Nu, nu poate fi adevărat! Mîinile îi sînt legate, cămașa sfîșiată, pieptul gol. Adierea răcoroasă a vîntului îi mișcă peste frunte un smoc de păr. În spatele lui, stîncile golașe, ascuțite, din cremene, se cască amenințător. Piatra Craiului! Apoi, prăpastia...

— Achtung! Terminați!

— Trăiască România mare!

Trei pistoale automate își îndreaptă țevile...

— Ta-tăăă!...

Rafalele acoperă strigătul, îl înăbușă, aruncîndu-l între stîncile aspre. Se întoarce într-un ecou prelung, slab, stins:

— ă-ăăă! ă-ăăăăăă!...

Munții vuiesc. Pădurea freamătă încărcată de durere. Deasupra stîncilor, locul a rămas gol. Din prăpastie se ridică un fum ușor. Văzduhul șuieră, pămîntul se cutremură. O explozie. Încă una, și încă una... Piscul Ciinelui arde în vîlvătăi de foc.

Se prăbușise lîngă fagul bătrîn și coșcovit, cu fața în iarba rară, pălită de secetă și de arșiță, sărutînd pămîntul...

— Andrei! Andrei...

— Ana!

— Alerg după tine, te strig, și tu...

Ecourile copilăriei s-au stins. Își trecu mîna peste față, parcă pentru a înlătura un văl. Alături, stîncile de la Piatra Craiului. Pe o piatră de marmură, singuratică, scria: „Aici a fost ucis de fasciști, la 29 august 1944, pădurarul Amariei Nicolae, membru al Partidului Comunist Român".

Strigam tare, chemînd aurașul. Și n-am văzut cum porumbeii albi zburau năuciți și cum se împrăștiaseră în văzduhul întunecat; și n-am văzut nici cum, din stolul de păsări de pradă s-a desprins una cu ciocul lung, lung și s-a lăsat jos, jos, pînă deasupra noastră și a porumbeilor albi, nu i-am auzit zborul aripilor de oțel, am auzit doar o rafală scurtă, scurtă de tot: prrrrr!... și încă una; prrrrr!, și-am văzut porumbeii albi rotindu-se învălmășiți în văzduh, și-am văzut dealurile încărcate cu meri și arborii din marginea pădurii răsturnîndu-se, ne-am auzit țipînd, strigîndu-ne îngroziți mamele și ne-am văzut, îmbrățișați cu porumbeii albi, plutind pe apele înroșite ale girlei, și jocul nostru cu aurașul...

viorel varga

Rostindu-ți numele

Rostindu-ți numele Partid
Din inimă-mi țîșnește vie recunoștință
De zborul 'nalt sînt mai avid,
Căderea-mi se preschimbă-n biruință

Din palma mea de muncitor oțelul
Spre forme curge, pur, incandescent
În mîna-mi de poet penelul
Imnuri de slavă-nalță acestui timp prezent

Și de-s țăran prefac sămînța-n roade,
Ostaș de sînt pun pieptu-n loc de zid
Călăuzit de pilda ta în toate
Rostindu-ți numele Partid.

Bucurînd lumina

El din adîncuri vine și din istorii vine
În crezul său purtînd conturul pururi viu
Măreț precum Carpații și făcător de bine
Lumina bucurînd-o cu steagul purpuriu

Au fost furtuni și-au fost talazuri agitate
Dar n-a știut ce-i zborul ciuntit în plin avînt
Cu cinstea, cu dreptatea, cu pacea în Cetate
S-a prins întotdeauna în trainic legămînt.

Să se înalțe imnuri și harpele vibreze
Încolăcind auzul, punînd pe frunți cununa
Credinței și-a iubirii și-a conștiinței treze
Spre a dura prin tine, Partid iubit, Comuna.

Patria în primăvară

Bucură-te Patrie, bucură-te precum
Pruncul se bucură de sînii mamei sale
Semințele-au plesnit întru-nceput de drum
Auzu-ncolăcindu-l cu imnuri și-osanale

Bucură-te Patrie, bucură-te în anotimpul
Mai mănos ca manc, de roade născător
Înfloriri vremuiesc pretutindeni, nimbul
Iubirii te învăluie atotstăpînitor.

Bucură-te Patrie, bucură-te astăzi și mîine
Și întotdeauna bucuroasă să fii
Pentru tihnă, pentru albi porumbei,
pentru pîine
Pentru bucuria credincioșilor fii.

Strofă pentru armindeni

În inimi ora Patriei adie mai înaltă
Sporind lumina pură a zorilor de mai
Larg, steaguri se deschid cu cerul loialtă
Și imnurile muncii răsună peste plai.

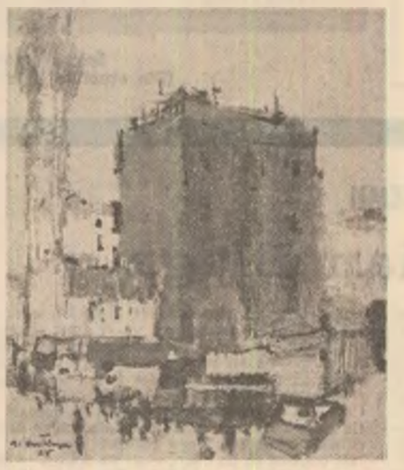

Augustin Costinescu : „Orașul"

Augustin Costinescu : „Flori"

toma michinici

O, pace

răgaz de s-ar putea
și tot mă rod priceperi
mai lung ca pielile ce-nhață
încheieturi de mîini
în scanderberguri nesfîrșite
mda n-am cum să accept
convenția poetică
roase de farduri măștile ucid
statornicia gustului de lut
oh pașii mei prin sufletul mereu uimit
mda n-am cum să accept
convenția tarabagiilor sentimentali
ipocriți miorlăitori
care nu înțeleg că poezia
este cea mai evoluată formă a politicii
n-am cum să cred
că totul va fi un carton
în alte westernuri
cu neutroni
eu cu iluzii putrezite
și firme șterse pe alocuri
de ce să-mi fiu un orb tovarăș
în anticul ce s-ar putea naște acum
poftim pentru pauza dumneavoastră
de lectură
poftim pentru deconectarea
și cultura dumneavoastră generală
poftim pentru ceasul opiumului convențional
poftim de vă-ntrebați
de ce să ne-nțelegem veșnic
că nu se știe ce e moartea
preferabila moarte personală
în fața dezastrului cosmic ?

Rîd către cer

rid către cer și-n priviri veșnicia dansează
și e destul dacă știți cît de rece-i o rază

doarme soldatul pe boltă-ntre văi mondiale
stelele-s ținte pe tălpile cizmelor sale

cîte muzee expun o gamelă ciobită și tunul
cînd se îndreaptă semnu-ntrebării ca pumnul ?

ce-i de-nțeles dacă dragostea naște speranțe
chiar și-n copiii acelor ce fabrică gloanțe ?

eu sînt etern și cu sîngele stîrpei vă cer
preț pentru stelele somnului veșnic din cer

Liniște, niciodată liniște

Liniște, niciodată liniște. Mă subțiez
ajungînd împrejur străin. Ce firesc
se întemeiază oglinzile din al căror miez
curg întrebările către mine. Mă potopesc
mușchetarii uraniului, duhnind a
manșete. Unde sînt gesturile simple, acea pură
întîmplare a sîngelui ? Numai așa aburinda
suprafață a lumii nu se poate numi căldură.
Și-n rumegușul acesta savant se va
descoperi mumia singurătății, acum,
într-un timp de fuziune nucleară ? Seva
cutreieră mai departe
spre putredul vacuum, —
la ceasul 2000 fără un sfert, în umbre de
surdomuți agitați, armate înarmate ?
Să nu rodească iluziile putrede !

* *
*

Oricum iubita mea aceste umbre
n-au cum să fie ginduri pentru tine
te țin de mînă iată unicef-ul
are deja spectacolul fixat
iar numele Copilului nu-mi pasă
de ce să-l fac cultivator de ce ?
e bine să-și aleagă singur cerul

Scriu în liniște

pentru că este pace în Balcani
dați-mi voie să fiu egoist
locuiesc în București
în țara mea România
pe pămîntul meu Terra
Strada Omienouăsuteoptzecișișase
și în noaptea de octombrie
cînd prietenul meu de pretutindeni
crede că eu dorm
scriu în liniște
pentru că este pace în Balcani
și îmi pun problema păcii
ca muritor
prea des tînjind
spre coroana carpatică a zonei
numite în conferințe de presă
zona balcanică eronat
scriu în liniște
pentru că este pace în Carpați
să fie pace mereu
în țara mea poporul vrea pace
în țara mea partidul comunist vrea pace
în țara mea președintele Ceaușescu vrea pace
dați-mi voie să fiu egoist
pentru că problema păcii
este problema dezarmării
este problema mea personală
așa cum este problema personală
a mamei noastre Terra
scriu în liniște
pentru că este pace în Carpați
și mă îngrozesc înainte de a adormi
scriind aceste rînduri către pace
sînt superstițios și mă îngrozesc
înainte de a dormi mă îngrazesc
nu vreau să fiu cobe
nu vreau să-mi cobesc
în fiecare clipă putem deveni cosmici

eugen evu

Partidul

Intocmai piriurilor și riurilor, toate,
adunîndu-se-n fluviu, continuînd spre mări ;
intocmai țesăturii de cărări
în drumurile largi transfigurate...
Așa-s conștiințele care converg
Spre Una, o conștiință tutelară —
Un luminiș central, spre care merg
toți cei ce te iubesc pe tine, țară...
Spre soarele central, măreț, lucid,
Spre un liman al vrerilor curate :
Acela e partidul. Un partid
De oameni, pentru oameni, și-n care țara bate
întocmai unei inimi ordonatoare, vie,
Într-un consens deplin cu-ntreaga Românie !

Cuvîntul patrie

Veniți în cuvîntul care pe toți ne-a născut !
Veniți în lumina care naște lumină :
Patria, patria-i marele nume al poeziei —
Cu izvoare în pumni își primește-nsetații...
Firească e bucuria și dintotdeauna
Ai patriei sîntem cu tot ce-avem mai bun
Veniți în cuvîntul de care nu se poate muri
în cuvîntul care pe toți ne cuvîntă !
Numai patria-i netrădătoare iubire,
Numai patria ne adevărește din vis...
Patria, patria, de-a pururea sfîntă —
Primăvară a ochiului veșnic deschis...
Înfruptați-vă ! Putere sorbiți și iubire
din cuvîntul de inimi... Gustați veșnicia !
Patria, patria, fără sfîrșire
A inimilor noastre, —
ROMÂNIA !

Poem simplu

Privighetorile se nasc
din ochii limpezi ai copiilor
și dau strălucire aerului tînăr
care, la rîndul lui, naște muguri
și poeme simple, preamărind patria
într-o perpetuă naștere
a primăverii

Există ceea ce există
Tiparnița gigantică în care
patria multiplică grîul și graiul
strigătul solar al semințelor
în dimineața istoriei noastre
înmiresmînd cu aburul pîinii muncite
suprema încordare a iubirii
de a deveni demnitate
și pace
și oameni...

Poezie în patrie

Cu un cuib de rîndunică mă bate primăvara
pe umăr :
— Vino, poete, omul din tine îmi cunoaște
jocurile !
Uneltele mele sînt cuvintele : păstrează în-
delung
căldura pe care le-a imprimat-o inima...
Semăn grîu. Printre degete îl prefir înainte,
boabele de neghină le spulber în vînt —
apoi cu gestul îmbrățișării arunc lumina
în cartea mirosind a prielnic pămînt...
Bună ziua aer, apă și foc !
Elemente ordonatoare, principii ale prezenței
în patrie...
Fiecare dragoste o împart cu semenii mei
astfel :
cîte un sărut întemeietor de metaforă
fiecărui cuvînt
pentru că poezia e pasăre
născută cu privirile...

De fiecare zi

Dimineața, înainte de orice altceva,
privește în ochii copiilor tăi...
Ziua va fi mai înaltă și soarele
mai prietenos.
Apoi gîndește-te simplu
la citeva versuri nemuritoare
la pace
la pîine
la libertate...
Zilele vieții tale vor fi înalte
Și soarele mai prietenos.
Muncilor tale dă-le fervoarea deplină
iar spre amurgul zilei întoarce-ți ochii
asupra copiilor tăi :
Visele tale vor fi limpezi ca fluviul verde
al grîului
soarele nopților tale va da nemurire
semințelor...

plastică

Descoperirea nuanțelor

Peisajul, portretul, compoziția, natura statică rămîn încă în pictură subspecii actuale. Din dorința de a nu ieși dintre frontierele picturii consolidate de o lungă tradiție, mulți creatori își limitează demersul la perfecționarea limbajelor constituite în cadrul fiecărui orizont tematic. Modernismul și avangarda au încercat, cu rezultate uneori notabile, alteori doar provocatoare de reflecții pe marginea efectelor unei posibile devieri de la sensul final al actului comunicării, o ștergere a granițelor între subspeciile tradiționale și instalarea sugestiei vizuale ca element tehnic unificator al proiecției individuale asupra lumii. Dar nu despre aceasta este cazul să vorbim acum. Ci doar despre faptul că există, majoritar, un număr de artiști mai puțin aplecați către experimentarea unor noi moduri expresive și mai mult atrași de posibilitățile de adîncire a înțelesurilor acelora existente. Dintre ei face parte și **Augustin Costinescu,** un solar echilibrat, ale cărui pînze — expuse la Galeriile Municipiului — se situează în prelungirea unui filon fertil în arta plastică românească, undeva la intersecția drumurilor lui Pallady cu Tonitza și Luchian. Nu vreau să spun prin aceasta că maeștrii respectivi i se par a fi pictorului nostru modele imuabile : opera lor este pentru el un constant punct de reper în abordarea — degajată, fără reticențe sau spirit facil de improvizație — a unei tematici familiară nouă tuturor, din zona imediată a umanului. Costinescu pictează cu căldură, cu dorința de a lăsa impresiile să se așternă firesc pe pînză. Nu este un **plein-air**-ist în toată puterea cuvîntului. Face probabil schițe și apoi recompune în memorie, direct lîngă șevalet. Probabil așa procedează și în privința portretului și a naturii statice. Preferă tușa rapidă și petele de culoare intense. Lucrează în tonuri calde. Predomină la el oranjul și roșul încadrînd verdele de nenumărate nuanțe, în funcție de trecerea anotimpurilor. Fără ambiții filosofarde, în fața naturii Costinescu reflectează asupra vieții ca tranziție. O face uneori cu o candoare dezarmantă și fără dorința de a surprinde : vrea doar să își găsească privirea între lucruri. Privire nostalgică uneori — mai ales în peisajele inspirate din mediul citadin al Bucureștilor de altădată —, alteori ușor elegiacă, dar totdeauna mîngîietoare și astfel tonică. Personajul este precum opera, calm și fără tresăriri nervoase : se aprinde doar cînd este vorba despre căldura emanată de ființe, obiecte, împrejurări. Se aprinde, tot ca și culorile peisajelor sale, fără a se apropia de granița excesului. Cît de mult se explică arta prin personalitatea autorului ! Pictura lui Augustin Costinescu este mereu dincoace de agresivitatea fovă. Verva sa cromatică are nuanțele vălurilor diafane de vînt și nu ale mascării cerurilor dinaintea furtunii ! Desigur, ceea ce între limitele enunțate poate fi un merit reprezintă și o limitare, conștientă. Artistul nu a mers, ca alți colegi plecați de la o experiență similară, pe ideea sublimării impresiei pînă la abstractizare. Nu și-a personalizat limbajul în cadrul unei evoluții. El se învîrte într-un perimetru al arterei unde realul devine impresie recognoscibilă, unde forma are emotivitatea, unde culoarea nu exaltă sentimentul ci doar îl reproduce. Costinescu nu face pariuri exagerate în arta sa. El perseverează în a descoperi mereu nuanțe și a-și îmbogăți un repertoriu de imagini la care spectatorul aderă imediat. Onestitatea concepției rămîne pentru el constanta ce dă tărie exprimării.

Grigore Arbore

Un artist sensibil, adevărat: Gheorghe Vasilescu Popa

Cu ani în urmă se vorbea, ici și colo, cu sfială, aproape cu neîncredere despre un pictor a cărui artă ar avea candori de copil. O gazetă, mi se pare, l-a și lăudat. O alta a vorbit așa, în doi peri. Nici una însă nu i-a anunțat expozițiile (ultima în 1971) în care se etala o reconfortantă naivitate frustă. Un alt pictor, uriaș și cinstit, Paul Gherasim, a avut admirabile cuvinte despre Gheorghe Vasilescu Popa, colegul său de la catedra de arte frumoase, clasa lui Camil Ressu. Pînzele lui Vasilescu Popa povesteau despre viața satului fără implicații romantice, fără „întoarcerea la natură", fără recuzită folclorică de suprafață, cum scria unul din puținii critici care s-a aplecat cu interes asupra pînzelor sale. Lumea lui Vasilescu Popa trăia (trăiește și azi) într-o atmosferă puternic colorată, fascinantă prin tonurile pure : o lume optimistă, alcătuită din copii și oferită spre vedere tot copiilor, fie ei mari sau mici ; o lume dinamică, dirijată de instinctul sigur al artistului. Și dacă sînt pe pămînt locuri pe de-a-ntregul create de artiști și de a căror obsesie realitatea cu greu se poate descotorosi, trebuie avută în vedere, desigur, respectind proporțiile, și îndrăzneala lui Gheorghe Vasilescu Popa, de a broda, din motive țărănești, o tesătură cromatică în stare să vorbească singură cu o remarcabilă vitalitate. Pînze ca **Horă, Peisaj cu oameni și păsări, Casă țărănească, Pionieri, Moară țărănească, Interior, Nuntă, Poartă, Dealuri cu case, Inundații, La gura sobei, Eliberare 1944,** și multe altele, astăzi uitate, alcătuiesc, recreată de artist, o lume. Și dacă, tot astfel, priveliștile naturii ca și faptele oamenilor au nevoie, de vor să dăinuiască, de o naștere nouă, pe care n-o dă decît arta, trebuie să ne gîndim și la Vasilescu Popa, ca la un pictor care a deschis vieții satului spații tăinuite, ținuturi, cum este acela al candorii, inaccesibile pentru mulți în timpul vieții artistului, cu atît mai proaspete astăzi. În pictura lui în care orice sofisticare este exclusă, dominatoare este chemarea către viață, o viață debordantă, conținînd în ea ritualul unei lumi profund echilibrate, cea a satului. Revista „Luceafărul" găzduiește azi citeva din desenele rămase de la artist. Continuînd tradiția picturii populare pe sticlă de la care preia concepția naivă, strălucirea cromatică și chiar și o anume dinamică, Gheorghe Vasilescu a construit robust, cu largi spații poetice, stilizînd modern și povestind liric. Ne amintim în această primăvară, la un deceniu de cînd chipul său luminat a trecut în neființă rămînînd pe deasupra celorlalți oameni (era un bărbat nu numai înalt), pentru că pictura lui ne-a făcut, la timpul dat, să înțelegem mai bine, prin frumusețea tonurilor, modelul popular al cărui ecou se pierde în trecutul nostru țărănesc.

Desen de Gheorghe Vasilescu Popa

Romulus Zaharia

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Nicolae Velea la „groapa de fumat", la masa de lucru și cu prietenul său, poetul Mircea Ivănescu

Nor trandafiriu

Nicolae Velea e o poveste frumoasă. Și dacă e adevărat că el împlinește acum 50 de ani, înseamnă că poveștile înfrumusețează timpul și-l desăvîrșesc.

Noi doi sîntem prieteni și robii unui cuvînt de o rezonanță unică, sonor luminoasă, în care ne-ar tot place să huzurim și să cîntăm.

Ne despart, stilistic, două întîmplări ciudate : în satul meu, Gradiștea Brăilei, a dormit o noapte Odobescu ; în Tigveniul Argeșului de unde a plecat Velea, s-a răcorit cu puțin vin, citeva ceasuri, Caragiale. O fată de o frumusețe desăvîrșită (i-auzi, Nae Velea, ce oameni reușiți sînt pe la voi !), pentru care nenea Iancu ar fi rămas acolo multă vreme, a servit la masă. La ieșire, văzînd o ceată de flăcăi așteptînd în ușa circiumii, Caragiale a zis :

„— Mă, da' frumoasă fată aveți voi la circiuma voastră !"

„— Ei, boierule, pentru fata asta o să se facă moarte de om".

„Acest scurt dialog, susține Ion Suchianu, e originea Năpastei".

Trecînd pe la Topolog, nenea Iancu a lăsat o dîră de ulmire. Cînd sună lemnul scump cad din el picături de fericire, desmierdări, curaj și lumină ; În treacăt, La groapa de fumat, Zbor jos...

Aștept de la Velea romanul din care am citit cîndva un capitol. Ion se întorcea din război (sau din prizonierat), se oprea în muchea dealului, privea satul, își vedea în curte vaca și o striga în cinci limbi de pălmire — cele cinci nații cu care el se bătuse pe degeaba sau jucase altat pe de-a surda.

La 50 de ani, cînd parcă prea multă viață a curs înapoi și zodiile sună clipocit și melancolic înainte, Nicolae Velea, stăpîn pe o lume de nepătruns pentru noi, dacă n-ar fi ridicat el un maldăr de iarbă ca să-i vedem chipul, duce o viață idolatră, iubind cu ardoare chipul străzilor mărginașe, viclenia singurătății, brînduța ristipirii în sine. Cînd îl citești, de invidie, îți ard fălcile ; cînd îți dai seama că scrie prea puțin, îți vine să ridici halba și, vorba lui nenea Iancu, s-o auzi repede cum face poc ! în capul adversarului.

Nu am dreptul, cînd împlinește 50 de ani, să-i spun prietenului meu, Nicolae Velea, decît următoarele : toate cărările pierdute duc într-un nor trandafiriu, într-o carte mare. Pe măsura vieții noastre. Eu o aștept, plin de vifor.

La mulți ani !

Fănuș Neagu

Un pogon de flori

Un prozator citat ori de cîte ori vine vorba de proza de inspirație rurală este și Nicolae Velea. Opera acestuia, deși puțin comentată în ultimii ani, nu și-a pierdut nimic din valoare, o valoare, sînt sigur, perenă, care se va evidenția cu pregnanță în timp. E adevărat, la începutul carierei sale literare Nicolae Velea a fost, s-ar putea spune, „răsfățat" de o critică dogmatică, agresivă și ignorantă care îl contesta pentru „ciudățenia" personajelor sale. Numai că personajele sale, exponente ale universului rural, nu erau „ciudate" decît pentru cei ce stabiliseră șabloanele epocii în literatură și artă. Velea îndrăznea primul să scrie „sucit", să ignore linia de demarcație atît de netă între așa-numiții pozitivi și negativi, alături de Fănuș Neagu și D.R. Popescu. Acest triumvirat a atras cîțiva ani atenția cititorilor, cititori care reacționau invers la cronicile și articolele defavorabile ale proletcultiștilor. După un timp, drumurile lor se despart, Nicolae Velea rămîne un povestitor, ceilalți doi devin și romancieri. Și cum romanul se purta ca o mare putere în spațiul literar, atenția acordată incăpățînatului povestitor scade pînă la uitare. Nici nu e negat, dar nici nu e prea luat în seamă, pur și simplu autorul este eclipsat de om. Se știe mai mult ce a mai făcut și ce a mai zis Velea decît ce a mai scris, ce cărți i-au apărut. Producția sa literară este considerată „slabă" într-o vreme în care, pentru a trece profund, trebuia să scrii mii de pagini. Și totuși, iată ce a scris Nicolae Velea, în ordinea apariției : **Poarta,** (1960), **Opt povestiri,** (1964), **Paznic la armonii,** (1965), **Zbor jos,** (1968), **Cutia cu greieri,** (1970), **În război un pogon de flori,** (1972), **Vorbă-n colțuri și rotundă,** (1978), **Dumitraș și cele două zile,** (1974), **Călător printre înțelepciuni,** (1975), **Întîlnire tîrzie,** (1981). E mult, e puțin ? Cine poate avea atîta îndrăzneală, încît să măsoare literatura cu metrul sau cu kilogramul ? Cine poate anticipa soarta unei cărți în posteritatea autorului ? Cine îi poate reproșa, de exemplu, lui Cehov că nu a scris nici un roman și lui Tolstoi că nu a scris schițe ? Să fim bine înțeleși, destinul unei opere literare seamănă foarte puțin cu destinul celui care a creat-o. Nicolae Velea este și va fi unul dintre scriitorii care au marcat o epocă, în timpul ei și nu după aceea. Obsedantul deceniu apare în povestirile lui Nicolae Velea, atunci cînd alții, care mulți ani mai tîrziu vor scrie despre el, îi prosîlăveau slăbiciunile. În acest sens, Nicolae Velea este nu numai un precursor, dar și una din cele mai limpezi oglinzi ironice de atunci : „Fusese o vreme îngrijitor-șef la grajduri. I se spunea «ofițer de serviciu la grajd», pentru că toată ziua dădea numai porunci celor trei băieți pe care-i avea în subordine. Porunci de felul : «Vitele trebuie duse la apă cîte una și nu cu înjurături și huiduieli, la vaci, că vaca are nevoie de liniște cînd bea apă». **(Cu telefonul).** Mai e oare nevoie să amintim de **Poarta, În treacăt, La groapa de fumat, Zbor jos, Întîlnire tîrzie, Paznic la armonii** sau de alte bijuterii epice a căror strălucire nu poate fi ignorată ? Da, se pare că este nevoie de acest lucru atîta timp cît n-o fac cei chemați s-o facă, și anume criticii literari ai momentului. Pentru aceștia, Nicolae Velea este un caz clasat. Nu mai scrie, deci nu are operă. Ce eroare ! Ce anapoda glumă pe seama unui scriitor care, în viziunea noastră, are o operă constituită, nicidecum încheiată. Or, a-ți constitui o operă, un stil, este cu mult mai greu decît a scrie cărți după cărți, inspirate din rețetarele momentului literar. Importanța unei opere stă în valoarea sa intrinsecă și nu în imediatul nostru. Din punctul de vedere al operei sale, Nicolae Velea este unul dintre cei mai importanți scriitori contemporani. Or, acestia sînt mai puțini decît își închipuie mulți dintre noi.

Iulian Neacșu

Cîțiva pași în jurul „Porții"

Fina intuiție a psihologiilor încerte, pe de o parte, și excepționalul simț lingvistic, pe de altă parte, sînt însușirile majore ale scrisului lui Nicolae Velea, unul dintre marii nuveliști ai literaturii române, clasic în viață, care își poartă uriașul talent ca pe o povară, socotindu-și opera un păcat de tinerețe, ce trebuie mereu ispășit, dar în nici un caz prin asceză. O capodoperă a genului scurt, rivalizînd cu „momentele" lui Caragiale, este **Poarta,** piesă peste care sfertul de veac („Anul, ca banul, mamă, se duce" — spune un personaj al lui Velea) scurs de la apariție n-a făcut decît să-i sporească strălucirea. Impresionantă este aici, în primul rînd, maxima concentrare. Pe aproximativ trei pagini, Nicolae Velea scrie marea dramă a pierderii ingenuității sufletului infantil. Dificultatea sesizării psihologiei copilului, aflat la granița dintre două vîrste — socotită, de către Pompiliu Constantinescu, în comentariul său la „medelenism", insurmontabilă — este învinsă de autorul **Porții** prin renunțarea la analiza psihologică și selectarea (înregistrarea) reacțiilor ce alcătuiesc un comportament semnificativ. Intervenția autorului se reduce, esențial, la propoziția de început, care numește, de fapt, situația generatoare a dramei : „Poarta se mai ținea doar într-un cui". Personajul principal al schiței, copilul Sandu, rostește și el o singură propoziție, în final : „— Hai să mă ajuți să dregem poarta aia, mamă !" Între aceste două propoziții se consumă întreaga dramă a trecerii dintr-o vîrstă în alta. Sandu constată că a pierdut, de la un an la altul, ceva extrem de important, dar imposibil de numit direct, ci doar aproximativ : „Simțea că toate nu mai au nici un rost. Farmecul cald și rotund de anul trecut nu se mai întorcea. Nu mai putu să înfrîngă nodul din gît și începu să plîngă. La început încet, apoi din ce în ce mai tare". „Jocul" cu poarta din anii trecuți, mod de identificare, copilăresc, dar extrem de profund, al locului său în lume, semn de recunoaștere a propriei vîrste, îi apare acum lui Sandu fals, sau, oricum, insuficient, necuprinzător. Ceva îi lipsește jocului și ceva îi prisosește lui Sandu. Nicolae Velea surprinde tocmai greutatea acestui moment imponderabil de descumpănire. Arta sa stă în — aș zice — numirea prin nenumire. Cuvintele spun ceea ce spun, dar mai cu seamă ceea ce nu spun. Hotărîrea lui Sandu de a repara poarta, exprimată cu o voce care — notează autorul — parcă era a lui taică-său, traduce, de fapt, în subtextul schiței, depășirea crizei și asumarea unei noi vîrste. Lui Nicolae Velea îi ajunge o singură frază, „în trecere" pentru a marca, definitiv, acest proces subtil. Toate cuvintele se află la locul lor, nimic nu lipsește și nimic nu prisosește : „După ce se domoli, stătu un timp mut, cu ochii mari privind în gol, apoi se smulse îndirjit și parcă rușinat din brațele mamei și-i spuse surprinzător de liniștit, cu o voce care parcă era a lui taică-său : „Hai să mă ajuți să dregem poarta aia, mamă !". Simplu, incredibil de simplu ! Pentru a scrie o proză ca **Poarta** trebuie să ai geniu. Nicolae Velea a scris-o.

Valentin F. Mihăescu

În treacăt

Eram student la filologie, eram foarte impresionat de o povestire : „În treacăt". În fot ogorul în care se cultiva mult spanac, o laleo neagra.

Abia o citisem.

La Casa scriitorilor, unde abia îndrăzneam și eu, obăduit de alții, timid și modest, să mă-nfrupt cu o bere și poate chiar cu un cvcier, aflu că la o masă e Velea, autorul lui „În treacăt".

Era cu o colegă a mea. Ana, cu care era și căsătorit sau s-a căsătorit nu mult după aceea. M-am dus cu paharul la masa lor și m-am rugat, cam bîlbîit, să pot ciocni și cu un pahar cu autorul lui „În treacăt".

Velea s-a emoționat, s-a emoționat fără moșturi, m-am emoționat și eu, și atunci am stat jos. După care am tăcut vreo zece minute. Și Velea s-a ridicat și-a plecat pe la alte mese, cu mine tot n-avea ce discuta, mie punîndu-mi-se un nod în git, care nu-mi mai ieșea.

Acum, în fine, mi-a ieșit și îndrăznesc și eu să pun pe hîrtie aceste umile și frenetice rînduri, așa, doar în treacăt...

Dumitru Dinulescu

Spiru Vergulescu : „Muzeul Tătărescu"
(Din expoziția deschisă la Galeriile „Cupola" — Iași)

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A „PROZEI SCURTE" ROMÂNEȘTI

VASILE VOICULESCU

VI. În loc de încheiere (1)

Poate că la niciunul din marii noștri nuveliști și povestitori, elementul fabulos, cu efectele lui în planul sugestiei fantastice, nu se insinuează cu atîta naturală dezinvoltură în plasma demersului narativ de structură esențial realistă precum la V. Voiculescu. Faptul se explică numai dacă nu uităm că avem de-a face, mai totdeauna, cu nedesmințita propensiune a realului de a-și releva sensurile și valorile existențiale grație însemnelor originar mitice sub tutela cărora acesta cristalizează în întîmplări de viață pregnante tocmai prin concretețea lor inedită în ordinea biografiei personajelor. În asemenea condiții, fabulosul nu mai e un element circumscris imaginarului extraordinar, solicitat, ca artificiu de creație generic, să „înnobileze" și, cu deosebire, să redimensioneze din perspectiva simbolisticii lui mitice realul ; pur și simplu, elementul în cauză, la V. Voiculescu, **naște** prin sine și pentru sine, ca poveste de viață intrinsecă prin fenomentalitatea ei umană. Întrucît în proza voiculesciană fabulosul face aproape peste tot regula jocului, cu greu se poate rezista ispitei de a extinde la maximum aria de cuprindere a fantasticului, chiar dacă sub aspect tematic este evident că lucrurile se îndreaptă în cu totul alte direcții. Însă, cum am procedat și în alte împrejurări — cazul prozei eminesciene, de pildă —, o atare ispită a ilimitării se cere totuși cît de cît stăvilită, chiar dacă, potrivit programului nostru de lucru, înțelegem să dăm investigației critice un caracter minuțios analitic, nepierzînd din atenție, pe cît cu putință, nimic din ceea ce, într-un fel sau altul, este în măsură să ateste vocația prozei românești pentru fantastic. Ne pierdem deci cu totul din vedere acele povestiri și nuvele voiculesciene care, făcînd tangență cu fabulosul, nu sînt străine nici de „supradimensiunea" fantasticizantă a epicului, cum se întîmplă în **Revolta dobitoacelor** și **Ciobanilă** (alegorii fabulistice cu finalitate penetrant moralizatoare), în **Ispitele părintelui Evtichie** (parodie grotească a spiritului clerical primitiv înecat în fixațiile apostolice-sacramentale), în **Taina gorunului** (fantastă poveste despre condiția căutătorilor de comori), în **Capul de zimbru** (puternică dramă psihologică bizuită pe coincidența fatidică a întîmplării) sau, în fine, în recent tipărita nuvelă **Perna de puf *)** (paroxistic caz de alienare mintală, ca urmare a cufundării în practici de o straneitate (pseudo)-mistică incredibilă prin tragismul sumbru al consecințelor). Dar, întrucît bogata și diversa operă de nuvelist și povestitor a scriitorului, cum am încercat să arătăm pe parcursul amplului excurs analitic ce i-l consacram, își probează, masiv și strălucitor, inconfundabila-i aptitudine pentru fantastic, ni se pare oarecum excesiv a ne mai opri în chip special și asupra acestor narațiuni.

Cunoscătorii „prozei scurte" voiculesciene care au urmărit prezentul demers interpretativ în întregime și-au dat desigur seama că povestirea **Lipitoarea,** neîndoielnic, una din marile performanțe ale scriitorului circumscrise fantasticului, nu și-a găsit locul în niciunul din capitolele acestei „micromonografii" analitice. Drept urmare, ne grăbim să arătăm că faptul nu este deloc întîmplător. El are o explicație pe cît de paradoxală, tot pe atît de revelatoare. Anume, trebuie spus că dacă, pe de o parte, povestirea aceasta refuză pur și simplu să adere pe deplin la una sau alta din structurile tematico-stilistice sugerate de respectiva compartimentare, pe de altă parte, tot ea ni se pare de-a dreptul exemplară, pentru întreg ansamblul de tendințe și viziuni narative proprii eposului fantastic voiculescian. O asemenea poziție definitorie, de **summa** a povestirii **Lipitoarea** se datorează excepționalului fenomen de sublimare epic-imaginară a celor mai de seamă structuri prozastice caracteristice ansamblului narativ căruia îi aparține. Nefiind deci vorba de o tehnică de natură cumulativă, sinteza epică echivalează cu un soi de „comprimat" tulburător prin indicibila lui subtilitate. Scriind **Lipitoarea,** s-ar putea crede că V. Voiculescu intenționează anume să facă dovada deplinei compatibilități dintre viziunea arhetipal-mitică a prozei sale și exigențele așa-zis general-valabile statuate de teoria fantasticului. Intenționat sau nu, povestirea lasă puternic impresia unui afară exercițiu de virtuozitate. Din unghi critic, ideea este aceea că idealul fantasticului „pur" artisticește viabil, și în cazul lui V. Voiculescu, nu revendică nicidecum efortul deliberat de „aliniere" la prototipul sau prototipurile universal-clasice ale genului : dimpotrivă, adevărata problemă este de a „verifica", forța de iradiere creatoare a acestora în contextul unor viziuni tematico-stilistice frapante tocmai prin autohtonismul lor etnic și mitic inconfundabil.

„Pasărea nu avea legendă", iată propoziția formulată de eroul narator al povestirii care reține în chip special atenția. Enunțul este emblematic, întrucît, pornind de aici, întreg textul își dezvăluie resortul creator în ordinea fantasticului ; el se cere pus în relație cu întrebarea vizînd însăși existența reală și, deopotrivă însăși existența fabulos-mitică, atestată ca atare, a păsării numită „lipitoarea". Întrebarea, cu dubla ei deschidere, de fapt ne introduce în universul pur imaginar al povestirii. În intîia direcție, existența reală a păsării, faptele sînt grevate de cea mai derutantă ambiguitate, căci să vedem cum își face cunoscută „descoperirea" eroul narator. Enunțului introductiv al povestirii, caracteristic prin imaterialitatea lui de esență („E prin părțile noastre, sub munte, o misterioasă pasăre de noapte, i se spune lipitoarea. Se arată rar și puțini au văzut-o. Văzut ? Atît cît poți osebi dintr-o umbră ce aluneca, mută, prin străvezimea întunericului înstelat..."), îi urmează o suită de momente în care se descriu „întîlnirile" cu pasărea, dar care, departe de a atenua senzația de vag misterios, dimpotrivă, nu fac decît s-o amplifice. Întîi, luăm cunoștință de modul în care, adolescentul, pe timp de noapte „vede" lipitoarea : „Dintr-o dată, o umbră cu aripile arcuite, ceva mai mare ca un lăstun, plutea deasupra mea, ca să se așeze la cîtva zeci de pași înainte, în albia drumului, unde se făcea una cu întunecimea. Acolo sta nevăzută, lipită de pămînt pînă mă apropiam, gata s-o calc. Atunci se ridica fără zgomot, fără un fîlfîit, ca să se lase iarăși la cîțiva pași, mai departe, de unde o sculam din nou. Astfel, mă însoțea cu o stăruință ciudată, petrecîndu-mă pînă în poartă. Cîteodată se isca așa de tainic, pe neașteptate, parcă s-ar fi desprins de undeva foarte aproape, din umbra mea, s-ar fi zis chiar din mine, o proiecție a mea. La început n-am știut ce este și n-am băgat-o în seamă. N-auzisem despre asemenea vietate. Dar după cîteva nopți de tovărășie, n-aș putea spune că n-am simțit nimic. Nu teamă. O strîngere, o ușoară înfiorare, ca de orice necunoscut". „Apoi, spre a se „autentifica" cele „văzute", sînt relatate încercările de înlăturare a sîcîitoarei „vietăți" prin împușcare : „Cea dintîi pornire a fost să o iau la ochi cu pușca. Și nu m-am sfiit să trag. Eram țintaș bun, doboram lilieci, cu tot jocul lor întortocheat. Am pîndit-o cu arma întinsă și degetul pe trăgaci, cînd scăpătată ca din praștie în văzduhul de dincolo de mine îmi ieșea pe linia ochiului, apăsam. Suflul împușcăturii o zgudui, și umbra dată peste cap se rostogolea... Alergam s-o adun de jos, sigur că a căzut. Și în timp ce bîjbîiam cu mîinile prin țărînă, ea se înălța de sub mine, ca să se coboare iar ceva mai departe și să-mi jaloneze fără să-i pese drumul. Bubuiturile puștii n-o speriau, alicele treceau pe lîngă ea fără s-o atingă sau — știu eu — poate o străbăteau. Ajunsesem să cred că trag într-o nălucă". Din unghi strict faptic, începem deci să ne dăm seama că la mijloc e vorba de substituirea unui mijloc de percepție concretă a realului — **privirea** — de către un altul — **simțirea** —, care nu e capabil decît să dea iluzia unei atare percepții.

Nicolae Ciobanu

*) **Revista de istorie și teorie literară, nr. 2, 1984, (p. 102—108) și nr. 3 1984, (p. 130—134), prezentare de Edgar Papu, notă de ediție de Nicolae Florescu.**

SEMN

Cu Lucian Blaga

Delia Rugescu, nepoată de soră a lui Lucian Blaga, publică niște „amintiri" **(Cu Lucian Blaga,** Ed. Dacia, Cluj 1985) care au darul de a ne stîrni cîteva reflecții ; nu sînt, în general, prea convins de veridicitatea unor astfel de „mărturii", căci ele par mai totdeauna contecționate în vederea satisfacerii unor vanități comune, dar, de data aceasta, îndrăzneala cu care ne sînt comunicate unele indiscreții, ca și surpriza unor descoperiri neașteptate, ne fac să medităm sumar asupra avatarurilor „exterioare" ale destinului creator blagian. De ce depinde, în definitiv, realizarea unei personalități importante în perimetrul unei culturi ? Sînt suficienți, oare, acei cîțiva factori externi obiectivi ce favorizează la diverse etape formarea (și in-formarea) unui individ cît de cît dotat, sau mai trebuie să intervină atîtea întîmplări (o mulțime) neprevăzute, cu rol mai mult sau mai puțin decisiv în finalizarea unei opere sau alteia ? Nu cumva aceste cîteva întîmplări „interioare" pot deveni esențiale pentru manifestarea creativității unei personalități ca aceea a lui Blaga ? Să urmărim cîteva episoade semnificative povestite de Lelia Rugescu. De exemplu, iată, aflăm că în vizita pe care Cornelia Brediceanu i-o face lui Blaga după ce familia ei nu fusese satisfăcută de cunoștința acestuia, tînăra rostește o frază de necrezut, în stare să le pună în alertă pe mama lui Blaga, pe sora sa și pe nepotica Țiclus (Lelia Rugescu). Despre ce este vorba ? Dar mai întîi, să refacem cadrul neobișnuit al „întîmplării" : de cîtva timp tînărul Blaga are vizibile crize romantice din cauză că n-a primit nici o scrisoare de trei luni de la Cornelia, și toți ai casei sînt nervoși cînd, deodată, se anunță iminenta apariție ; mama lui Blaga își pune poalele-n brîu și se apucă să gătească tot felul de bunătățuri ca pentru o viitoare noră, sora sa Letiția se întrece să dea un lustru mai aristocratic casei de țară în care locuiesc, iar Țiclus îi încurcă pe toți curioasă și geloasă pe aceea care i l-a răpit pe Lulu (așa se copilărește ea cu un Lucian Blaga mai virstnic doar cu zece ani). În sfîrșit, după atîtea preparative, teribilul „monstru" intră în „salon". Toți sînt emoționați iar Țiclus s-a ascuns sub pian ca să-și spioneze rivala. Examenul clanului de femei asupra „intrusei" nu lasă nici un dubiu în ceea ce privește severitatea verdictului. Este înfruntarea dură dintre două mentalități ; pe de o parte, o mentalitate mai arbitrară aparținînd castei celor ajunși pe o anumită treaptă socială ce admite din spirit aristocratic și acele gratuități de comportament neîngăduite oricui, iar, pe de altă parte, mentalitatea puritană, specifică tuturor celor ce au trăit într-o familie de preoți rurali. Cînd tînăra abia intrată în acest cadru, rostește cu un aer sfidător teribila provocare („Eu mă voi mărita cu Lucian, dar să știți că nu garantez că-i voi putea fi credincioasă toată viața !"), e de imaginat ce efect dezastruos va fi avut asupra auditoriului. În fond, dacă relatarea este exactă, nu putem să nu admirăm liberul arbitru și sinceritatea superbă a acestei femei tinere, emancipate de complexe și tabuuri asiatice. Dar Cornelia se dovedește mai rece în această relație de o viață, se poate constata, chiar mai calculată ; cînd unul are elanuri pasionale, celălalt trebuie să fie rece — se va spune, — pentru ca să existe un echilibru. Dar mai este ceva : modul acesta „calculat" al Corneliei, „răceala" ei artistocratică, se pare că i-au alimentat ambițiile de autodepășire și succes ale tînărului îndrăgostit. Achiziționarea stării matrimoniale presupune trecerea unor necesare **probe.** Se poate porni de la două posibile fapte : 1. Tînărul Blaga nu întrunește aprobarea familiei Brediceanu din cauza condiției sale „plebeie" ; 2. Cornelia este de la început mai detașată (se șușotește că n-a aderat la căsătorie pînă cînd n-a avut confirmarea din partea lui Sextil Pușcariu că Lucian Blaga este un poet, poate chiar un mare poet !) și-și păstrează această „detașare" tot timpul în relațiile cotidiene dintre cei doi. Deci, pe de o parte, tînărul trebuie să se „înnobileze" prin poezie pentru a scăpa de primul complex, iar, pe de altă parte, trebuie să afle diverse ocazii să se „răzbune" pentru cel de al doilea afront. În această ultimă privință, Cornelia va adopta un comportament demn de descendența sa aristocratică, dovedind o înțelegere superioară destul de rară, asupra căreia Blaga însuși are cuvinte de laudă (.....ea tolera, uneori, prin preajma mea anume prezențe feminine. Pînă la un punct desigur, căci ea tolera numai acele prezențe despre care avea sentimentul că îmi **stimulează creația.** Le tolera... dintr-o superioară atitudine și dintr-o rațiune ce și-o impunea prin ridicarea voinței. Chiar și atunci cînd se întîmpla să privesc dincolo de morala conjugală prin grădinile altora, tot ea era aceea care mă consola oarecum, mîngîindu-mi zîmbitoare părul ce mi se rărea pe frunte, și cadențînd un adagio de circumstanță : **creația** precede morala !...").

Din datele aduse în discuție, se pare că soția lui Blaga a avut aproape totdeauna un ascendent asupra acestuia. În primul rînd, l-a luat de soț contra dorinței alor săi și, în consecință, Blaga s-a simțit oarecum îndatorat. Încurajarea spre poezie îi vine tot de la ea. Probabil că numirea în cariera diplomatică se poate atribui și aceasta influenței exercitate de familia Brediceanu. Nici nu se putea o împrejurare mai favorabilă constituirii și întregirii operei blagiene ; astfel, prin sejururi lungi la Viena, Lisabona, Praga etc., Blaga are ocazia să se informeze temeinic asupra a ceea ce se întîmpla atunci în Europa în poezie, teatru și filozofie. Fără contactul cu mișcarea expresionistă la Viena, poezia sa nu ar fi rămas decît o pastișă la Goga, după cum se dovedește din cele cîteva poezii publicate în presă, anterioare volumului **Poemele luminii.** Poate nici teatrul său nu era la fel. Nu mă îndoiesc că ampla sa operă filosofică n-ar fi fost aceeași dacă nu ar fi existat contactul permanent și la sursă cu tot ce se publica mai important în diferitele limbi ale Europei ; se poate afirma că în acest domeniu, era chiar excesiv de informat ! Desigur, Cornelia este o femeie foarte autoritară și ține să-și impună punctul de vedere pînă și în aranjarea tablourilor într-o locuință, mai ales că Blaga, după părerea ei (relatată de aceeași Lelia Rugescu) „nu avea gust artistic". La urma urmei, poate că Blaga are nevoie de autoritara Cornelie, să-l apere de sine și de alții pentru a gîndi și elabora **Eonul dogmatic** și **Cunoașterea luciferică !** E drept că pentru satisfacerea orgoliului său de castă, Cornelia va cultiva succesul monden și va fi o soție exemplară de diplomat, arătîndu-și tară ocol mîndria că „Lulu Popii" a „fost luat de la locuință de reprezentanții oficiali ai guvernului și condus în mașină între două escadroane de călăreți (cavalerie) cari au dat onorurile militare — pînă la palatul Belem, unde l'a primit Președintele. La întoarcere, tot între două escadroane de cavalerie în galop, au traversat avenidele principale din Lisabona, s-au oprit la mormîntul eroului necunoscut, unde Lucian a depus o coroană, și apoi a fost condus la locuința noastră. Dorli și cu mine am privit conductul pe avenida principală și am fost foarte impresionate de onorurile ce i s'au dat Tătîcului nostru". Nu este exclus ca însuși poetul să fi avut un moment de omenească slăbiciune văzînd cît de satisfăcută era vanitatea soției. Oricum, Cornelia are grijă să comunice această satisfacție folosind hîrtie cu blazon de la „Estoril Palacio Hotel" ; era o formă subtilă de a se războ încă o dată cu puritanele sale rubedenii din partea soțului. Dar, în același timp, tot ea este aceea care îl ajută pe „diplomat" „făcîndu-i lucrările de rutină în cadrul îndatoririlor lui de serviciu". Biata femeie ! Cu toate ifosele aristocratice, nu neglija faptul fundamental că **Blaga este Blaga** oriunde s-ar afla și că, deci, trebuie să-l ajute cu toate forțele de care era capabilă să-și afirme personalitatea creatoare. Nici vorbă de a-și aminti vreodată amenințarea de autonomie cu care sfidase pe toți la început. Dimpotrivă, poetul însuși susține că soția sa „își făcuse un scop de viață din a trăi pentru mine și pentru ceea ce imi **promova creația,** și pentru nimic în lume n-ar fi voit să se vadă obstacol în calea acesteia. Așa-și simțea ea rostul ei". De asemeni, cu altă ocazie, Blaga a afirmat ceva extraordinar : „În dezvoltarea conștiinței mele critice cred că a jucat un rol deosebit soția mea. În privința aceasta ea e «biciul lui Dzeu»". Cornelia Brediceanu, „biciul lui Dzeu", este una din acele „întîmplări" fericite care au contribuit în multiple feluri la întreținerea și sporirea creativității blagiene. Se cuvine deci să aducem un omagiu plecat Soției Poetului !

Marin Mincu

POST RESTANT

ANA CLAUDIA MUTAȘCU, Strehaia, Mehedinți : Aceeași proză metaforică, fermecătoare la o vîrstă anume, cînd iubirile se țin de mînă, care ne amintește de Ionel Teodoreanu și de Olguța lui din „La Medeleni". „Deși e a mea, inima păstrează atîtea taine pe care eu nu le știu, încît, de multe ori, îmi vine să cred că e străină de trup". Frumos, dar insuficient. Cum însă aveți atîția ani în fața d-voastră, nu ne pierdem răbdarea.

ȘTEFAN DUDA, Iași. „Venirea cailor" (fragment) ne-a nedumerit, „Monumentul" (povestire) ne-a contrariat, iar „Fiul" (schiță ?) ne-a lămurit : scrieți parabole pe care nu știu dacă le înțelegeri bine chiar d-voastră. În ce ne privește, credem că aceste „parabole" sunt, mai degrabă, niște șarade. Pentru deplina noastră liniște, trimiteți și altceva, fără atîtea semne de întrebare. În proză contează și răspunsurile, nu numai întrebările.

IULIU POPOVICI, Botoșani : „Eu nu sînt omul multiplelor încercări. Prefer să fiu un kamikaze căzut în prima misiune de sacrificiu, decît pilotul unui bombardier, care lansează petarde zgomotoase... Mă voi retrage definitiv în tăcere, fiindcă nu sînt deloc un optimist. Știu că n-o să mă credeți că am niște motive temeinice de tristețe, dar dacă ne vom cunoaște, vi le voi spune". Sperăm să vă fi înveselit între timp, deși faptul că un umorist este trist nu mai surprinde pe nimeni. Oricum, povestirea începe bine („Peste drum de dispensarul veterinar, așezat într-o diagonală ispititoare cu ușa bufetului, se află căminul cultural, greu de deosebit de o casă țărănească modernă, dacă nu s-ar înfățișa în toată splendoarea coșcovelilor multicolore de pe pereții niciodată văruiți cu două varuri identice". Păcat că nu continuă la fel, alunecînd în caricatură îngroșată. Dacă vreți să continuați așa, șarjat, trimiteți la **Urzica,** o revistă preocupată mai mult de satiră.

LIVIU ALGER, București. Ne facem mea culpa, dacă așa vă cheamă. Iar de scris nu scrieți rău, bine chiar. Treceți pe la redacție, marți, între 12—14, cînd avem fixate orele de lucru cu colaboratorii. Dar nu treceți singur, ci cu proză.

CONSTANTIN STREJEȘTEANU, Slatina : „Este de fapt singura revistă care-mi place cel mai mult în privința valorii materialelor publicate, atît ca valoare, cît și din punct de vedere al competenței critice... Romanul actual este un roman erotico-social a cărei acțiune se petrece în perioada anilor 50—52 **(Pedeapsă fără condamnare)".** Acest capitol VII este deplin lămuritor încă din titlu : „Tata nu e vinovat". În rest, fără a ne permite să judecăm romanul în totalitate, prea multe locuri comune și o relatare cenușie a unor situații dramatice. Reveniți asupra textului, eliminînd șabloanele și încercînd să fiți mai artist în exprimare. Altfel riscați să fiți la fel de original ca și cel ce răspunde la întrebarea „Ce mai faci ?" „Bine".

VASILE NISTOR, Rîmnicu Vîlcea. Relatarea d-voastră fals-veselă a plictiselii amintește nu neapărat de textualiști, cum li se spune de la o vreme absolvenților de la filologie, ci de precursorii de la revista **Cinema,** cînd transmit corespondențe telefonice de la festivaluri guroase și snoabe : „...despre medalionul soției șefului restaurantului gării, revista Rebus, Florin Piersic, pensia lui nea Florică și nutriile Lupășteniilor, despre săpunul Nela, cafeaua de Columbia, vremea schimbătoare... despre pliuri, budeuri, pliuri, jabouri, bucleuri, panglici, jabouri, dantele, panglici, decolteuri, dantele, cîlnuri, decolteuri chimonouri, cîlnuri, fundițe, chimonuri, pliseuri, fundițe, pliseuri, pliseuri... Bine știm **că cuvintele** (s.n.) sînt ca banii, că banii aceia sînt buni carii umblă în toate părțile, așa și cuvintele **acelea** sînt bune care le înțeleg toți !... Tocmai cînd dimineața își freca sinii tari de fereastră (Cum spune Ilarie Voronca, nu Hinoveanu) m-a trezit soția zimbindu-mi, zicîndu-mi (ca un fierăstrău !) să tai lemne, s-aprind focurile-n sobe, să unesc materia cu spiritul (Vezi Bachelard !)..." Și totuși... m-ați făcut curios, mai ales că, așa **cum** îmi scrieți, ați luat Premiul **Luceafărului** în 1965, la concursul interjudețean de critică și istorie literară, „Al. Oprea". Deci, așteptăm ceva fără paranteze, scris cu inteligența pe care v-o bănuim.

CONSTANTIN GEORGESCU, București (a nu se confunda cu Constantin Georgescu — Snagov). Schița fără titlu pe care ați lăsat-o la poartă ar fi meritat o soartă mai bună, adică un adresant adecvat. Deci, la umorul d-voastră se potrivește o revistă de umor, nu ?

ELIADE MIRCESCU — Căutați-vă un pseudonim. Trimiteți date biobibliografice și o fotografie, astfel ca lucrurile să se limpezească și „gloaba" d-voastră să mănînce jăratec.

POMPILIU COMȘA, Tulcea. Deși aveți „o vastă colaborare" cu presa, colaborare care se desfășoară „de circa 16 ani", nu ne-ați convins nici în „Paștele", nici în „Bătrîna" și nici în „Nopțile scrumbiei" (?!). Mama părăsită de copii mai bine s-ar fi adresat Justiției, decît condeiului d-voastră, care o omoară într-o sală de așteptare din gară, iar în „Nopțile scrumbiei) (?!) vă luați atîta avînt, încît nu vă mai poate opri nimeni : „Trec nopțile senine ale scrumbiei (?!) visele noastre la Strelca, vise nupțiale la ora de schimb a amiezii..." Așa că...

I.N.

Trei generații

Urmare din pag. 1

tea înghețu. Amalia Săndoiu avea beton pe cizme, probe de beton, și-mi mărturisea că nu i-ar fi rușine să iasă așa pe Calea Victoriei.

Și nu de mult, într-un liceu, un elev mi-a povestit preț de o dimineață, cum, anul trecut, a făcut la pas turul României parcurgînd peste 2 000 de km în vacanța lui de vară, înapoindu-se acasă, în București, în ziua cînd împlinea 17 ani. Superb examen de voință și ambiție, cu nimic mai prejos decît altele, asemănătoare, care se întîmplă pe mirifica noastră planetă. Celor trei făcînd parte din trei generații diferite, aș vrea să le mărturisesc acum că, atunci cînd i-am cunoscut, am însemnat ziua aceea cu o piatră albă ca semn al prețuirii mele față de ei.

Toți aceștia se vor lupta în continuare pentru o lume mai bună și mai dreaptă în numele unui viitor care vine de demult. Dincolo de acești oameni, dincolo de faptul că, luînd cunoștință de existența lor, le-am marcat-o cu o piatră albă, unul din meritele lor este acela că ei își pun uneori tragica întrebare : vom supraviețui sau nu ? O asemenea întrebare ne-a fost adresată, nu demult, de către secretarul general al partidului, într-o cuvîntare despre dorința oamenilor de pace, de a-și vedea de treburile lor, de a dispărea, o dată pentru totdeauna, tensiunea dintre oameni marcată de ideea unui nou război. Istoria o fac oamenii, îmi spun acum, gîndindu-mă la toate acestea. Mai ales astfel de oameni. Dar pînă în ziua în care o vor face toți oamenii, ea va fi doar, jumătate de istorie.

Fiecare dintre cei trei despre care mi-am amintit acum se va bate pentru ca ceea ce văd, pentru ca ceea ce-au făcut și vor face să existe. Cu siguranță acest tînăr, cu siguranță această femeie, cu siguranță acest bătrîn care nu e singur ci păstrător pe lîngă sine a trei generații care au pornit, la începutul acestui secol, din arborele lui și pe care ar vrea să-i vadă cu bine trecuți în secolul următor. Cu siguranță, așa cum și-o doresc ei, așa cum ne-o dorim noi toți, un secol al păcii.

CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ (XLIX)

Cultul istoriei

Subiect inepuizabil, valorificarea moștenirii spirituale inițiată de către cel de-al IX-lea Congres al partidului este o parte componentă a vastului proces de desprimăvărare pe care îl trăiește țara. Am scris pe tema aceasta, scriu și voi mai scrie, nu din plăcerea egocentrică de a mă repeta, ci datorită faptului ca generațiile mai noi să înțeleagă de unde am pornit și unde am ajuns, ce era cultura română pînă acum cîteva decenii și ce perspective luminoase i se deschid.

Iată de ce apreciez la superlativ, ca pe o strălucitoare piatră de hotar, **Congresul al IX-lea al partidului.** Este departe de mine gîndul de a fragmenta istoria contemporană a patriei, dar, ca să vorbim în termenii materialismului istoric, se pare că existența socială o luase cu mult înaintea conștiinței sociale și se impunea o reconsiderare matură a acestor raporturi, pînă nu era prea tîrziu. În lumina istoricelor hotăriri ale Congresului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** a prezentat la 7 mai 1966 expunerea **„Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România."** Poate că nu întîmplător această expunere a fost susținută cu prilejul jubileului a 45 de ani de la făurirea partidului. Acolo se află, într-adevăr, fundamentul trainic al unei noi orientări în istoriografia românească, cea ce a însemnat un uriaș pas înainte în direcția cunoașterii științifice și a rezolvării pozitive a tuturor chestiunilor capitale ale acestei științe. Și cum toată vorbăria din lume nu valorează cît un singur exemplu, am să amintesc unul, capital : prima carte purtînd pe copertă numele lui **N. Iorga,** părintele istoriografiei noastre, a văzut lumina tiparului în anul 1965. Era primul vestitor al unei primăveri culturale românești, care prin incandescența sa a topit calota a două decenii anterioare de temeri, animozități, căutări febrile, rațiuni așazis diplomatice sau conjuncturale. De atunci și pînă acum, valorificarea superioară a comorilor vechi a înregistrat un ritm excepțional. Întrucît m-am referit în articolul de față mai mult la istorie, voi continua tot cu titluri patronate de sceptrul generos al lui Clio. Aleg, la întîmplare, cîteva opere fundamentale, care întregesc **Biblioteca Națională** și fac cinste timpurilor cînd au re-văzut lumina tiparului : **„Tezaurul de la Pietroasa",** de **Al. Odobescu, „Cuvente den Bătrîni"** de **B.P. Hașdeu, „Getica", „Idei și forme istorice"** și **„Memoriale"** de **Vasile Pârvan.** Alte volume, impunătoare prin dimensiuni și prin rigoarea aparatului științific, au apărut în seria **Operelor Complete** ale lui **Dimitrie Cantemir, A.D. Xenopol, Ion Ghica, B. P. Hasdeu, Al. Odobescu** ș.a. Săptămînile din urmă au ieșit de sub tipar alte două tratate ale marelui dascăl național, **N. Iorga : „Locul românilor în istoria universală"** și **„Istoria poporului românesc."** Nu știu dacă generația noastră va avea fericirea de a asista la tipărirea integrală a operei marelui savant (peste 1250 de volume și cca 30 000 de articole !), dar este cert că ne aflăm pe drumul cel bun și, chiar fragmentară, restituirea moștenirii sale este binevenită și umple de pe acum cîteva rafturi bune de bibliotecă. Să mai vorbim oare despre voluminoasele colecții de documente, privind toate epocile istorice cruciale din existența patriei ? Avem la această oră corpusurile complete ale momentelor 1600, 1784, 1821, 1848, 1859, 1877, 1918 și 1944. Remarcabile sînt cele două lucrări semnate de **Mircea Mușat** și **Ion Ardeleanu : „De la statul geto-dac la statul român unitar"** și **„România după Marea Unire"** — acest ultim volum, apărut zilele trecute, însumînd peste 1 100 pagini și fiind, după opinia mea, cea mai completă radiografie a perioadei 1918—1933. Alte lucrări, semnate de reputații specialiști **David Prodan, Ștefan Pascu, Ștefan Ștefănescu, Ilie Ceaușescu, Florin Constantiniu, Nestor Vornicescu, Răzvan Theodorescu** și de alți istorici vin și întregesc un peisaj bogat, grăind despre libertatea totală de expresie din România acestor ani. Istoria, cea dintîi carte a unei națiuni, își are în președintele **Nicolae Ceaușescu** un slujitor exemplar, căruia îi mulțumim din suflet.

Corneliu Vadim Tudor

Cultura socialistă și valențele spiritului revoluționar

Urmare din pag. 1

bit de cuprinzătoare asupra acestui domeniu de maximă însemnătate.

Să încercăm, așadar, în mod succint să detectăm cîteva dintre particularitățile majore ale acestui spirit revoluționar și ale exigențelor sale fundamentale.

În primul rînd, este vorba despre un uriaș efort de restituire a tradiției — tradiție înțeleasă nu doar ca o formă de date și repere osificate, ci ca o entitate vie, prin ea însăși avînd o impresionantă încărcătură dialectică. Acolo unde dogmatismul **vroia** (și se legăna într-o periculoasă iluzie că a și reușit) să facă „tabula-rasa" amețit de o frenezie a negației, exigențele spiritului revoluționar au impus o masivă operă și valorificare a ceea ce se poate numi acum, într-o viziune cu totul nouă, **moștenire culturală națională. A avea în bibliotecă „Istoria..." lui George Călinescu, „Getica" lui Vasile Pîrvan, filosofia lui Blaga, Mircea Florian, Rădulescu-Motru sau P.P. Negulescu ori scrierile lui Titu Maiorescu, Iorga, Eugen Lovinescu și Hașdeu** este un fapt cotidian, în ordinea firească a lucrurilor, — dar și acesta este lucrul cel mai important dintre toate — a te raporta aici și acum, cu luciditate și dreaptă măsură la ele, este nu doar un drept ci o obligație morală ce ține de etica elementară a actului creator. O dată mai mult înțelegem că impresionanta afirmație a secretarului general al partidului potrivit căreia un popor care nu-și cunoaște istoria este asemenea unui copil care nu-și cunoaște proprii părinți, are o perfectă legitimitate și în acest amplu spațiu de referință.

În egală măsură, contactul direct, permanent al creatorului zilelor noastre cu realitatea, are prin sine însuși, un alt înțeles, mult mai subtil și mai bogat, el, creatorul zilelor noastre, nu este doar o pasivă și inertă „conștiință-oglindă", un anodin statistician al evenimentului, ci este **un martor și, deopotrivă, făuritor al istoriei, în și prin actualitate.** Desigur, atitudinea civică nu scuză lipsa înzestrării artistice, dar nici talentul în sine nu poate servi drept pretext în absența implicării active, creatoare, transformatoare a artei și culturii. Chemate să se situeze **permanent în ofensivă de partea nouului,** să lupte împotriva a tot ceea ce este vechi și perimat, și nu mai corespunde legităților progresului, artei și culturii noastre sînt funciamente revoluționare, avîndu-și temelurile în însăși concepția noastră revoluționară despre lume și viață. Aceasta exclude în fapt atît tezismul maniheist, didacticismul șablonard dar și vetuste încercări de a acredita ideologii de import, mimetisme puerile care nu fac decît să descopere azi, „la ultima oră", truisme sterile. În acest fel, arta și cultura noastră susțin un real, efectiv dialog cu arta și cultura universală. **Un dialog purtat însă la paritate,** ca să spunem așa, de pe poziții de egalitate, fără complexe și ceremonial de complezență este, deci, cu atît mai străniu și mai de neînțeles cum o anumită eseistică nutrind chiar pretenții filozofarde tentează : ce-i drept, cu o mizā morală și ideologică îndoielnică să însinueze fie chiar luînd ca pretext și pavăză distinși cărturari ajunși la anii senectuții, că sîntem, încă o „cultură minoră" iremediabilă vasală unor pretinse „culturi majore". În contrazicere cu acesta sînt tocmai dovezile tot mai numeroase și mai prestigioase ale locului distinct pe deplin meritat pe care îl ocupă în spațiu arta și cultura românească. Iată deci, enumerate aici, cîteva componente fundamentale ale unei realități, ea însăși în continuă îmbogățire și creștere calitativă care ne permit să afirmăm cu toată certitudinea că exigențele spiritului revoluționar al partidului sînt prin excelență și exigențele cardinale ale artei și culturii noastre naționale.

Setea de real

Urmare din pag. 1

RĂ DE PURĂ IMAGINAȚIE ?" Întrebarea autorului român se va întîlni, peste timp, cu alte întrebări sau afirmații asemănătoare : „...«ficțiunea» reală nu e de găsit... Viața în sine e o ficțiune, și toți încercăm să spunem lucrul acesta prin mijloace diferite, fiecare dintre noi înțelegîndu-l în raport cu natura și cu talentul său" (Lawrence Durrel). Iar Fellini, mai hamletian, vrea să știe : „Unde începe viața, unde arta ?". Aparent la alt pol — în fond plasat pe o poezie identică — Chagall crede că : „Arta nu poate fi reală fără un dram de ireal". Dacă așa stau lucrurile — și așa stau ! — atunci de unde pînă unde.. complexul de superioritate al unor autori față de alți autori ? Și pe ce se întemeiază absolutizarea unui gen sau altul, ca fiind o formă „supremă" de scris, practicîndu-se un tip de ierarhizare de sorginte sportivă, dar defel sportiv, corect, benefic pentru literatură, pentru publicistică. Snobismul n-a fost niciînd și nu va fi niciodată altceva decît un drum pavat cu cele mai bune intenții...

O pleiadă de eminenți scriitori români, actualmente clasici, s-au dedicat și reportajului : Panait Istrati, Ion Vinea, Cezar Petrescu, Zaharia Stancu, Adrian Maniu, Camil Petrescu, Eugen Jebeleanu, Mihail Sebastian și alții nu mai puțin valoroși. Printre aceștia l-aș situa, fără ezitare, pe cel mai **autentic reporter** român dintre cele două războaie mondiale: F. Brunea-Fox, un autentic „prinț al reportajului", însă un „prinț și cerșetor", gata să se vestimenteze în orice fel de straie, să nu abuzeze de imensul său talent, de superba lui capacitate de a „se uimi" de fiecare dată, cu delicatețe și discreție, indiferent de terenul pe care pășește... El, Brunea-Fox, în cel mai impresionant militantism omenesc, a devenit autorul a mii de pagini de reportaj încărcat de semnificație, de mărturii și sens major. Iată cum explica incontestabilul maestru genul slujit decenii de-a rîndul, cu siguranța de sine a oricărui eminent profesionist : „Considerat ca un subprodus al beletristicii patentate, i-a trebuit un oarecare purgatoriu reportajului pînă să fie cooptat și legitimat de istoricii literaturii contemporane. Nu fără îndulgență și strîmbături din nas i s-a făcut favoarea unui strapontin lîngă fotoliile confortabile ale romanului și chiar ale poemului... Astăzi, cînd reportajul, ca element incontestabil de cunoaștere și detectare, suscită frecvente și animate dezbateri în presă și la televiziune mă bucură inițiativa Radioteleviziunii de a-i acorda o amplă și variată audiență. E binevenit într-o epocă atît de fecundă cum este aceea din țara noastră, care oferă reporterului un cîmp vast de investigație și de înregistrare mălestrită. Rămîne ca destoinicia și talentul lui să pună în valoare materialul cules, imaginile furnizate de mănoasele rezerve ale actualității sociale, industriale, artistice etc., în așa fel ca să nu degenereze în obișnuitele «fapte diverse». Reportajul cere prestanță și eleganță." (1969). Referindu-se la scriitorii francezi, F. Brunea-Fox amintește cîteva nume de **rezonanță** care n-au ezitat să se indeletnicească și cu reportajul, ca primă condiție a părăsirii „turnului de fildeș" tipic pentru o anumită epocă, sufocant pentru niște personalități literare cu deosebite disponibilități de a înregistra cele mai mărunte „seisme interioare" din mediul înconjurător : André Gide, Paul Morand, Georges Duhamel, Blaise Cendrars, Pierre Mac Orlan, Luc Durtain, André Salmon... Lista numelor poate fi extinsă, desigur, citîndu-l, de pildă, mai recent, pe Le Clezio : „Reportajul a fost întotdeauna prezent în literatură. Se cunoaște importanța pe care romancierii naturaliști o acordau acestei forme de anchetă «sur le vif». Și marja dintre gazetărie și roman nu-i chiar atît de mare cît își închipuie unii". Truman Capote este mai categoric decît alții : „Unii scriitori spun de fapt : de ce să ne batem capul cu reportajul, cînd putem inventa propriile noastre povestiri, eroi și teme ? Reportajul nu-i decît o fotografie literară și nu se potrivește cu demnitatea artistică a unui scriitor serios... Sînt convins că, aplicînd în literatură metoda romancierului la faptul divers gazetăresc, șocul produs de opera de artă asupra cititorului va fi de două ori mai mare... Părerea mea e că reportajul poate fi făcut la fel de interesant ca și ficțiunea. Nu vreau să spun că o formă ar fi superioară celeilalte. Cred că reportajul creator a fost neglijat, avînd totuși mari afinități cu maniera de a scrie a secolului XX". Și tot el : „Am susținut întotdeauna că reportajul reprezintă o mare și neexplorată **formă artistică.** Totuși, cei mai mulți scriitori buni, artiști pricepuți ai literelor, folosesc arareori această formulă... Eu afirm că un reportaj poate explora noi dimensiuni în literatură, cu un dublu efect, care lipsește ficțiunii..."

Destinul reportajului românesc a fost înrîurit, decisiv, de dinamismul care a cuprins — în ultimele două decenii — toate compartimentele existenței noastre. Ritmul intens în care trăim neagă, categoric, impresia de „imobilism" pe care o mai degajă, uneori, reportajele prea sărace, vai ! în informații, în tipologii, în dezvăluiri de o natură sau alta. Accelerația devine, tocmai, prefacerile care răstoarnă lucrurile, procesele și calitățile mediului înconjurător ; rotația imaginilor noastre interioare asupra realității pare să se fi activizat ; oamenii traversează existența într-o alură din ce în ce mai rapidă ; cadența schimbărilor — mereu în creștere — fiind, totodată, o forță psihologică (Alvin Toffler). „Imobilismul" de care aminteam mai înainte este, așadar, dintr-altă... lume, și lipsește reportajul de forța psihică pe care o reprezintă reflectarea ritmului viu existențial. Viața nimănui și niciunde nu-i comparabilă cu o defilare. Orice muncă făcută cu pasiune, cu pricepere și simț responsabil, nu e ușoară. Clocniri — fie și **neantagoniste !** — există și vor exista cît lumea. Omul se mai luptă și cu sine, din dorința profund umană de perfecționare. În documentele de partid și de stat, în intervențiile și indicațiile secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se arată întruna valoarea criticii și autocriticii, importanța dialecticii, într-o operă atît de vastă și de dificilă cum este construirea unei noi societăți, necontenita perfecționare constituind țelul vital și obligatoriu, obiectiv. Este, deci, și de datoria celor care practică reportajul, să-și perfecționeze scrisul, însă pe temeiul cunoașterii realității sub toate aspectele ei. Simpla confruntare a **binelui** cu **mai binele** nu acoperă, nici pe departe, uriașa arie a vieții noastre și nu poate văduvi scrierile de substanța **însăși a acestela.** Luînd constant pulsul adevărului de viață, urmărm cu consecvență imperativul criteriului-prim : **reportaj** egal a **documenta !** Documentînd, emoționînd, mobilizînd conștiințele, ne facem datoria și ne înnobilăm opera.

MARELE PATRIMONIU

Urmare din pag. 1

cilă. Ea ne pune în contact cu cărți de la care mulți din cei ce le luaseră în mînă cu nerăbdare și entuziasm, conduși de mitologia curentă, s-au întors dezamăgiți. Sînt cărțile aparent subminate de ceea ce — exagerînd — G. Călinescu numea „lipsa de formă" a **scrisului** istoric al lui Iorga (el zicea „lipsa de idei" ceea ce nu este exact). Desigur, această operă nu poate fi ocolită și ea a fost atacată frontal în cîteva ediții de mare acuratețe și conștiință profesională, unite cu pregătirea respectivă (exemplare rămîn **Istoria literaturilor romanice,** îngrijită de Al. Duțu, și **Istoria vieții bizantine,** tradusă și îngrijită de Maria Holban) sau în altele, mai puțin fericite, însoțite cu „note" contemporane ce au nevoie de aproape un egal volum de „contranote" spre a preveni răspîndirea erorilor și paradoxelor puse astfel în circulație. Și unele și altele rămîn, totuși, un bun cîștigat !

Cei care nu și-au simțit veleități de specialiști, dar s-au simțit îndemnați să ajute la reactualizarea scrisului lui N. Iorga, s-au adresat — cum spuneam deja — celuilalt întinș

Spiru Vergulescu : „Pasajul"

ogor, de pe care pot trăi cîteva duzini de editori, fără mare osteneală (afară de cazul că o fac în felul lui Valeriu Răpeanu cu **O viață de om...,** pentru care a trebuit să sape tunele și viaducte spre a ne readuce, și încă nu de tot, acest monument autobiografic unic în felul lui în literatura română). Un raft întreg, cu atît mai ușor de umplut cu cît unii editori nu și-au făcut scrupule în dislocarea, fragmentarea sau nutnai „croșetarea" textelor, s-a acumulat în cîțiva ani. Bun desigur, în lipsă de altceva mai bun. Dar el dă impresia că este și ceea ce **nu este :** o adevărată editare, sistematică și competentă, a celeilalte opere a lui Nicolae Iorga ! Doar întîmplător (și mă refer la admirabila culegere **Evocări din literatura universală** îngrijită de minunata editoare a operei părintelui său care a fost doamna Liliana Iorga-Pippidi) s-au realizat și în această direcție lucruri memorabile.

Dar imensitatea operei **vorbite** a lui Nicolae Iorga rămîne în edițiile princeps și — mai grav — în rarisime texte **litografiate** sau chiar în **stenograme** păstrate în arhiva familiei. Din aceste stenograme au evadat, în 1943, două foarte interesante volume publicate de fostul Institut de istorie universală „N. Iorga" : **Oameni reprezentativi în purtarea războaielor (Lecții ținute la Școala de război în 1937)** și **Conferințe și prelegeri,** care se anunța ca un „prim volum" dintr-o serie ce nu a avut urmare. Sîntem informați că profesorul D. M. Pippidi are deja pregătite mai multe asemenea cursuri și volume de conferințe, rămase numai în stenograme. E rîndul edîturilor noastre să le solicite.

Importanța capitală a operei vorbite a lui N. Iorga, în primul rînd a **cursurilor universitare** din țară, a cursurilor de la Sorbona, a cursurilor de la Școala de Război și **Academia Comercială** (unde unchiul meu, I. N. Angelescu, l-a oferit celui dintîi o tribună pe care N. Iorga avea să o transforme cu timpul în cel mai vehement mijloc de combatere a totalitarismului hitlerist în ascensiune) a cursurilor de la „Universitatea de vară" de la Vălenii de Munte și a sutelor de conferințe ținute în țară și străinătate, constă în faptul că, în totalitate, ea ne dă posibilitatea să luăm act de **cum se gîndește,** cum se **percepe,** și cum se **înfățișează pe românește** uriașa realitate a existenței umane în timp pe care o numim **Istoria.** Istoria politică, socială, economică și spirituală, parțială sau „totală" (cum se zice azi). N. Iorga, deși a disprețuit pe filosofi, este cel dintîi român care a intrat în stăpînirea unui „facies" mintal absolut original. El a modelat nu o „filosofie", ci o **minte românească,** așa cum Descartes a inventat o „minte franceză". Bacon o „minte engleză" sau Hegel una „germană", așezate în fața realității.

NUMELE POETULUI

Kira Iorgoveanu (IV)

În secțiunea a doua a cărții, **Alexandru,** cu o voluptate naturală poeta se împrejmuie de zaristea legendară care l-a dat pe cel de-al doilea (după C.I. Caesar) fabulos poet al utopiei politice a contopirii Orientului cu Occidentul, mirele pur și delirant al nunților din Susa : „Armatele lui Alexandru / Îmi cutreieră gîndurile. / Bat vînturi fioroase și anii / Precum semințele grîului zboară. / „Macedonia" / „Macedonia" / cine strigă / Noapte de noapte în visele mele ? / Deschid porțile ochilor / Și-n întunericul ce mă-nconjoară, / Văd chipul Lui alergînd. / El, Marele / Singurul meu iubit dintotdeauna / Pe care l-aș fi hrănit zi de zi / Cu sufletul meu. / Aș fi spălat picioarele / Calului său, pe care, sigur, / Mai mult decît mine l-ar fi mîngîiat ! / Dar El de mult este departe ! / Cămașa lui de mult e putrezită / Vreau să mă fac mireasă-adevărată / Și mă-mbrac cu Macedonia, / Cămașa mea aspră și albă — / Și merg în întîmpinarea Lui, / A Macedoneanului înviat ! **(Vis cu Alexandru Macedon, I).**

Cezar Ivănescu

P.S. Am citit cu greu, (cu lupa) articolul **Persona** semnat de poeta și eseista de rasă care este Smaranda Cosmin în „România literară", nr. 14, joi 3 aprilie 1986, și am rămas surprins constatînd, unele .mici, amputări ale textului (posedînd noi înșine textul originar dăruit de autoare). Cum **Persona** este primul articol pe care distinsa revistă îl publică despre cartea noastră **Rod** (Ed. **Albatros,** Colecția „Cele mai frumoase poezii", 1985), apărută acum șapte luni, îl rugăm prietenește pe Directorul publicației, George Ivașcu, să republice **în întregime** și, dacă se poate, cu o literă mai mărișoară textul, cît mai repede cu putință.

REMEMORĂRI

Frumos și tînăr și neînfricat (I)

1.

În această primăvară se împlinesc 137 de ani de la uciderea mișelească a unuia dintre cei mai viteji tribuni ai Munților Apuseni care se numea **Ion Buteanu.** În primăvara anului 1849, cu foarte puțin timp înaintea tragicului său sfîrșit, pictorul revoluționar Iscovescu, pribegind din Muntenia i-a făcut un admirabil portret, cam în aceeași vreme în care îl nemurise în culori și pe **Avram Iancu.**

Iată ce spune Silviu Dragomir, strălucitul cronicar al revoluției din munți : „Dar portretul lui Iancu are un defect, pe care l-au remarcat și contemporanii : nu redă expresia ochilor de un albastru pronunțat al Craiului Munților, în vreme ce Buteanu ne apare îmbrăcat în blană, cu profilul său frumos, cu barba neagră, plină și cu mustața subțire, puțin îngrijită, ca un rege dac, care te fixează cu ochii lui negri și sclipitori".

2.

Se naște la Sighetul Marmației dintr-o familie înstărită și după cîțiva ani de frecventare a liceului catolic din Careli Mari un incident petrecut la ora de istorie îi va schimba cursul vieții. Se zice că după terminarea orei în care li se vorbise despre strălucita perioadă a împeratorului Augustus, tînărul Buteanu s-ar fi ridicat întrebînd ce urmași de seamă și mai ales ce oameni au rămas din stirpea romanilor. Și profesorul, indemnat de un elan de sinceritate, i-ar fi răspuns apăsînd pe fiecare cuvînt : „Mai sînteți voi, Românii !"

Această întîmplare îl va marca atît de puternic încît cere tatălui să fie înscris la o școală românească. Mama lui vitregă, care era unguroaică, l-a trimis drept răzbunare să-și continue studiile liceale la Zagreb. Termină academia de drepturi la Budapesta și din dorința fierbinte de a-și perfecționa limba natală cere să fie trimis advocat în inima Munților Apuseni, la Abrud. În această perioadă îi cunoaște pe tinerii revoluționari din munți și în special pe Avram Iancu de care va fi legat cu o **frățească** prietenie pînă la moarte.

Spirit neliniștit și pasionat de istorie, tînărul advocat și, în curînd viitorul tribun neînfricat, va face următoarele considerații cu privire la datorla de-a studia istoria națională : „După a noastră părere poporul acela, care nici originea sa nu o știe, ci vede, că numai viseză în jurul altor popoare, adăpat cu cel mai înjosit servilism însupt în sîngele lui, e aproape de a sa totală periciune".

3.

Ion Buteanu și-a asumat rolul de apărător al Zarandului, străvechi ținut românesc în care trăiau, potrivit unui recensămînt al vremii, efectuat în 1846, 51 323 de suflete românești, 710 unguri și 822 nemți.

Tînărul prefect își va stabili cartierul general la Bucești, localitate aflată în defileul Crișului Alb, punct strategic în care și-a organizat mica armată într-o rezistență dîrză menită să oprească invaziile trimișilor lui Kossuth.

În iarna anului 1848 efectivul armatei ungurești care încerca să străpungă cetatea muntoasă a Zarandului, era estimat la 2 603 soldați, 5 tunuri, 20 de cai de tracțiune și 56 de cai de călărit.

În fața unei asemenea forțe militare bine instruite, Buteanu opune cete de moți slab înarmate care atacau și se retrăgeau fulgerător.

Exasperat de insuccesele repetate, maiorul Csutak, comandantul operațiunilor din zonă, este nevoit să recunoască într-un articol : „Nimeni să nu-și facă iluzia că pe Români îi poți alunga din lume cu o măturâ de mesteacăn, căci se înșeală cine o crede aceasta și mai virtos cine cugetă, că eu voi fi în stare cu 2 603 infanteriști, 56 husari și 5 tunuri a extermina de pe suprafața pămîntului 500 000 de cetățeni. Cine a nutrit această speranță nu și-a dat seama, că fiecare popor, cînd se aprinde în el scînteia divină și devine conștient că este o națiune și că în el zace putere, nu există armă, cu care ar putea fi învins..."

4.

În perioada noiembrie 1848 și pînă la sfîrșitul lui aprilie 1849, viteazul prefect încearcă și izbutește să opună o rezistență surprinzător de dîrză năvălitorilor. Din scrisorile adresate diferiților tribuni precum și din cele cinci scrisori trimise personal lui Avram Iancu, reiese cum nu se poate mai limpede starea precară a cetelor sale de moți suferind de lipsa armamentului și a muniților. În toate scrisorile revine obsedantă rugămintea de-a i se trimite „o sută de puști buni".

În ciuda superiorității numerice și a înzestrării cu armament de război, tînărul prefect nu dezarmează. Însuflețit de dorul de libertate va da un **ultimatum** curajos armatei care pătrunsese în munți, ultimatum menționat într-un raport către Kossuth al aceluiași maior Csutak.

„Buteanu, prefectul armatei valahe, îmi dă de știre oficial ca în curs de două zile să părăsesc comitatul Zarandului căci în caz contrar mă nimicește și îmi arată că dreapta lor cauză trebuie să învingă".

5.

Crezul și maturitatea politică a lui Buteanu vor fi exprimate magistral într-o scrisoare adresată aceluiași comandant ungur, scrisoare care a ajuns în mîinile lui Kossuth iar mai apoi în mîinile lui Bălcescu care o va comunica lui Ghica precizînd : „Mă rog să păstrezi aceasta, căci o privesc ca un document istoric".

Mircea Micu

(Fișe de roman)

CUMPĂNĂ

Reportaj în metropolă

O bunică împingea încet căruciorul
nepotului
mergea pe bulevard și murmura
din toate puterile :
„nani, nani, puiul mamii !"
Mașinile șfîșiau cu precizie liniștea străzii
dar vocea bunicii acoperea totul :
„nani, nani, puiul mamii !"
și copilul dormea
învingător, liniștit și adînc
într-o grădină concepută de-o albină.

George Alboiu

m a p a m o n d

PLEDOARIE PENTRU VIITORUL EUROPEI

Dintre toate problemele spinoase pe care pregătirea și desfășurarea Conferinței pentru securitate și cooperare Europa (C.S.C.E.) le-a adus, între 1972—1975, în atenția statelor participante, cea a asigurării continuității, în forme organizate, a procesului declanșat de Conferință a fost poate cea mai importantă. Multă vreme, înainte și pe parcursul desfășurării Conferinței, s-au înfruntat două concepții opuse cu privire la rosturile și menirea acesteia. Unii participanți concepeau Conferința de la Helsinki drept o operațiune finită, un scop în sine care-și ajungea sie-însuși și care nu mai trebuie deci să fie urmat de nici o formă de acțiune multilaterală proprie. Alții, printre care și România, concepeau însă Conferința deschisă în capitala Finlandei ca începutul unui proces multilateral menit să se dezvolte și să asigure cadrul organizat necesar edificării securității și dezvoltării cooperării în Europa. Până la urmă și după o bătălie politică ale cărei peripetii au străbătut toate etapele parcurse de lucrările Conferinței, punctul de vedere al partizanilor continuității procesului multilateral declanșat de Conferință a prevalat. O asemenea opțiune a permis ca, după terminarea Conferinței de la Helsinki marcată de semnarea la nivel înalt a Actului ei final la 1 august 1975, concertarea și colaborarea general-europeană să continue periodic într-un cadru institutional organizat. „Urmările Conferinței au înglobat astfel toate acele reuniuni internaționale convenite prin consens, la care au luat parte cele 35 de state care participaseră la C.S.C.E. și care, de la Belgrad la Madrid și mai apoi la Stockholm, s-au ocupat de diferite aspecte legate de edificarea securității și dezvoltarea cooperării în Europa.

Lucrarea lui Leon Talpă este o relatare erudită și totodată accesibilă unui public larg despre geneza, evoluția și perspectivele problemei continuității procesului declanșat de Conferința pentru securitate și cooperare în Europa *).

Punctul de plecare al cercetării întreprinse de politologul român îl constituie în mod evident concepția țării noastre, a președintelui Nicolae Ceaușescu, despre edificarea securității europene și, în acest context, rolul anticipativ și dinamic pe care România l-a jucat în conceptualizarea și înfăptuirea continuității procesului C.S.C.E., ca singura modalitate valabilă de dezvoltare și de perfecționare a eforturilor întreprinse.

Două capitole ale lucrării sînt apoi consacrate analizei modelelor teoretice ale unui sistem de securitate și cooperare în Europa, — care s-au conturat mai ales în perioada imediat premergătoare Conferinței de la Helsinki, — și contribuțiilor referitoare la un model instituțional al continuității procesului de edificare a securității și de dezvoltare a cooperării europene.

Partea cea mai substanțială a cercetării întreprinse de autor se referă însă, cum era și firesc, la evoluția problemei instituționalizării sau a „Urmărilor Conferinței", așa cum s-a petrecut în mod real în cadrul negocierilor general-europene, de la Consultările multilaterale pregătitoare ale Conferinței (1972—1973) și pînă la Reuniunea de la Madrid (1980—1983). Gîndirea politologului, mai teoretică, se împletește aici cu observația precisă a fenomenului politico-diplomatic. Autorul purcede în acest scop la un studiu comparativ detaliat al poziților statelor participante, surprinse în evoluția lor, cu privire la asigurarea continuității procesului C.S.C.E. și, în acest cadru, zăbovește pe bună dreptate asupra justeței și clarviziunii ideilor românești despre necesitatea instituționalizării procesului inițiat de Conferința de la Helsinki.

Partea cea mai interesantă a demersului critic al autorului este însă, fără îndoială, surprinderea caracteristicilor formelor instituționale, convenite în cadrul „Urmărilor Conferinței" și care, inspirate nemijlocit de principiul egalității suverane a statelor, au conturat de-a lungul anilor un model nou de negociere și de conlucrare menit să răspundă exigențelor democratizării relațiilor internaționale. Stabilind cu mult discernămînt o distincție netă între continuitatea periodică, dar intermitentă, pe care o asigură în prezent reuniunile multilaterale din cadrul „Urmărilor Conferinței", și o instituționalizare mai avansată a procesului, prin crearea unui organism permanent, politologul român subliniază, pe bună dreptate, meritele și dezavantajele pe care le implică formele instituționale periodice existente în prezent. El relevă însă, totodată, că astfel de forme constituie o modalitate de tranziție necesară spre o instituționalizare mai puternic și mai precis structurată a procesului C.S.C.E.

Concluziile formulate de Leon Talpă sînt impregnate de un optimism lucid : dacă continuitatea cu caracter periodic a activităților C.S.C.E. pare a se impune ca singura modalitate posibilă în stadiul actual al relațiilor intereuropene, instituționalizarea efectivă a procesului — prin convenirea unui mecanism permanent — nu apare ca un obiectiv utopic, ci ca o etapă calitativ nouă tocmai a activităților multilaterale organizate în prezent. „Este de neconceput — scrie autorul — ca întreaga „zestre" conceptuală și pragmatică dobîndită în cadrul „Urmărilor Conferinței" să fie irosită și procesul C.S.C.E. să fie întrerupt în mod abuziv și irresponsabil. Dimpotrivă, construirea unei Europe a păcii, securității și colaborării, reclamă revitalizarea destinderii prin eforturi neostenite de conlucrare și apropiere între state, atît pe calea bilaterală, cît și multilaterală. Propulsarea pe o treaptă calitativ superioară a instituționalizării securității și cooperării europene ar constitui un exemplu peremptoriu al voinței statelor participante de a da un nou impuls procesului edificării securității și cooperării europene". (p. 154—155).

Cartea lui Leon Talpă este scrisă cu luciditate și pasiune. E o pledoarie pentru viitorul European organizat pe baze democratice, ca singura alternativă rațională la Europa blocurilor, a neîncrederii și confruntării. O pledoarie pentru dezvoltarea liberă, independentă, a fiecărei națiuni și, în același timp, pentru strădania comună a tuturor țărilor continentului în opera de edificare a securității europene. E totodată un demers în care constiința obstacolelor existente nu slăbește cu nimic încrederea nestrămutată în realizarea unei Europe unite în diversitatea ei, în care popoarele, eliberate de cosmarul atomic, să colaboreze nestingherit și să-și poată clădi o viață nouă și demnă.

Valentin Lipatti

*) **Leon Talpă : „România și procesul de continuitate al securității și cooperării europene", Editura Politică, 1985.**

ALAN BROWNJOHN

În acest oraș...

În acest oraș, poate o stradă.
Pe această stradă, poate o casă.
În această casă, poate o încăpere
Și-n această-încăpere, o femeie șezînd,
Șezînd în întuneric, șezînd și plîngînd
Pentru că cineva care cu o clipă înainte
a ieșit pe ușă,
A stins lumina
Uitînd că ea se află acolo.

Grilaje

Cîndva, l-ar fi așteptat printre copaci
Femeia, dincolo de grilajele umbrelor fremătînde
în timp ce el venea.

Acum, însă, nu.

Și cîndva l-ar fi așteptat, cu chip de femeie,
Speranța, plăsmuire din crengi
legănate în soare.
Așa ar fi putut să fie, așa ar fi putut să fie.
Dar pînă și amăgirea și-a pierdut adevărul.

Acum, speranța nu mai e speranță
Și fața nu și-o va redobîndi.
Cîți ani ? Doi, trei, mersul va continua
În care timp, numai conceptul de femeie
Va dăinui, mereu mai subțiat. Și asta nu va fi
de ajuns.
Din orice loc, conceptul se evapozează.
Speranța va trebui să-și găsească noi puncte
de reper.

În apropiere de Gun Hill

Odată ajuns pe promontoriul unde marea
E sură și-mbufnată, mușcînd cu colți de stîncă,
încovoiați,
Din ape pintecoase și rapace...
La Hartland Point, farul oftează-n piclă
C-un vuiet prelungit, tînguitor,
Ce se reverberează peste timp și spațiu
Și-și asurzește propriile ecouri; înspre uscat.
O ceață diafană drapează-ntinderea scăldată-n
astîrșit.

La Rhossilli, sau poate la Calf of Man
O viitoare destramă luminoasa cărare
De soare sau de lună, tăiată-n dezolanta
Masă de neastîmpăr, și-i frînge orice gînd.
Ajuns pînă aici și refuzînd să crezi
În frămîntare, pe-o zi nezbuciumată de vînt.
Zăcînd întins pe-această răsăriteană coastă,
Și contemplînd nesfîrșite nisipuri,
și linii peste linii
Ce se pierd într-un galben vestejit
Pînă la cea din urmă, topită-n orizont ;
Un portativ nevîslat de note.
— Și dintr-odată să simți cum strunele gigante
Nu vibrează dramatic, nu se abandonează-n
Spectaculare frenezii ; ci-așteaptă cu răbdare
În timp ce prima creatură din haos
se cațără agale,
Cu-o aripă neagră, scoasă din teacă, lovind
în păpuriș.

Traducere de Antoaneta Ralian

Augustin Costinescu : „Peisaj"

SALVATORE GIUBILATO

SALVATORE GIUBILATO — născut la Mazara del Vallo la 21 ianuarie 1925, profesor de literatură italiană și latină la liceu. Încă din tinerețe a ales calea unei politici militante pe care o susține și în literatură. A fost ales deputat comunist în Parlamentul sicilian și a fost de trei ori primar al orașului.

Încă de la înființare este ales președinte al „Centrului de Cooperare între Popoarele Mediteranei" și, de asemenea, redactor al revistei „Impegno '80".

La debut s-a orientat către cinematografie (Cinematografie și realitate, *Editura de studii marxiste, Roma 1952, și* Realitatea siciliană în cinematografia de azi, *Sicilia nouă, Trapani, 1956). Autor a două romane :* Fluviul nu mai curge *și* Disensiunea. *A publicat mai multe culegeri de versuri. A tradus din poezia engleză și a literaturilor anglofone.*

Tu cititor, prietene și frate

Nu te cunosc
și nu-ți cunosc nici numele,
și nu cunosc nici bucuria nici durerea
vieții tale,
însă tu lasă-mi-te să te chem
prieten drag și frate,
să te consider un tovarăș sincer
pe drumul greu al poeziei mele,
fă-mi loc în preajma ta
dintru nevoia de-a rosti cuiva
cuvintele inimii mele
și gîndurile-mi
și mihnirea mea
și clipele ceva mai fericite
ale sărmanei existențe mele.
Într-un astfel de dialog
chiar de vom face-o voce contopită,
simțindu-te alăturea de mine
îmi voi învinge solitudinea
și poate o voi anula odată.

A nu fi singuri
a nu ne simți singuri
e necesar spre-a ne trăi viața
Prin tine eu
voi reuși odată să înfring,
tăcerii, zidul
ce mă-mpingea mereu mai mult
către o autodistrugere
către negarea eului meu propriu.

Și astfel
din zi în zi mai mult
eu m-am re-ntors la viața
și la credința-n sine-mi
și-n toți ceilalți,
pentru a crede încă în viață
și a mă bate împreună cu cei mulți
din fiece țărîm al terei
luptînd și suferind
pentru o altă lume, mult mai bună.

Acolo, jos, pe țarina-mi îndepărtată

Acolo jos
pe țarina-mi îndepărtată
plugarul ară
și-și biciuie cu vocea
catîrul leneș și robust.
Încet, încet din cer
coboară-o ploaie roditoare
de-amar de vreme așteptată
și imploratâ.

Zace o barcă

Pe plaja deșartă
zace o barcă
întoarsă ușor pe o rînă
asemenea păsării
gata pentru tocană.

Stă alungită pe stînci
așa cum stau oamenii,
la care sfidase
de mii de ori moartea.
Acum stă aicea
cu pîntecul spart
ea care trăsese la țărm
gravidă de pește.
Acum se afundă încet
în calde nisipuri
în dunele care refuză
să dăruie mării răpace
de parcă i-ar pregăti
mormîntul din urmă.

Mai ieri veniserm s-o văd
și-abia am distins-o
acolo pe țărm
ca pe-o mărturie-a vieții pescarilor
mereu bîntuită de riscuri,
sfidare lansată talazului
spre-a smulge din mare
bucata de pîine amară, sărată,
cu gust de sudoare și lacrimă.

Orologiu vechiu cu pendul

În podul casei, pe-un perete.
e-un orologiu vechiu și cu pendul
care mă face-ades să meditez
la trecerea timpului.
O pulbere-i acoperă cutia
cu straturi fine
pe cînd arătătoarele i s-au oprit
la ora unsprezece și treizeci.

O, prin cîți ani
el a scandat
noian de ore și minute
fixînd momentele ferice
cum și-acele dureroase
văzute și pătite de bunici
prin vremile îndepărtate.

În orologiu inima
bătea ca inima de om.
Apoi ca inima de om,
odată nu a mai bătut.

Dar viața își urmează drumul :
aceasta-i legea ce contează !
Contează că inima noastră
bate mereu în ritm cu timpul
cu zile bune, mult mai bune
și că învață drumul
către un mîine pururi nou.

Prezent, trecut și viitor

Iar dacă uneori se-ntîmplă să-ncercăm
să ne întoarcem spre trecut
cred că e bine să o facem
însă privind cu-un ochiu către prezent
și, mai ales, cu celălalt, spre viitor.

Atunci cînd n-o să mai fiu

Ce mult îmi place să gîndesc
că atunci cînd n-o să mai fiu
alții vor continua să asculte
rumoarea valului lovind
și prăbușindu-se de țărm.

Prezentare și traducere de Al. Andrițoiu

REVISTA STRĂINĂ

● **REVISTA Stand** este la ora actuală una dintre cele mai proeminente apariții literare din lume. Editată începînd din 1952 de către poetul John Silkin, **Stand** a cunoscut o viață agitată, unind îndeaproape destinul puțin comun al creatorului ei. Publicată la Newcastle upon Tyne, este condusă cu participarea a încă doi scriitori de marcă : Lorna Tracy și Michael Blackburn. Ultimul număr care ne-a parvenit are un sumar bogat, în care apar atît producții originale, cît și numeroase traduceri. Remarcăm îndeosebi cele două poeme ale lui Paul Celan, în versiunea lui Michael Hamburger. Scurta notă introductivă menționează originea din România a celui mai mare poet de limbă germană de după război, precum și studiile profitabile pe care le-a făcut la București. Menționăm de asemenea că Michael Hamburger este un prieten al literaturii noastre, traducător și interpret avizat al poeziei lui Marin Sorescu. Accentul principal al acestui număr de iarnă 1985—1986 cade însă pe proza scurtă, evidențiind cîțiva scriitori de primă linie între care Helen Degan Cohen, Anne Halley, John Cranna, un nume nou, venit din Noua Zeelandă, Georgina Hammick și alții... Revista își continuă astfel buna tradiție de a selecta cu exigență, adeseori pe bază de concurs, textele cele mai stringente și mai acute din proza de astăzi. Se spune că a fi publicat în **Stand** este un adevărat test de calitate, un certificat al eminenței artistice, o garanție de indiscutabil talent.

● **INTERVIURILE** constituie o formă privilegiată de jurnalistică literară în acest secol atît de diversificat din punctul de vedere al mijloacelor de expresie ziaristică. Se cunoaște de pildă seria celebră publicată în **Paris Review,** o adevărată mărturie de generație, cum avea să fie, la noi, cea a lui Felix Aderca. De curînd, un poet de ținută inconfundabilă, M. Dor a publicat la editura **Sfiriat Hapoalim** un volum de interviuri cu scriitori, intitulat „Poeții nu aleargă în grup". Sînt chestionați unii dintre cei mai importanți scriitori din literatura universală : Le Carre, Naipaul, Bainbridge, Potok, Wouk, Ratosh, Guttman, Appelfeld, Shahar, Nissim Aloni și alții. Este evidentă, notează recenzenții cărții, o anumită afinitate pentru autorii britanici și americani, cu toate că revista Keshet subliniază marele efort pe care l-a făcut autorul de a depăși limitările geografice și de a „explora secretele și adevărurile scriitorului ca persoană și ca artist creator". O apariție convingătoare, menită să depună mărturie asupra generației actuale de scriitori.

● **O REVISTĂ** incitantă în literatura rusă a secolului al XIX-lea a constituit-o publicația lui Pușkin, Sovremennik (Contemporanul). Aflăm dintr-un recent articol publicat de mensualul „Uniunea Sovietică" că Pușkin visa de fapt la editarea unui jurnal politic, cu un supliment literar. Din acest motiv, el a intrat în conflict cu autoritățile țarului, care i-au permis numai după o îndelungă perioadă de strădanii să publice o revistă literară trimestrială. Pușkin a adunat în jurul **Contemporanului** o serie de scriitori de primă mînă ai Rusiei acelui timp și a publicat versuri, precum și alte texte, de Paratînski, Xolțov, Țiutcev, Gogol și alții. După moartea marelui poet, **Contemporanul** său a fost editat în continuare de un grup de prieteni, în frunte cu poetul Vasili Jukovski, iar în anii 50—60 ai secolului trecut a fost condusă de poetul Nikolai Nekrasov. În această perioadă, linia ideologică a publicației era asigurată de către cunoscutul critic Belinski. Revista „Uniunea Sovietică" scrie : „Această perioadă din istoria gîndirii rusești este marcată de influența crescîndă a ideilor revoluționar-democratice. **Contemporanul** fondat de Pușkin continua să trăiască".

● **O PICTORIȚĂ** chineză din cea mai tînără generație este Nie Ou. Ea s-a născut în anul 1948 la Beijing, începînd să se manifeste încă de la vîrsta de 12 ani. Primele sale lucrări expuse în China și în străinătate, încă de atunci, erau gravuri în lemn, acuarele și desene în culori. După absolvirea școlii secundare a trăit șapte ani într-o gospodărie agricolă, continuînd să-și perfecționeze tehnica de lucru în ulei. După întoarcerea la Beijing, în 1978, Nie Ou s-a dedicat picturii în stil tradițional și și-a continuat munca în calitate de cercetătoare la Institutul central de arte frumoase. Revista **Litterature Chinoise,** care i-a consacrat un medalion, scrie următoarele despre arta practicată de Nie Ou : „În ultimii ani, pictorița a creat o serie de tablouri care au ca subiect viața copiilor la țară : munca de adunare a fînului, elemente de viață păstorească, viața într-o moară, prinsul păsărilor, jocurile în apă etc. Personajele sale și le-a adunat în perioada cît a trăit la țară. (...) Pentru Nie Ou totul este să comunici, prin imagini, esența vieții".

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

● **TEATRUL Constantin Nottara** a obținut un extraordinar succes cu prilejul turneului său în Uniunea Sovietică. Revista **Uniunea Sovietică** i-a consacrat un amplu material, ilustrat cu fotografii splendide, în care citim următoarele : „Teatrul bucureștean a venit la Moscova cu trei spectacole care de mai multă vreme se mențin pe afișe : comedia lui M. Ștefănescu, **Micul infern,** piesa alegorică **Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă** de Horia Lovinescu și **Karamazovii** după F. Dostoievski. Artiștii n-au înșelat așteptările publicului. Exigent și pretențios, publicul capitalei a primit cu încîntare fiecare spectacol. Este grăitor în acest sens succesul noii versiuni teatrale a **Karamazovilor,** unde în prim plan apare Ivan, unul dintre frați, filosof și gînditor care visează să salveze omenirea pe care în același timp o disprețuiește. Evidențiind jocul excelent al actorilor, critica de specialitate remarcă în mod deosebit pe George Constantin, care a interpretat strălucit rolul tatălui, Fiodor Karamazov. Ziarul **Sovetskaia Kultura,** comentînd turneul teatrului dramatic bucureștean la Moscova și Leningrad scria : «Cu toate dificultățile legate de limba străină și piesa necunoscută, contactul cu spectatorii s-a stabilit instantaneu. Așa se întîmplă oricîteori este vorba despre artă adevărată. Iată deci că am cunoscut un renumit colectiv teatral românesc și ne bucurăm de aceasta cum ne bucurăm de fiecare întîlnire cu prietenii din țara frățească".

● **La Biblioteca română din New York a fost prezentată o conferință cu tema Realizările cinematografiei românești contemporane. Acțiunea a fost însoțită de proiectarea unor filme artistice românești. Au participat critici din domeniul cinematografiei, reprezentanți ai Muzeului de artă din New York — Departamentul de film, precum și un numeros public.**

O altă acțiune culturală a avut ca obiect expunerea cu tema „Muzeul de artă al Republicii Socialiste România". Au fost proiectate diapozitive, precum și filmul documentar „Ion Irimescu — permanența formei". La această manifestare au luat parte profesori, studenți, oameni de artă și cultură.

În S.U.A. au mai avut loc o seară a filmului românesc, un recital de pian, precum și un concert de muzică ușoară românească.

SPORT

Luni, marți și miercuri

Luni dimineața. Orele șapte fără. Soneria. Injur și mă duc să deschid. La ușă, pictorul Nicolae Drăgușin.

— Ascultă, mă, zic, nu mai cumpăr fideluțe, maci nerușinat de roșii, ploaie de aur, violete...

— Stai blînd, îmi răspunde el, întunecat, și spune-mi cine e numărul 4 de la Rapid ?

— Bănuiesc că tovarășul Bacoș.

— Vai de mama lui care l-a făcut cînd o vedea el un tablou de la mine ! Și hai să săpăm grădina, să nu te amendeze, că s-au pus ăștia pe capul proprietarilor de livezi, mai rău ca omizile, și să-ți povestesc.

Luăm cîte-o cazma și trecem la săpat transee pentru crini, trandafiri, dud japonez și butuci de vie nobilă. (Ne plac strugurii).

— Nea Fane, Bacoș ăsta e un băiat de familie bună ? (Nu înțeleg întrebarea și tac). Să vezi, zice Laie mai departe, am fost la Buzău ca să mă hollbez la meciul Gloria — Rapid, în speranța că va fi bine pentru noi. Mai bine mîncam gaura covrigului. Am cumpărat bilet (mai sînt și cumpărători de bilete !), m-am suit la tribuna întîi și cît mă vezi de înalt am fost oaia neagră de sub munții Carpați. În viața mea (făceam gură pentru Rapid) nu m-a injurat nimeni mai virtos ca ăștia din Buzău.

Întrerupem convorbirea întrucît avem asistenți la opera de măsluire a grădinii. Cînd muncești din greu devine cazul că poți fi văzut și urmărit cu **glume spirituale.**

— Salut, băieții. În sfîrșit, s-a făcut dreptate și cu voi ! (Dramaturgul de la T.V. Octavian Sava).

Noi (cor antic) :

— Pe la voi nici o nădejde !

Urmează finul meu Cornel Dinu, elegant, perfid, 1—1 cu Progresul Vulcan și 1—0 cu Moreni.

— Dacă vă țineați strîns de hîrleț, azi erați pe panoul de onoare. (La ei, la miliție, se afișează numai inversul). Faceți mușchi, nu se știe cînd aveți nevoie de ei. (Mersi, pușchea pe limbă și toate cele cuvenite).

Marți dimineața.

Și se apropie de noi, dovadă că munca fizică atrage public, prozatorul și scenaristul Ioan Grigorescu.

— Păcat că n-am un aparat să vă filmez. Intelectualii (greșeala îi aparține) cînd dau la cazma arată ca oamenii.

— Grig, i se răspunde, fă pași mari spre circiuma de peste drum, plătește două vodci în contul nostru și fugi acasă, fiindcă se anunță ploaie, mai ales sub formă de averse.

Lumea e mică. Apare regizorul Ion Popescu Gopo, brațul la brațul cu soția. (Pentru el, a fi brațul la brațul cu soția reprezintă idealul... noi, cei de la cazma, cei de la munca de jos, avem și alte păreri).

— De ce înjurați voi ACIN-ul ? ne întreabă Gopo.

— Să n-am parte de el, zice Drăgușin, dac-am mîriit vreo împotrivire.

— Săru' mîna, mă amestec eu, băiatul pe care-l purtați la brațetă și pe care-l cunoaște o lume-ntreagă îmi datorează mari bucăți de aur. Eu am fost modelul pentru omul ăla cu burtă gogonată și buric cît farfuria care plantează flori pe Pămîntul azvîrlit în spații.

Răspunde Gopo :

— Fane, dacă ne luăm din latină și trecem la greci, n-ai s-ajungi cu Steaua mai departe de Roma.

— Vom ajunge la Sevilla.

Pleacă soții Popescu, răsare sculptorul (după părerea mea, de excepțional talent) Ovidiu Maitec.

— Băieți (toți ne iau de tinerei), îmi pare rău că n-am la mine un bloc de marmură, voi reprezentați idealul mișcării, simbolul ideii de a fi pe pămînt mușchi pămîntul.

— Mai bine de a fi peste drum (restaurantul Doina), răspunde Drăgușin.

Pentru că ei doi fac parte din Uniunea artiștilor plastici, iar eu din altă uniune, tac și nechez în gînd, apropo de ideea lui Drăgușin.

Pleacă și Ovidiu Maitec, și cei rămași la cazma se apleacă asupra pămîntului cu multă osîrdie, ca să-i smulgă roadele.

— Nea Fane, revine Drăgușin, numărul 4 de la Rapid și cu mine am fost singurii oameni serioși din Cringul Buzăului. Băiatul ăsta minunat nu s-a clintit un centimetru dincolo de umbra pe care-o aruncă pe teren copertina stadionului. Numai că nu bătea din pulme privind zbenguiala colegilor săi din cîmpul soarelui. E singurul om grav atins de primăvară.

Intercalare fericită.

Sportul studențesc a împlinit 75 ani (șaptezeci și cinci) de la înființare. Conferință de presă pe malul lacului Tei. Un cămin extraordinar de frumos și oameni de elită. Președintele clubului, Mac Popescu, ne mulțumește tuturor că i-am încurajat prin ani, echipa. Trebuie spus că, prin ani, unii, de-o pildă eu, am avut obiceiul de a-i cam zgîria pe marii jucători ai Sportului studențesc. Nici o pricină de supărare. Cu toții tragem nădejde că stadionul din Regie se va mări, măcar pe jumătatea valorii ce-o demonstrează echipa lui Iorgulescu și Hagi și că Sportul studențesc va deveni un punct de referință pe harta fotbalistică a Europei. În pauză, serviciu contra serviciu, aranjat eu și nea Mac Popescu un meci Progresul Brăila și Sportul studențesc. (Trag nădejde că Progresul Brăila va rămîne, totuși, în B).

Miercuri dimineața.

Ar trebui să mă mir de înfrîngerea Craiovei la Cluj, de aminarea meciului Victoria — A.S.A., de grindina ce bate la ușa Rapidului, dar nu pot încerca nimic din toate acestea, fiindcă de azi într-o săptămînă, pe stadionul din Ghencea se joacă cea mai importantă partidă din istoria cluburilor românești de fotbal. Și totuși vom învinge. Toate drumurile din Ghencea duc numai la Sevilla. Succes, băieți !

F. N.

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată. Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCÎNTEII